

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Taloustieteiden tiedekunta

**AMMATILISESSA KOULUTUKSESSA
OPISKELEVIENTEN NUORTEN YRITTÄJYYSINTENTIO
PÄIJÄT-HÄMEESSÄ**

Yrittäjyys, Pro gradu –tutkielma
Elokuu 2004

Laatijat:

Kaarina Laisi
Inkeri Liimatainen

Ohjaaja:
Professori Matti Koironen

Yleinen vastausohje: Lähes kaikki tämän kyselyn kysymykset on laadittu siten, että valittavanasi on viisi vaihtoehtoa seuraavilla merkinnöillä:

täysin eri mieltä	--
jokseenkin eri mieltä	-
ei samaa, eikä eri mieltä	+/-
jokseenkin samaa mieltä	+
täysin samaa mieltä	++

Vastaa mustaamalla väittämän jäljessä olevaan ruudukkoon omaa mielipidettäsi vastaava vaihtoehto seuraavasti:

Esimerkki: Yrittäjät ovat sinnikkäitä

--	-	+/-	+	++
☐	☐	☐	☐	☐

OSIO A: MIELIPITEET YRITTÄMISESTÄ

Nykyään puhutaan paljon "sisäisestä yrittäjyydestä". Sillä tarkoitetaan yleisesti ottaen sitä, että työntekijä toisen palveluksessa työskennellessään toimii sitoutuneesti ja motivoituneesti yrityksen tavoitteiden saavuttamisen puolesta. Yrityksen omistaminen ei yleensä liity sisäiseen yrittäjyyteen. Mitä mieltä olet sisäisestä yrittäjyydestä?

	--	-	+/-	+	++
1. Toisen palveluksessa on mahdotonta toimia "sisäisenä yrittäjänä"	☐	☐	☐	☐	☐
2. Sisäisenä yrittäjänä toimiminen lisää työn mielekkyyttä	☐	☐	☐	☐	☐
3. Sisäinen yrittäjyys toteutuu vain juhlapuheissa	☐	☐	☐	☐	☐
4. Sisäinen yrittäjyys on hyödyllistä myös työntekijälle	☐	☐	☐	☐	☐
5. Itsensä "likoon laittaminen" työpaikalla on ihailtavaa	☐	☐	☐	☐	☐

Nykyään kannustetaan ihmisiä aloittamaan omaa yritystoimintaa. Miten suhtaudut yrityksen perustamiseen yleensä?

	--	-	+/-	+	++
6. Oman yrityksen perustaminen on hyvin riskialtista	☐	☐	☐	☐	☐
7. Osaava ihminen pystyy hyödyntämään kykynsä parhaiten yrittäjänä	☐	☐	☐	☐	☐
8. Palkansaajasta tulee harvoin menestyvä yrittäjä	☐	☐	☐	☐	☐
9. Uudet yritykset ovat aivan liian usein olemassa olevien kopioita	☐	☐	☐	☐	☐
10. Useat perustavat oman yrityksen vain pakon edessä	☐	☐	☐	☐	☐

Yrittäjiä on monenlaisia. Minkälainen kuva sinulla on yrittäjistä, kun ajattelet heitä omiin kokemuksiisi nojaten?

	--	-	+/-	+	++
11. Yrittäjät menevät siitä missä aita on matalin	☐	☐	☐	☐	☐
12. Yrittäjät ovat itsenäisiä	☐	☐	☐	☐	☐
13. Yrittäjät ovat oman onnensa seppiä	☐	☐	☐	☐	☐
14. Yrittäjät ovat yhteistyökykyisiä	☐	☐	☐	☐	☐
15. Useimmat yrittäjät ovat esimerkillisiä kansalaisia	☐	☐	☐	☐	☐

Pienyrityksiksi luokitellaan yleensä alle 20 hengen yritykset. Minkälainen kuva sinulla on yleisesti ottaen tällaisista yrityksistä?

	--	-	+/-	+	++
16. Pienyritykset tuovat markkinoille uusia tuotteita	☐	☐	☐	☐	☐
17. Pienyrityksissä työntekijöistä puristetaan kaikki irti	☐	☐	☐	☐	☐
18. Pienyritykset ovat hyviä työpaikkoja	☐	☐	☐	☐	☐

19. Pienyritykset luovat työpaikkoja	☐	☐	☐	☐	☐
20. Pienyrityksessä työntekijän todellinen asiantuntijuus ei pääse esiin	☐	☐	☐	☐	☐

Vastausohje

täysin eri mieltä	--
jokseenkin eri mieltä	-
ei samaa, eikä eri mieltä +/-	
jokseenkin samaa mieltä +	
täysin samaa mieltä	++

OSIO B. HENKILÖKOHTAISET OMINAISUUDET

Seuraavat väittämät koskevat sinua henkilönä. Näissäkään väittämissä ei ole oikeita tai väärä vastauksia, vaan kysymys on erilaisista henkilökohtaisista suhtautumistavoista.

	--	-	+/-	+	++
1. Saatan aina päätökseen aloittamani työt	☐	☐	☐	☐	☐
2. Suuri epävarmuus lamaannuttaa toimintakykyni	☐	☐	☐	☐	☐
3. Olen hyvä näkemään mahdollisuuksia	☐	☐	☐	☐	☐
4. Suhtaudun usein uusiin asioihin epäilyksellä	☐	☐	☐	☐	☐
5. Pysin aina etsimään parempia tapoja asioiden tekemiseksi	☐	☐	☐	☐	☐
6. Minulla on paljon ideoita	☐	☐	☐	☐	☐
7. Viihdyn kilpailutilanteissa	☐	☐	☐	☐	☐
8. Kun "seinä tulee eteen", pystyn löytämään kiertotien aivan uudesta suunnasta	☐	☐	☐	☐	☐
9. Laadin itselleni päivä-, viikko- ja kuukausisuunnitelmia	☐	☐	☐	☐	☐
10. Asetan itselleni korkeita tavoitteita	☐	☐	☐	☐	☐
11. Kokemukseni mukaan muutokset tuovat mukanaan vain lisää ongelmia	☐	☐	☐	☐	☐
12. Ideani ovat usein hyvin omaperäisiä	☐	☐	☐	☐	☐
13. Urheilussa, peleissä ja yleensä elämässä tärkeintä on voittaminen	☐	☐	☐	☐	☐
14. Pidän hulluimmat ideat omana tietonani	☐	☐	☐	☐	☐
15. Mitä tahansa teenkin, haluan aina olla parhaiten joukossa	☐	☐	☐	☐	☐
16. Keksin helposti vieraskirjaan "kivan pikku jutun"	☐	☐	☐	☐	☐
17. Seuraan jatkuvasti henkilökohtaisten tavoitteideni saavuttamista	☐	☐	☐	☐	☐
18. Useimmiten asiani menevät niin kuin ovat mennäkseen	☐	☐	☐	☐	☐
19. Mikään ei saisi minua esiintymään suurelle joukolle ihmisiä	☐	☐	☐	☐	☐
20. Keksin ongelmiin erikoisia ja yllättäviä ratkaisuja	☐	☐	☐	☐	☐
21. On kohtalon kysymys, miten minulla tässä elämässä menee	☐	☐	☐	☐	☐
22. Missä ikinä olenkaan, toimin rakentavan muutoksen edistäjänä	☐	☐	☐	☐	☐
23. Asioiden saavuttaminen vaatii yleensä vaikutusvaltaisten henkilöiden miellyttämistä	☐	☐	☐	☐	☐
24. En halua erottautua erikoisilla ajatuksilla tai ideoilla	☐	☐	☐	☐	☐
25. Saadakseni omat suunnitelmiani toimimaan varmistan yleensä, että ne sopisivat muiden toiveisiin	☐	☐	☐	☐	☐
26. Menestyäkseen on varottava ärsyttämästä ihmisiä	☐	☐	☐	☐	☐
27. Olen hyvä kyseenalaistamaan totuttuja toimintatapoja	☐	☐	☐	☐	☐
28. Aloitan paljon kaikenlaista, mutta monet asiat jäävät kesken	☐	☐	☐	☐	☐
29. Pidän ideoideni toteuttamisesta, vaikka muut niitä vastustaisivatkin	☐	☐	☐	☐	☐
30. Löydän usein ongelmiin enemmän ratkaisuvaihtoehtoja kuin muut	☐	☐	☐	☐	☐
31. Pystyn itse päättämään hyvin pitkälle siitä, mitä minulle elämässä tapahtuu	☐	☐	☐	☐	☐
32. Kohdatessani ongelman, pyrin ratkaisemaan sen välittömästi	☐	☐	☐	☐	☐
33. Olen hyvä kääntämään uhat mahdollisuuksiksi	☐	☐	☐	☐	☐
34. Pelkään riskinottoa	☐	☐	☐	☐	☐
35. Näen mahdollisuudet yleensä aikaisemmin kuin muut	☐	☐	☐	☐	☐

Vastausohje

täysin eri mieltä	--
jokseenkin eri mieltä	-
ei samaa, eikä eri mieltä	+/-
jokseenkin samaa mieltä	+
täysin samaa mieltä	++

OSIO C. YRITTÄJÄAIKOMUKSET

Millä todennäköisyydellä aiot seuraavan vuoden kuluessa käynnistää uutta omaa yritystoimintaa (HUOM! mikäli olet yrittäjä, vastaa sen perusteella aiotko käynnistää entisen lisäksi uutta liiketoimintaa)

En missään tapauksessa aio käynnistää	☐
Todennäköisesti en aio käynnistää	☐
En ole aivan varma	☐
Todennäköisesti aion käynnistää	☐
Aion varmasti käynnistää	☐

Jos todennäköisesti tai varmasti aiot käynnistää uutta liiketoimintaa, niin minkä alan yrityksestä tai liiketoiminnasta silloin olisi kyse? (valitse yrityksen päätoimialan mukaan)

Vähittäiskaupan	☐
Tukkukaupan	☐
Palvelualan (yksityishenkilöille suunnatut palvelut)	☐
Palvelualan (yrityksille ja yhteisöille suunnatut palvelut)	☐
Teollisuuden (omat tuotteet)	☐
Teollisuuden (alihankinta)	☐
Rakennustoiminnan	☐
Jonkun muun alan, minkä	☐

Mikäli et seuraavan vuoden aikana käynnistä yritystä, teetkö kuitenkin jotain alla luetelluista toimenpiteistä tarkoituksenasasi jossain vaiheessa myöhemmin käynnistää yritystoiminta?

Vastausvaihtoehdot ovat:

	--	-	+/-	+	++
... etsin aktiivisesti liiketoimintamahdollisuuksia	☐	☐	☐	☐	☐
... kokeilen oman tuotteen valmistamista	☐	☐	☐	☐	☐
... etsin yhteistyökumppaneita liiketoiminnan käynnistämiseksi	☐	☐	☐	☐	☐
... kehitän kaupallista osaamista käynnistääkseni oman liiketoiminnan	☐	☐	☐	☐	☐
... aion hakea patenttia keksinnölle	☐	☐	☐	☐	☐
... aloitan yrittäjyyteen tähtäävän pitkäkestoisen opiskelun	☐	☐	☐	☐	☐
... aion osallistua yrityksen perustamiskurssille	☐	☐	☐	☐	☐
... aion opiskella yrittäjyyttä oppisopimuksen kautta	☐	☐	☐	☐	☐

Vastausohje

täysin eri mieltä	--
jokseenkin eri mieltä	-
ei samaa, eikä eri mieltä	+/-
jokseenkin samaa mieltä	+
täysin samaa mieltä	++

OSIO D. YRITTÄJYYTEEN TYÖNTÄVÄT JA VETÄVÄT TEKIJÄT

On havaittu, että usein yrittäjäksi ryhtymisen taustalla vaikuttaa erilaisia ”työntäviä voimia”.

Tyytymättömyys nykyiseen työhön, tulotason, uralla etenemiseen, itsensä

toteuttamismahdollisuuksiin tms. saattavat olla tällaisia tekijöitä. Onko sinulla tällä hetkellä sellainen työ- tai elämäntilanne, jonka tunnet ”työntävän” sinua yrittäjyyteen?

Ei millään tavalla

Kyllä, jonkin verran

Ei juurikaan

Kyllä, erittäin selvästi

Vaikea sanoa

Yrittäjäksi ryhtymisen taustalla nähdään yleensä vaikuttavan myös positiivisia yrittäjyyteen 'vetäviä tekijöitä', kuten esimerkiksi sinulle tarjottu mahdollisuus, oma keksintö tai oivallus tai joku muu yrityksen perustamista puoltava asia. Vaikuttaako sinun elämässäsi tällä hetkellä jokin tällainen yrittäjyyteen vetävä positiivinen tekijä?

Ei millään tavalla

Kyllä, jonkin verran

Ei juurikaan

Kyllä, erittäin selvästi

Vaikea sanoa

OSIO E. YRITTÄJYYS TYÖELÄMÄSSÄ

Kun vertaat yrittäjän työtä ja toisen palveluksessa olemista omalla alallasi (ala, jolla olet tai olet ollut työssä tai olet saanut koulutuksen), mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

Yrittäjän työ verrattuna palkkatyöhön omalla alallani ...

	--	-	+/-	+	++
(1) ... edellyttää monipuolisempaa osaamista	☐	☐	☐	☐	☐
(2) ... edellyttää syvällisempää osaamista	☐	☐	☐	☐	☐
(3) ... edellyttää enemmän itsekuria ja oma-aloitteisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
(4) ... edellyttää enemmän jatkuvaa kehittymistä ja uuden opettelua	☐	☐	☐	☐	☐
(5) ... edellyttää enemmän näkemyksellisyyttä ja visiointikykyä	☐	☐	☐	☐	☐
(6) ... edellyttää korkeampaa sitoutumista ja pitkäjännitteisyyttä	☐	☐	☐	☐	☐
(7) ... edellyttää parempaa riskinottoa	☐	☐	☐	☐	☐
(8) ... edellyttää suurempaa luovuutta ja innovatiivisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
(9) ... edellyttää enemmän johtamistaitoja	☐	☐	☐	☐	☐
(10) ... edellyttää enemmän kansainväliseen kanssakäymiseen liittyviä taitoja	☐	☐	☐	☐	☐

Tarjoaisiko yrittäjän työ sinun alallasi palkkatyöhön verrattuna paremmat vai huonommat lähtökohdat seuraavien tarpeidesi tyydyttämiseen:

Verrattuna palkkatyöhön yrittäjänä...

	--	-	+/-	+	++
(1) ... saisin kehittyä ja uusiutua jatkuvasti	☐	☐	☐	☐	☐
(2) ... olisin itsenäisempi ja riippumattomampi	☐	☐	☐	☐	☐
(3) ... olisin yhteiskunnallisesti arvostetumpi	☐	☐	☐	☐	☐
(4) ... olisin ryhmän jäsen ja minulla olisi paremmat suhteet työtovereihin	☐	☐	☐	☐	☐
(5) ... ansaitsisin paremmin	☐	☐	☐	☐	☐
(6) ... minulla olisi korkeampi asema ja enemmän valtaa	☐	☐	☐	☐	☐
(7) ... saisin varmemman toimeentulon	☐	☐	☐	☐	☐
(8) ... pystyisin paremmin päättämään omista työajoistani	☐	☐	☐	☐	☐
(9) ... saisin varmemmin riittävän määrän vapaa-aikaa	☐	☐	☐	☐	☐
(10) ... saisin paremmin toteuttaa luovuuttani ja innovatiivisuuttani	☐	☐	☐	☐	☐

Kuinka tärkeinä pidät yleisesti ottaen seuraavia työhön liittyviä kannusteita? Valitse alla olevasta luettelosta kolme (3) sinua eniten kannustavaa tekijää ja kolme (3) sinua vähiten kannustavaa tekijää.

Sarake A: merkitse tähän kolme sinua eniten motivoivaa tekijää

Sarake B: merkitse tähän kolme sinua vähiten motivoivaa tekijää

(1) korkea palkka	☐	☐
(2) itsenäisyys ja riippumattomuus	☐	☐
(3) asema ja siihen liittyvä valta	☐	☐
(4) mahdollisuus jatkuvaan kehittymiseen ja uusiutumiseen	☐	☐
(5) työtoveruus ja ryhmään kuuluminen	☐	☐
(6) ammattini/työni yhteiskunnallinen arvostus	☐	☐
(7) toimeentulon varmuus	☐	☐
(8) mahdollisuus suunnitella ja päättää omista työajoista	☐	☐
(9) riittävä määrä vapaa-aikaa	☐	☐
(10) mahdollisuus toteuttaa luovuuttani ja innovatiivisuuttani	☐	☐

Miten arvioit itse viihtyväsi seuraavissa työelämän haasteissa? Valitse alla olevasta luettelosta kolme (3) sellaista työelämän vaatimusta, joihin pystyt parhaiten vastaamaan ja kolme (3) sellaista, jotka vähiten vastaavat kykyäsi.

Sarake A: merkitse tähän kolme sellaista haastetta, joissa olet parhaimmillasi

Sarake B: merkitse tähän kolme sellaista haastetta, joissa olet huonoimmillasi

(1) monipuolinen työ	☐	☐
(2) syvällistä osaamista vaativa työ	☐	☐
(3) itsekuria ja oma-aloitteisuutta vaativa työ	☐	☐
(4) jatkuvaa kehittymistä edellyttävä työ	☐	☐
(5) näkemyksellisyyttä ja visiointikykyä vaativa työ	☐	☐
(6) korkeaa sitoutumista ja pitkäjännitteisyyttä vaativa työ	☐	☐
(7) riskinotto työelämässä	☐	☐
(8) luovuutta ja innovatiivisuutta vaativa työ	☐	☐
(9) johtamistaitoja edellyttävä työ	☐	☐
(10) kansainvälisiä kanssakäymisiä vaativa työ	☐	☐

OSIO F. AMMATILLINEN KOULUTUS

Osion F kysymykset ovat tarkoitettu ainoastaan päättävän vuosikurssin opiskelijalle. Ensimmäisen vuosikurssin opiskelija voi siirtyä suoraan osioon G.

Jos olet päättävän vuosikurssin (3. luokan) opiskelija, vastaa osion F kysymyksiin.

Vastaa seuraaviin väittämiin siten miten sinä koet nykyisessä oppilaitoksessa suorittamiesi opintojen vaikuttaneen omaan ajattelutapaasi yrittäjyydestä.

Vastausohje:

täysin eri mieltä	--
jokseenkin eri mieltä	-
ei samaa, eikä eri mieltä	+/-
jokseenkin samaa mieltä	+
täysin samaa mieltä	++

-- - +/- + ++

Ammatillisessa koulutuksessa on ollut riittävästi yrittäjyyteen valmentavaa koulutusta

1. Ammatillinen koulutus on vaikuttanut ajattelutapaani yrittäjyydestä	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ammatillinen koulutus on herättänyt mielenkiintoni yrittäjyyttä kohtaan	☐	☐	☐	☐	☐
3. On tärkeää opiskella ammatillisessa oppilaitoksessa yrittäjyyttä	☐	☐	☐	☐	☐
4. Yrittäjyyteen liittyvät opinnot ovat tärkeitä tulevaisuuteni kannalta	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelu on antanut minulle rohkeutta tuoda ajatuksiani esille	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ammatillinen koulutus ei ole vaikuttanut haluuni perustaa yritys	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ammatillinen koulutus on antanut minulle valmiuksia toimia "sisäisenä yrittäjänä" toisen palveluksessa	☐	☐	☐	☐	☐
Ammatillisen koulutuksen jälkeen olen valmiimpi aloittamaan työelämän					
8. - itsenäisenä yrittäjänä	☐	☐	☐	☐	☐
9. - sisäisenä yrittäjänä toisen palveluksessa	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ammatillinen koulutus on lisännyt haluani perustaa omaa yritystä	☐	☐	☐	☐	☐

Ajattele itseäsi tällä hetkellä, vastaa seuraaviin väittämiin siten miltä sinusta nyt tuntuu.

Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta

	--	-	+/-	+	++
11. omatoimisuuteni lisääntymiseen	☐	☐	☐	☐	☐
12. haluuni ottaa riskejä	☐	☐	☐	☐	☐
13. haluuni olla itsenäinen, riippumaton muiden "määräysvallasta"	☐	☐	☐	☐	☐
14. rohkeuteeni olla esillä	☐	☐	☐	☐	☐
15. sillä, että otan rohkeasti vastuuta tekemisistäni	☐	☐	☐	☐	☐
16. kykyyni tehdä päätöksiä	☐	☐	☐	☐	☐
17. tietooni yritystoiminnasta	☐	☐	☐	☐	☐
18. haluuni perustaa oma yritys	☐	☐	☐	☐	☐
19. haluuni olla ahkera ja työteliäs työntekijä	☐	☐	☐	☐	☐
20. haluuni jatkaa toisen aloittamaa yritystoimintaa	☐	☐	☐	☐	☐

OSIO G. TAUSTATEKIJÄT

Olen nainen mies

Ikäni on alle 21 vuotta 31 - 35 vuotta 46 - 50 vuotta
 21 - 25 vuotta 36 - 40 vuotta yli 50 vuotta
 26 - 30 vuotta 41 - 45 vuotta

Peruskoulutukseni on (valitse ylin koulutus)

peruskoulu / kansakoulu alempi /ylempi korkeakoulututkinto
 lukio lisensiaatin tutkinto
 ammattikoulu, teknillinen koulu tohtorin tutkinto
 opistotasoinen tutkinto muu, mikä _____

Tällä hetkellä olen (valitse tilannettasi parhaiten kuvaava vaihtoehto)

kokopäivätyössä toisen palveluksessa yrittäjä tai ammatinharjoittaja
 osa-aikatyössä toisen palveluksessa maanviljelijä
 kotiäiti/-isä (ei työttömyyskorvausta) opiskelija
 työtön peruspäivärahalla eläkeläinen

Mikä on ”sinun alasi” koulutuksen ja kokemuksen perusteella? Valitse alla olevasta luettelosta sopivin omaa alaasi kuvaava vaihtoehto. Voit valita toisenkin vaihtoehdon, mikäli molempien valintojesi ajallinen kesto on vähintään 5 vuotta.

sosiaali- ja terveydenhuolto metalli mekaaninen puu
 elektroniikka kemia atk-ala
 vähittäiskauppa ravintola-ala maa- ja metsätalous
 opetus/kasvatus sellu/paperi graafinen ala
 elintarvike mainos/tiedotusala tutkimus/koulutus
 rakennusala kuljetus/tieliikenne hallinto
 tekstiiliala

muu, mikä _____

Minkä tyyppiseen toimintaan liittyy tai on liittynyt keskeinen tehtäväsi yllä valitsemallasi alalla? Voit tässäkin valita 2 vaihtoehtoa, jos molemmat kokemuksesi ovat vähintään 5 vuoden pituisia.

Olen toiminut...

opetustehtävissä tutkimustehtävissä tuotekehitystehtävissä
 tuotanto/palvelutehtävissä markkinointitehtävissä hallintotehtävissä
 johtotehtävissä

Vanhempieni pääasiallinen toimeentulon lähde on ollut

oma yritys palkansaajana yksityisellä sektorilla
 maa-/metsätila palkansaajana julkisella sektorilla

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO TALOUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Tekijä Laisi Kaarina ja Liimatainen Inkeri	
Työn nimi Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien nuorten yrittäjyysintentio Päijät-Hämeessä	
Oppiaine Yrittäjyys	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Elokuu 2004	Sivumäärä 94 + liitteet
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Yrittäjien keski-ikä on korkea. Lähes 50 % yrittäjistä on yli 50-vuotiaita. Tämä merkitsee sitä, että suuri osa yrittäjistä jää eläkkeelle tulevan kymmenen vuoden aikana. Koulutusjärjestelmän on siten kyettävä tukemaan nuorten yrittäjyysaikomuksia ja lisäämään nuorten yrittäjyysmyönteisyyttä aktiivomalla heitä käynnistämään uusia yrityksiä tai jatkamaan eläkkeelle siirtyvien yrittäjien elämäntyötä.</p> <p>Tarve yrittäjyyskasvatukseen kehittämiseen ammatillisissa oppilaitoksissa on noussut esiin niin opettajien kuin virallisten organisaatioidenkin taholta. Tällä hetkellä oppilaitoksissa tarjolla olevat yrittäjyysopinnot eivät ole määrältään riittäviä eivätkä sisällöllisesti rohkaise nuoria näkemään yrittäjyyttä mahdollisuutena työllistää itseensä. Myös EU:ssa on määritelty yrittäjyys yhdeksi elämässä tarvittavaksi perustaidoksi, joka tulisi koulutuksessa ottaa huomioon.</p> <p>Tämän tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa Koulutuskeskus Salpauksen toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien tiettyjen koulutusalojen nuorten yrittäjyysintentiota koulutuksensa aloittavien ja päättävien nuorten keskuudessa sekä verrata intention eroja eri koulutusalojen kesken. Tutkimus on kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus, joka toteutettiin strukturoidulla lomakekyselyllä.</p> <p>Tutkimuksen tulosten mukaisesti nuorten yrittäjyysintentio oli koulutuksensa päättävillä hieman suurempi kuin aloittavilla, mikä viittaa siihen, että ammatillinen koulutus kasvattaa nuorissa yrittäjyysintentiota vain vähän. Tutkimuksessa ei myöskään ilmennyt suuria eroavaisuuksia eri koulutusalojen välillä. Tuloksista käy selville, että ammatillisella koulutuksella on ollut merkitystä yrityksen perustamishalukkuuden lisäämiseen, mutta oman yrityksen käynnistäminen lähimmän vuoden aikana ei tunnu opiskelijoista houkuttelevalta vaihtoehdolta. Asenteet yrittäjyyttä kohtaan nuorten keskuudessa olivat yleisesti ottaen myönteisiä.</p> <p>Oppilaitosten yrittäjyyskasvatukseen opetusmenetelmien kehittämisellä kokemuksellisen oppimisen suuntaan voidaan nuorten yrittäjyysintention vaikuttaa.</p>	
Asiasanat Yrittäjyys, yrittäjyysintentio, yrittäjyyskasvatus, sisäinen yrittäjyys, motivaatio	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto / Taloustieteiden tiedekunta	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen taustaa	3
1.2	Koulutuskeskus Salpaus	4
1.3	Virike aiheen tutkimiseen	5
1.4	Aikaisempia tutkimuksia	6
1.5	Tavoitteet, pääongelma ja alaongelmat	8
1.6	Tutkimuksen viitekehys	9
2	YRITTÄJYYS ERI TIETEENALOJEN KESKUSTELUSSA	12
2.1	Yrittäjyyden käsittemäärittelyä	12
2.2	Yrittäjyyden muotoja	13
2.3	Yrittäjäominaisuudet	16
2.4	Yrittäjyys eri tieteenalojen teorioiden näkökulmista	18
3	YRITTÄJYYSINTENTIO JA SIIHEN YHTEYDESSÄ OLEVAT TEKIJÄT	21
3.1	Ympäristötekijät	23
3.2	Yrittäjyyskasvatus	24
3.3	Persoonallisuusteoriat yrittäjyyskasvatuksen taustalla	26
3.4	Yrittäjyyskasvatus ammatillisessa koulutuksessa	29
3.5	Oppimisenäkemyksiä	32
3.6	Oppimismenetelmiä yrittäjyyskasvatuksessa	35
3.7	Arvot, asenteet ja uskomukset	37
3.8	Motivaatio	40
3.9	Motivaatioteoriat	41
4	YHTEENVETO TUTKIMUKSEN TEOREETTISESTA VIITEKEHYKSESTÄ	46

5	EMPIIRINEN TUTKIMUS NUORTEN YRITTÄJYYSKÄSITYKSISTÄ JA -INTENTIOISTA	52
5.1	Tutkimusasetelma	52
5.2	Tutkimuksen rajaus	53
5.3	Aineiston kokoaminen ja analysointi.....	54
5.4	Mittausmenetelmät.....	56
5.5	Tutkimuksen arviointi.....	58
5.5.1	Reliabiliteetti.....	58
5.5.2	Validiteetti	59
6	TULOKSET	61
7	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	82
7.1	Vastaukset tutkimusongelmiin.....	82
7.2	Tulokset suhteessa aiempiin tutkimuksiin	87
7.3	Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheet	89

LÄHTEET

LIITTEET

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Yrittäjyysorganisaation ja perinteisen organisaation periaatteet Routamaan (1993, 16) mukaan (Nevanperä 2003, 37)	14
TAULUKKO 2	Asenteiden, arvojen ja uskomusten väliset riippuvuudet (Helve 1993, 93)	38
TAULUKKO 3	Vastaajat ikäryhmittäin	55
TAULUKKO 4	Yrittäjyysintentiot koulunsa aloittaneiden ja päättäneiden keskuudessa sukupuolijakautuman mukaan.	61
TAULUKKO 5	Vanhempien pääasiallinen tulolähde eniten yrittäjyysintentioita omaavien vastaajien keskuudessa.	62
TAULUKKO 6	Yrittäjyysintentio aloittain vuoden kuluttua koulutuksesta	63
TAULUKKO 7	Yrittäjyysintentio aloittain myöhemmin kuin vuoden kuluttua koulutuksesta	64
TAULUKKO 8	Valmistautuminen myöhempään yrittäjyyteen	65
TAULUKKO 9	Opiskelijoiden yrittäjyysasenteet	66
TAULUKKO 10	Alkuperäisten muuttujien pääkomponenttianalyysissä saamat lataukset ja kommunaliteetit	69
TAULUKKO 11	Pääkomponentti 1 = Yrityksen perustamishalukkuuden herääminen	70
TAULUKKO 12	Pääkomponentti 2 = Rohkeuden ja vastuunoton lisääntyminen	71
TAULUKKO 13	Pääkomponentti 3 = Valmius sisäiseen yrittäjyyteen	72
TAULUKKO 14	Pääkomponentti 4 = Yrittäjyystiedon lisääntyminen	72
TAULUKKO 15	Faktoripisteiden keskiarvot sukupuolen mukaisesti	73
TAULUKKO 16	Pääkomponentti 1 muuttujien keskilukuja	74

KUVIOT

KUVIO 1	Suomen koulujärjestelmä (lähde: www.oph.fi)	3
KUVIO 2	Kirsti Melinin (2001) mallin pohjalta mukaeltu yrittäjyysintention johtava prosessi, jossa ammatillinen koulutus on huomioitu omana tekijänään.	11
KUVIO 3	Yrittäjyyteen liittyvät tekijät (Kyrö & Torikka 2002, 19)	12
KUVIO 4	Yrittäjyyden henkinen hierarkia (Peltonen & Ruohotie 1987)	37
KUVIO 5	Motivaatioprosessin sekvenssikuvaus: muunnelma Locken (1991) mallista (Ruohotie 1993, 18 ja 1994 ja 1998, 50)	41
KUVIO 6	Intention vaikuttavat tekijät	45
KUVIO 7	Pääkomponenttien ominaisarvot Scree-testillä kuvattuna	68
KUVIO 8	Yrittäjyyteen työntävien tekijöiden prosentuaalinen jakautuma koulutuksensa aloittavien ja päättävien opiskelijoiden keskuudessa	76
KUVIO 9	Yrittäjyyteen vetävien tekijöiden prosentuaalinen jakauma koulutuksensa aloittavien ja päättävien opiskelijoiden keskuudessa	77

1 JOHDANTO

Euroopan unionin neuvoston 14.2.2001 linjaukset määrittelevät yrittäjyyden edistämisen yhdeksi koulujärjestelmän painopistealueeksi. Neuvoston Lissabonin kokouksen päätöslauselmassa (kohta 26) määriteltiin viisi uutta elämässä tarvittavaa perustaitoa, jotka tulisi ottaa koulutuksessa huomioon. Perustaidot ovat:

1. tietotekniset perustaidot
2. vieraiden kielten taito
3. selviytyminen teknistyvässä elinympäristössä
4. sosiaaliset taidot
5. **yrittäjyys** (www.yrittajat.fi)

Yrittäjyyden myönteisestä merkityksestä yhteiskunnalle ollaan nykyisin hyvin yksimielisiä. Pienyritysten on eri tutkimuksissa todettu lisäävän elinkeinoelämän sopeutuvuutta, parantavan työllisyyttä, tasaavan alueellisia eroja ja antavan mielekkäitä työtilaisuuksia. Yrittäjyyspäätöksen tekee kukin yksilöllinen ihminen omalla kohdallaan, eikä se eroa luonteeltaan muista suurista päätöksistä. Päätös ryhtyä yrittäjäksi ei kuitenkaan tapahdu suljetussa psykologisessa järjestelmässä, joten myös tilanteilla ja ympäristöllä on suuri merkitys siihen, minkälaisiin johtopäätöksiin tullaan. Ensiksi, ilman sopivaa ympäristöä ja tilannetta ei ole yrittäjyyttä. Hyvätkin ideat ja suunnitelmat jäävät toteuttamatta, mikäli ympäristö ei tarjoa tietyn perustason ylittäviä mahdollisuuksia ja ilmapiirin suotuisuutta. Toiseksi, henkilöitä voidaan kehittää ja kouluttaa yrittäjyyteen, koska ihmiset muuttuvat henkisesti koko ajan. Vaikutusta on mahdollista saada aikaan paitsi osaamisen ja asiantietämyksen tasolla, myös asenteissa ja tunnetasolla. Mikäli yrittäjyyttä halutaan edistää tehokkaasti, pitää huomiota kiinnittää yhtä aikaa sekä ulkoisiin seikkoihin että yrittäjän henkilötekijöihin. (Huuskonen 1992, 9-10.)

Tämän perusteella yrittäjyysintentioiden tutkiminen nuorten ammattiin valmistuvien opiskelijoiden keskuudessa on tärkeää. Ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on antaa nuorelle perustiedot ammatissa toimimista varten. Ammatillisen koulutuksen tavoitteena

tulisi olla myös se, että ammatillisen koulutuksen aikana rohkaistaan nuorta ihmistä ottamaan vastuu omasta elämästään ja omaehtoisesti hakemaan erilaisia mahdollisuuksia itsensä työllistämiseksi. Ammatillisella koulutuksella on näin ollen merkittävä sija nuoren sisäisen yrittäjyyden, omaehtoisen yrittäjyyden sekä ulkoisen yrittäjyyden eli yrittäjäksi ryhtymisen asenteisiin vaikuttajana.

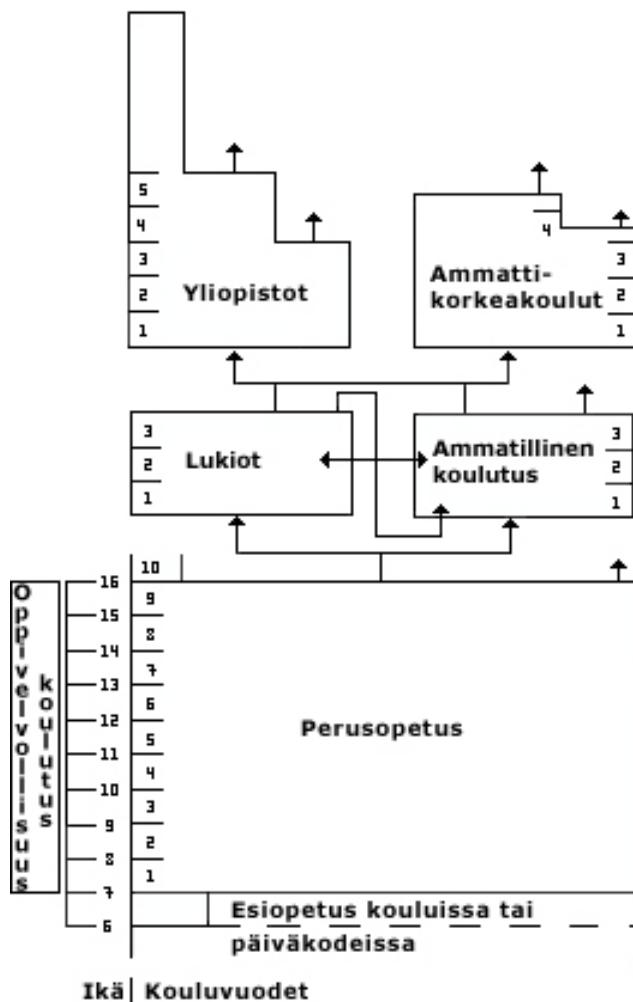
Suomessa on havahduttu suurten ikäluokkien lähes samanaikaisesti työelämästä poistumisesta aiheutuvaan työvoimapulaan. Päijät-Hämeessä on tämän asian tiimoilta vuoden 2002 aikana järjestetty seminaareja ja käynnistetty hankkeita. Esimerkiksi Lahden alueen aluekeskusohjelman, alueen kuntien ja yritysten sekä Päijät-Hämeen koulutus konsernin yhdessä rahoittama Alueellisten koulutustarpeiden ennakointi-projektin (LAKE -projekti) osana on toteutettu Päijät-Hämeen ammattirakenne-ennuste (MARE). Ammattirakenne-ennusteen tuloksena on saatu arvio ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulujen ja yliopistossa tutkinnon suorittaneiden määrällisestä tarpeesta työelämässä vuoteen 2010. Lisäksi ennusteessa arvioitiin työelämän kehittämisinnovaatioita, erityisesti koulutuksen laadullisen kehittämisen näkökulmasta. Tavoitteena on, että hankkeen loppuraportin tulokset vaikuttavat koulutuksien sisällöllisten painopisteiden valintaan. (Saikkonen & al. 2003)

Suuret ikäluokat koskettavat myös yrittäjiä, joiden yritysten jatkaminen on nuorten ikäluokkien varassa. Yrittäjyyskasvatuksella on siten merkittävä vaikutus nuorten asenteisiin ja yrittäjyysmyönteisyyteen. Tilastokeskuksen laatiman tilaston mukaisesti vuonna 2000 yrittäjistä on 45 – 49-vuotiaita 29 953 ja ikäluokassa 50 – 54-vuotiaita on 31 141 henkilöä. Tilasto osoittaa, että 31 % yrittäjistä on jäämässä seuraavan kymmenen vuoden aikana pois yritystoiminnasta. Näiden poistuvien yrittäjien tilalle tarvitaan yrittäjiä joko sukupolvenvaihdon kautta tai uusien yritysten perustajina. Ammatillinen koulutus on siten suurten haasteiden edessä.

1.1 Tutkimuksen taustaa

Opetushallitus toimii opetusalan kansallisena kehittämisvirastona. Se tuottaa ja markkinoi koulutuksen kehittämis-, arviointi- ja tietopalveluja oppilaitosten ylläpitäjille, oppilaitosjohdolle, opettajille, poliittisille päätöksentekijöille ja työelämälle.

Opetushallitus ohjaa ja valvoo Suomen koulutusjärjestelmää, joka jakaantuu neljään eri tasoiseen opetus- / oppimisportaaseen, joita ovat esiopetus, perusopetus, toisen asteen koulutus ja korkea-asteen koulutus.

KUVIO 8 Suomen koulujärjestelmä (lähde: www.oph.fi)

Esiopetusta tarjoavat joko koulut tai päiväkodit ja sitä tarjotaan kaikille kuusi vuotta täyttäneille lapsille. Oppivelvollisuus alkaa yleensä lapsen ollessa seitsemän vuotta ja jatkuu aina 16 ikävuoteen. Oppivelvollisuuskoulutus tarkoittaa perusopetusta, johon kuuluvat peruskoulun ala- ja yläasteet ensimmäisestä yhdeksänteen luokkaan asti. Peruskoulun jälkeen tulee toisen asteen koulutus, johon kuuluvat lukiot ja ammatillinen koulutus. Toisen asteen koulutuksen jälkeen nuori voi siirtyä työelämään tai jatkaa korkeakouluopintoja joko ammattikorkeakoulun tai yliopiston puolella.

Tämän tutkimuksen kohteena ovat toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat nuoret. Toisen asteen koulutus sisältää lukiokoulutuksen ja ammatilliset perustutkinnot. Lukiokoulutus on yleissivistävää ja valmistaa ylioppilastutkintoon. Ammatillisten perustutkintojen päätavoitteena on ammatillinen osaaminen. Koulutuksen lainsäädäntöä on muutettu siten, että koulutuksen järjestäjillä on aikaisempaa enemmän mahdollisuus koulutuksen toteuttamisessa ottaa huomioon paikalliset olosuhteet. Toisaalta oppilaitoksille asetetaan yhteistyövelvoite alueen yrittäjien kanssa. Samalla on lisätty opiskelijan mahdollisuuksia valita tutkinnon tai oppimäärän rajoissa opintokokonaisuuksia toisesta koulutusmuodosta sekä annettu oikeus lukea hyväksi aikaisemmat ja muualla suoritettut opinnot.

Lukion tai ammatillisen peruskoulutuksen aloittaa noin 94 % ikäluokasta ja koulutuksen suorittaa noin 82 %. Toisen asteen koulutuksen suorittaminen on vähimmäisedellytys työelämässä suoriutumisen ja elinikäisen oppimisen kannalta.

1.2 Koulutuskeskus Salpaus

Päijät-Hämeen koulutus konserni on maakunnallinen koulutuksen järjestäjä, kehittäjä ja ylläpitäjä. Koulutus konserni johtaa ja koordinoi jäsenkuntiansa puolesta ammattikorkeakoulutusta, lukio- ja ammatillista koulutusta, oppisopimuskoulutusta sekä suojatyötoimintaa. Koulutus konserniin kuuluu 14 jäsenkuntaa: Artjärvi, Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Hämeenkoski, Kuhmoinen, Kärkölä, Lahti, Nastola, Orimattila, Padasjoki, Pertunmaa ja Sysmä. Alue on lähes sama kuin Päijät-Hämeen talousalue ja

Päijät-Hämeen yrittäjien toiminta-alue. Päijät-Hämeen koulutus konsernin liikelaitoksia ovat Koulutuskeskus Salpaus, Lahden ammattikorkeakoulu ja Tuoterengas.

Koulutuskeskus Salpaus järjestää ammatillista ja lukiokoulutusta nuorille ja aikuisille sekä koulutus-, asiantuntija- ja kehittämispalveluja yrityksille ja yhteisöille. Koulutuskeskus Salpauksen oppilaitoksissa voi opiskella kaupan ja hallinnon, kulttuurialan, luonnonvara-alan, matkailu-, ravitsemis- ja talousalan, sosiaali- ja terveystalouden, tekniikan ja liikenteen alan, vapaa-aika- ja liikunta-alan koulutusaloilla sekä kansainvälistymisalana opintoja.

Tilastointipäivän 20.1.2004 tilanteen mukaan Koulutuskeskus Salpauksessa oli Opetushallituksen yksikköhintarahoitusta saavia opiskelijoita yhteensä 6249. Heistä ammatillista perustutkintoa opiskelevia oli 4641, lukio-opiskelijoita oli 223 ja oppisopimusopiskelijoita oli 1385.

1.3 Virike aiheen tutkimiseen

Suomessa on noin 220 000 yritystä, joista pienyrityksiä, jotka työllistävät alle 50 työntekijää, on 98,7 %. Yrittäjien keski-ikä on korkea. Yrittäjistä 48,4 % on yli 50-vuotiaita. Nuoria, alle 40-vuotiaita yrittäjiä on vain 19,3 %. (www.yrittajat.fi) Edellä esitetyn mukaisesti yrittäjistä jää suuri osa eläkkeelle tulevan 10 vuoden aikana. Tämä merkitsee sitä, että koulutusjärjestelmän on kyettävä tukemaan nuorten yrittäjyysaikomuksia ja lisäämään nuorten yrittäjyysinnostusta antamalla ammatillisia valmiuksia ja vaikuttamalla nuorten asenteisiin yrittäjyysmyönteisesti. Päijät-Hämeen alueella työttömyysaste on jo vuosien ajan ollut Suomen korkeimpia. Siksi on mielenkiintoista tutkia, mikä merkitys alueen ammatillisella koulutuksella on nuorten yrittäjyysaikomuksissa. Vaikka Leskisen (2001) mielestä yrittäjyyskasvatus on keskeisesti esillä kaikilla aloilla toisen asteen uusissa vuonna 2000 voimaan tulleissa opetussuunnitelmissa, tutkijat ovat huolestuneet siitä, miten yrittäjyysmyönteisyyttä voidaan lisätä, koska tällä hetkellä käytännössä ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelmissa yrittäjyyskasvatus on yhden opintoviikon laajuinen kokonaisuus, joka sisältyy yhteiskunta- yritys- ja työelämätiedon opintoihin. Lisäksi koulutuskeskus

Salpauksessa järjestetään alakohtaisesti joko valinnaisia tai pakollisia 2 – 10 opintoviikon laajuisia yrittäjyysopintoja.

Kauppa- ja teollisuusministeriö käynnisti vuoden 2000 alussa hallitusohjelmaan sisältyvän yrittäjyys Hankkeen. Hallituskauden loppuun jatkuvan hankkeen tavoitteena on uusien yritysten perustamisen sekä yritysten kasvun ja kilpailukyvyn lisääminen. Hankkeen painopistealueina ovat mm. koulutusjärjestelmän rooli yrittäjyyden edistämässä ja ammattitaitoisien henkilöstön saatavuus. Edellä mainitut painopistealueet luovat paineita yrittäjyyskoulutuksen tehostamiseen ja yrittäjyysmyönteisyyden lisäämiseen nuorten opiskelijoiden keskuudessa.

1.4 Aikaisempia tutkimuksia

Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta Nuora on opetusministeriön yhteydessä toimiva asiantuntijaelin, jonka tehtävänä on nuorten näkökulman tuominen päätöksentekoon sekä nuorten elinolojen parantaminen. Nuorisoasiain neuvottelukunnan vuoden 2004 barometrin mukaan kaikista haastatelluista 1820 suomenkielisestä 15 – 29-vuotiaista yksi kymmenestä suunnitteli syksyllä 2003 oman yrityksen perustamista. Barometrin mukaan nuoriso näyttäisi olevan jonkin verran muuta väestöä yrittäjääntoisempaa, miehet naisia innokkaampia. Yrittäjyys halut laskevat koulutuksen lisääntyessä, mutta barometrin mukaan koulutusjärjestelmällä lienee kuitenkin merkittävä rooli pyrittäessä edistämään yrittäjyyttä, sillä yrittäjyys halut ovat korkeimmillaan 25–vuoden iällä. Yrittäjämönteinen lähipiiri ja sukulaiset selittävät merkittävää osaa nuorten yrittäjyysaikeista. Nuorten käsitykset yrittäjyydestä ovat kuitenkin varsin stereotyyppisiä. Suurin osa ajattelee, että yrittäjät tekevät ylipitkiä työpäiviä ja vain hieman yli puolet nuorista uskoo, että yrittäjät saavat palkkatyötä parempia ansioita. (<http://www.minedu.fi/nuora/tiedotteet/Barometri2004.html>)

Kiinnostus yrittäjyysintention tutkimukseen Suomessa on lisääntynyt. Vesalainen ja Pihkala (1997 ja 1998) ovat tutkineet yrittäjyyspotentiaalia ja –intention eräissä suomalaisissa kunnissa. Kirsti Melin on tutkinut nuorten yrittäjyysintention Virossa ja Suomessa vuonna 2001. Tutkimuksessa pyrittiin erityisesti tuomaan esille

yrittäjyysintentioniin liittyviä eroja kummassakin maassa sekä selvittämään intentioiden taustalla olevien tekijöiden osuutta ja merkitystä intentioiden synnyssä. Tutkimuksen mukaan nuorten yrittäjyysintentionio Suomessa vastanneista 7,8 % aikoi varmasti tai todennäköisesti käynnistää yritystoimintaa seuraavan vuoden aikana. Vastaava luku Virossa oli 19,7 %. (Melin 2001, 11-13.)

Huuskonen (1992) on tutkinut yrittäjäksi ryhtymiseen liittyviä tekijöitä, kuten yrittäjyyden aloittamis päätöstä ja sen taustatekijöitä. Huuskosen tutkimus keskittyy yrittäjyysajan alkuvaiheeseen yrittäjäksi ryhtymiseen. Huuskosen tutkimuksen mukaan preferenssi ryhtyä yrittäjäksi syntyy, jos koetut henkilötekijät ja tilannetekijät ovat sopivassa suhteessa toisiinsa. Mikäli henkilö alkaa punnintavaiheessa suosia yrittäjyyttä muihin vaihtoehtoihin nähden, hänelle syntyy aikomus (intentionio) ryhtyä yrittäjäksi. Intentionio realisoituu varsinaiseksi yrittäjätöiminnäksi prosessin sitoutumisvaiheen kautta, jossa hankkeen toteuttamiseen sijoitetaan erilaisia panoksia. Mikäli lähtöoletukset pitävät riittävällä tarkkuudella paikkansa, prosessi jatkuu sitoutumisen jatkuvasti lisääntyessä. Muussa tapauksessa aiotusta yrittäjyydestä luovutaan joko kokonaan tai tilapäisesti. (Huuskonen 1992, 108.)

Nevanperä on tutkinut Etelä-Pohjanmaalla asuvien nuorten asenteita yrittäjyyskasvatukseen. Nevanperän tutkimuksessa oli keskeisenä motivaatio-, asenne- ja arvotekijät. Tutkimustulosten mukaan nuoret painottivat tärkeinä yrittäjyysominaisuuksina erityisesti sisäiseen yrittäjyyteen kuuluvia ominaisuuksia, kuten luovuutta, itsevarmuutta, kekseliäisyyttä, rohkeutta ja sosiaalisuutta. Korkeat pistearvot saivat myös sisu ja yritteliäisyys. Yrittäjätötaustaiset nuoret olivat ei-yrittäjätötaustaisia nuoria voimakkaammin sitä mieltä, että yrittäjät ovat innovatiivisia ja yrittäjillä tulee olla paljon teknistä osaamista ja että kommunikointitaito on yrittäjällä tärkeä ominaisuus. (Nevanperä 2003, 166–167.) Tutkimuksen mukaan yrittäjyyskasvatuksella ja -opetuksella oli merkitystä nuorten yrittäjyyteen suhtautumiseen silloin, kun yrittäjyyskasvatus oli pitkäkestoista, koko koulutusajan mukana olevaa. (Nevanperä, 2003)

Yrittäjyyskasvatuksen sisällyttäminen koulutusohjelmaan ei kuitenkaan merkitse sitä, että opiskelijat ovat heti valmistumisensa jälkeen valmiita aloittamaan omaa yritystoimintaa. Brownin ja Gallowayn tutkimuksen mukaan Strathclyden yliopistossa niillä, joiden koulutusohjelmaan sisältyi yrittäjyyskoulutusta ja niillä, joiden ohjelmaan ei sisällynyt

yrittäjyyttä, ei ollut eroa mahdollisen yrittäjyystoiminnan aloittamisajankohdan suhteen. Kumpikin ryhmä piti todennäköisenä aloittaa mahdollista omaa yritystoimintaansa vasta vähintään kymmenen vuoden kuluttua valmistumisestaan. Nekin, jotka olivat osallistuneet yrittäjyyskoulutukseen, olivat varovaisia tekemään päätöstä oman yritystoiminnan käynnistämisestä lähitulevaisuudessa. Saman tutkimuksen perusteella useimmat valmistumisensa jälkeen oman yritystoiminnan aloittaneista henkilöistä olivat valmistuneet joko liiketaloudellisesta tai teknisestä tiedekunnasta. Vähiten omaa yritystoimintaa oli kasvatustieteen, taiteen ja yhteiskuntatieteen opiskelijoiden piirissä. (Galloway & Brown, 2002)

Pekka Paajanen (2001) on tutkinut yrittäjyyskouluttajien näkemyksiä itsestään ja työstään yrittäjyyskasvattajana Koillis-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun liiketalousyksikön opettajien keskuudessa. Paajasen mukaan mikään kouluaste yksin ei voi vastata yrittäjyyskasvatuksesta. Kasvatus yrittäjyyteen on prosessi, joka lähtee kodista ja etenee eri kouluasteiden läpi ala-asteelta korkeakouluasteelle. Tutkimustulokset osoittivat, että kaupan ja hallinnon alan opettajilla on melko myönteinen kuva itsestään yrittäjyyskasvattajina. Tulosten perusteella opettajat tuntuivat ymmärtävän, että yrittäjyys on moniulotteinen ja kokonaisvaltainen asia, ei pelkästään perinteiseen omistajayrittäjyyteen liittyvä. Myös yrittäjyyskasvatus miellettiin holistisempänä ilmiönä kuin "yrityksen perustamiskurssina" tai vastaavana. (Paajanen, 2001) Paajasen tutkimus kuvaa ammattikorkeakoulun opettajien asennetta. Vastaavaa tutkimusta toisen asteen opettajista yrittäjyyskasvattajina ei ole Suomessa tehty.

1.5 Tavoitteet, pääongelma ja alaongelmat

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa Koulutuskeskus Salpauksen toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien tiettyjen koulutusalojen nuorten yrittäjyysintentiota ammatillisen koulutuksen aloittamis- ja päättämishetkellä sekä verrata intention eroja eri koulutusalojen kesken.

Tutkimusongelma muodostuu seuraavasti: *”Mitä eroja on ammatillisessa koulutuksessa olevien ensimmäisen vuosiluokan ja päättävän vuosiluokan opiskelijoiden yrittäjyysintention voimakkuudella?”*

Tutkimusongelmasta on johdettu seuraavat **alaongelmat**:

1. Miten voimakas yrittäjyysintention on koulutuksen päättyessä?
2. Miten voimakas yrittäjyysintention on koulutuksen alkaessa?
3. Minkälaisia eroja on eri koulutusalojen opiskelijoiden yrittäjyysintentiolla?

Hypoteesit ovat

1. Yrittäjyysintention toisen asteen ammatillisen koulutuksen päättävien nuorten keskuudessa on korkeampi kuin koulutuksensa aloittavien opiskelijoiden keskuudessa.
2. Yrittäjyysintention eroja eri koulutusalojen välillä.

1.6 Tutkimuksen viitekehys

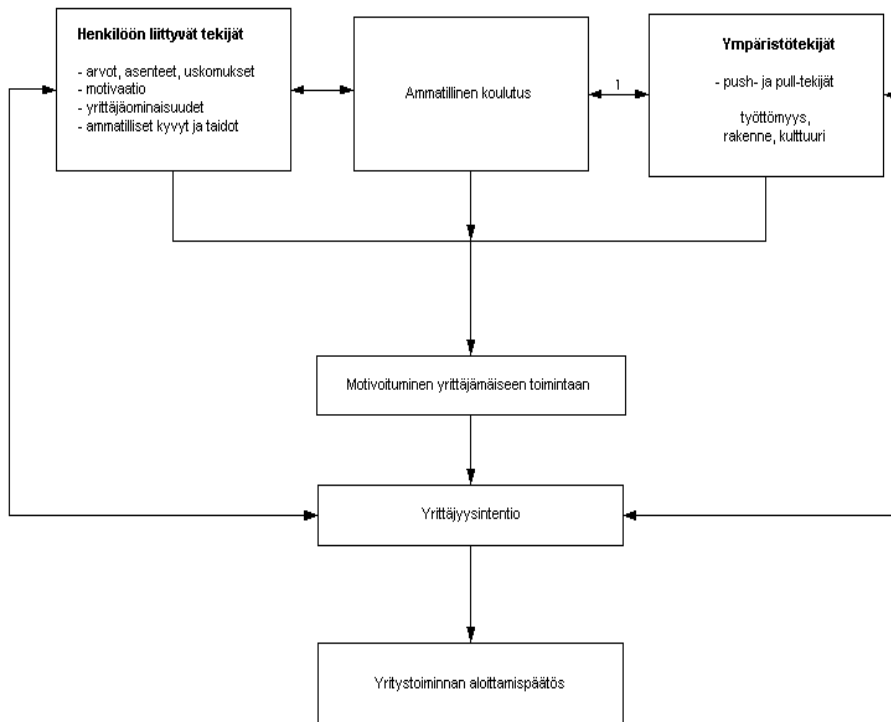
Tutkimuksen viitekehysenä käytetään Kirsti Melinin tutkimuksen ”Yrittäjyysintention ja niiden taustatekijät Virossa ja Suomessa” (2001, 89) prosessimallia yritystoiminnan aloittamispäätöksestä nähtynä yksilötason kognitiivisena prosessina.

Melinin (2001, 89) mallin mukaan intentioiden syntymismekanismit voidaan tiivistää yrittäjyysintention prosessimalliin, jossa näkyy intention vaikuttavien tekijöiden keskinäinen vuorovaikutus. Yksilöön, joka toimii tietynlaisessa kulttuuriympäristössä, vaikuttaa joukko henkilöön liittyviä tekijöitä. Tällaisia ovat arvot, asenteet, uskomukset sekä ihmisen omat luonteenpiirteet sekä kyvyt ja taidot. Tässä tutkimuksessa on henkilöön liittyviin tekijöihin lisätty motivaatio, joka on yrittäjyydessä affektisista alueista tärkein (Paajanen 2001, 69). Ympäristötekijät muodostuvat push- ja pull-tekijöistä, joita ovat

rakenne- ja kulttuuritekijät, työttömyys ja koulutuksen päättäminen (Melin 2001). Jos ihmisellä on positiivisia uskomuksia yrittäjyydestä, vaikuttavat nämä positiivisesti asenteen muodostumiseen. Aseenteet vaikuttavat intentioihin, jotka ohjaavat käyttäytymistä. Motivaatioon liittyvät tekijät tekevät ihmisen vastaanottavaiseksi yrittäjyysintention. Lisäksi merkitystä on ympäristön vetävillä ja työntävillä tekijöillä. Motivoituminen voi johtaa yrittäjyysintention puhkeamiseen tai siihen, että yrittäjäksi aikova ryhtyy tekemään jotain sellaista, että voisi yrittäjäksi ryhtyä. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi yhteistyökumppanin etsimistä, koulutukseen hakeutumista tai muuta vastaavaa. (Melin 2001, 87–88)

Tämän tutkimuksen viitekehys perustuu Melinin tutkimusmalliin. Mallin mukaan tutkitaan niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat henkilön yrittäjyysintention syntyyn. Tekijät, joiden yhteisvaikutuksesta virittyy motivoituminen yrittäjämäiseen toimintaan ovat henkilöön liittyvät tekijät, ammatillinen koulutus sekä ympäristötekijät. Malliin sisältyvät henkilöön liittyvät tekijät ovat arvot, aseenteet, uskomukset, motivaatio, yrittäjäominaisuudet ja ammatilliset kyvyt ja taidot. Ammatillinen koulutus on nostettu Melinin mallista poiketen omaksi tekijäksi yrittäjyysintention syntymisessä. Ammatillinen koulutus on nostettu omaksi tekijäksi, koska tutkimuksella halutaan selvittää ammatillisen koulutuksen merkitystä yrittäjyysintention ja yrittäjyysintention eroja eri koulutusalojen välillä. Ympäristötekijöihin liitetään push- ja pull-tekijät, jotka sisältävät henkilön työ- ja elämäntilanteeseen liittyviä tekijöitä.

Intention vaikuttavat tekijät muodostavat prosessin, jossa kaikki tekijät ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Intentio on mahdollista, jos henkilön tahtotila on voimakas ja hän on riittävän motivoitunut saavuttamaan asettamansa tavoitteet. Motivoituminen syntyy kun taustatekijät, henkilöön liittyvät ominaisuudet, ammatillinen osaaminen ja ympäristön push- ja pull-tekijät ovat sopivasti vuorovaikutuksessa keskenään. Seuraavalla sivulla oleva kuvio esittää tätä vuorovaikutusta, joka saa aikaan toiminnan suuntautumisen yrittäjyysintention.

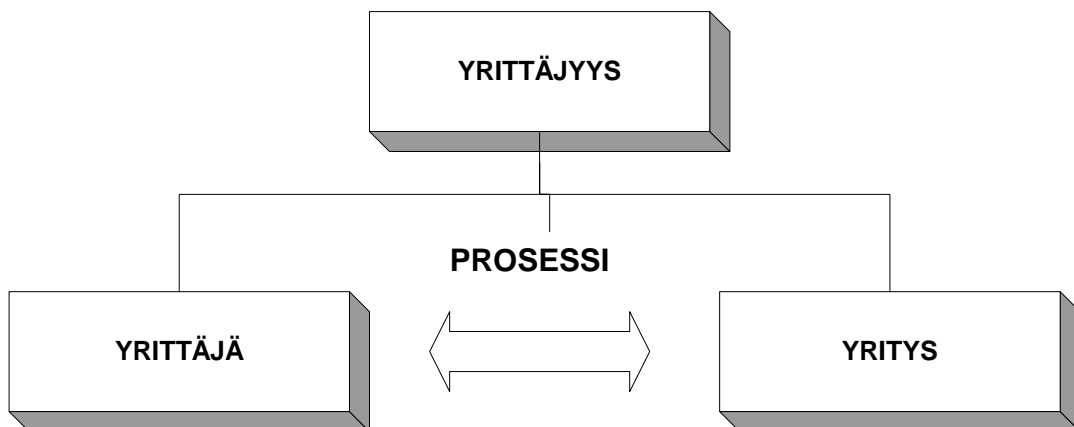

KUVIO 9 Kirsti Melinin (2001) mallin pohjalta muokattu yrittäjyysintention johtava prosessi, jossa ammatillinen koulutus on huomioitu omana tekijänä.

2 YRITTÄJYYS ERI TIETEENALOJEN KESKUSTELUSSA

2.1 Yrittäjyyden käsitelmäärittelyä

Yrittäjyyden käsitelmäärittelyt eivät ole selkeitä ja vakiintuneita. Niillä saatetaan yrittäjyysilmiön tarkastelukulman ja yhteyksien perusteella tarkoittaa erilaisia asioita. Määrittäminen voi liittyä joko liiketoimintaan, yritystoiminnan käynnistämiseen, omistamiseen ja johtamiseen tai yrittäjään näiden toimintojen käynnistäjänä ja toteuttajana. Kyrön ja Torikan mukaan nykyisissä yrittäjyyden määrittelypyrkimyksissä painotetaan uuden liiketoiminnan synnyttämistä ja omistamista, ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien havaitsemista, voimavarojen yhdistämistä innovoivaan, uutta synnyttävään toimintaan ja näihin liittyvään kasvuun ja riskinottoon. Yrittäjyys on siten yläkäsite, joka sisältää sekä yrittäjät että heidän yrityksensä tai liiketoimintansa. (Kyrö & Torikka 2002, 18-20)

KUVIO 10 Yrittäjyyteen liittyvät tekijät (Kyrö & Torikka 2002, 19)

2.2 Yrittäjyyden muotoja

Kyrö ja Nissinen tunnistavat yrittäjyydessä kolme muotoa, ulkoinen yrittäjyys, sisäinen yrittäjyys ja omaehtoinen yrittäjyys, riippuen siitä minkälaisessa roolissa yksilö organisaatiossa toimii. Kyrön ja Nissisen mukaan jokainen käsitteistä kuuluu omaan merkitysmaailmaansa. Se ei kuitenkaan merkitse sitä, että käsitteet olisivat toisistaan riippumattomia ja siten erillisiä ilmiöitä, vaan päinvastoin niiden kehittymistä leimaa vuorovaikutus toinen toistensa ja ympäröivän kulttuurin kanssa. (Kyrö & Nissinen, 1995, 144)

Sisäinen yrittäjyys, *intrapreneurship*, viittaa organisaation yrittäjämäiseen toimintatapaan, joka ilmenee organisaation tietoisena tai tiedostamattomana tapana toimia. Sen katsotaan kuuluvan yksilön asenne- ja motivaatiotasolle (Nevanperä 2003, 35). Sisäisellä yrittäjyydellä tarkoitetaan, että myös palkkatyötä tekevä ihminen suhtautuu työhönsä yhtä sitoutuneesti, innostuneesti ja aloitteellisesti kuin jos työpaikkana olisi hänen omistamansa yritys. Sisäisessä yrittäjyydessä on siten kyse työhön ja sen kehittämiseen sitoutumisesta oman ajattelun ja järjen sekä ammattitaidon käyttämisestä työssä, aloitteellisuudesta ja innostuneisuudesta. (Huuskonen, 1997) Sisäiseen yrittäjyyteen panostamalla voidaan parantaa työllisen työvoiman edellytyksiä löytää työstään todellista sisäistä motivaatiota, ja hyödyntää täysimääräisesti ammatillista osaamistaan läpi koko työuran. Kaiken kaikkiaan sisäinen yrittäjyys on elinehto yrityksen elinkelpoisuudelle ja sen henkilöstön työkuuntoisuudelle. (Lähtenmäki 1997, 131) Riippumatta yksiköiden koosta tai sen jäsenten asemasta organisaatiossa tulisi jokaisen omaksua yrittäjämäinen henki, joka ilmenee käyttäytymisessä joustavuutena, aloitekykyisyytenä, luovuutena, riskinottamisena sekä korkeana motivaationa toimia yrityksen hyväksi.

Sisäinen yrittäjyys liittyy kiinteästi myös yritysten uudistumiskamppailuun, tuottavuuden ja laadun parantamiseen sekä henkilöstön motivaatio-ongelmiin. Organisaatiossa yrittäjyys on voima, jonka avulla oikeanlaisissa olosuhteissa on mahdollista lisätä tehokkuutta sekä parantaa tuloksia ja työtyytyväisyyttä. Sisäisessä yrittäjyydessä on pohjimmiltaan kyse yhteisön yksilöille suomista mahdollisuuksista toteuttaa sisimmässään piilevää yrittäjyyttä.

Sisäinen yrittäjyys on ”yrittäjämäinen ajattelu-, toiminta- ja suhtautumistapa jonkin työyhteisön jäsenenä” (Koiranen & Pohjansaari 1994). Sisäiset yrittäjät voivat toiminnassaan olla uranuurtajia, erikoistujia ja irtautujia. (Nevanperä 2003, 36)

Routamaa (1993, 16) vertaa yrittäjyysorganisaatiota ja perinteistä hierarkista organisaatiota taulukossa 1 esitetyn jaottelun mukaisesti:

TAULUKKO 9 Yrittäjyysorganisaation ja perinteisen organisaation periaatteet Routamaan (1993, 16) mukaan (Nevanperä 2003, 37)

Yrittäjyys- I. entreprenööriorganisaatio	Perinteinen byrokraattinen organisaatio
- ottaa riskejä	- välttää riskejä
- voi olla innovatiivinen	- luontaista rutiinityötä
- keskittyy tuloksiin	- keskittyy aktiviteetteihin
- perustuu ryhmätyöjaotteluun	- perustuu rakenteeseen
- tekee tuotannollista työtä	- tekee hallinnollista työtä
- pysyy joustavana	- on tiukka kontrollisysteemi
- näkee muutoksen mahdollisuutena	- status quon säilyttäminen tärkeää
- sietää virheitä ja oppi niistä	- välttää virheitä ja rankaisee niistä
- uskoo, että johtoa motivoi uuden luominen	- uskoo, että johtoa motivoi ylennykset

Taulukosta ilmenee, että yrittäjyysorganisaatioon liittyy keskeisenä innovatiivisuus, joustavuus ja ryhmätyöskentelyn edut. Silloin kun organisaation asenne on myönteinen, se kannustaa henkilöstöään ottamaan riskejä ja kokeilemaan uutta, mutta myös hyväksyy mahdolliset virheet ymmärtäen, että yksi tehokkaimmista oppimistilanteista on virheistä oppiminen.

Ulkoinen yrittäjyys, *entrepreneurship*, puolestaan kuvaa prosessia, jonka tuloksena syntyy yritys. Siinä yhdentyy yrittäjä ja yritys yrittäjäpersoonassa. (Kyrö ja Nissinen, 1995, 144) Käsite yhdistetään yleensä myös yrityksen omistamiseen ja johtamiseen. Siten omistajayrittäjä on ulkoinen yrittäjä. Yrittäjyys on elämäntapa ja yrittäjä elämäntaiteilija, jonka kutsumus täyttyy työllä ja tuloksilla (Peltonen & Ruohotie 1987, 98).

Tutkimusten mukaan yrittäjän ei tarvitse olla aina yrityksen omistaja, vaan merkittävää ulkoisen yrittäjyyden kannalta on päätöksentekovastuu. Huuskosen mukaan ulkoinen

yrittäjä on henkilö, joka on samanaikaisesti kokonaisvastuussa hoidossaan olevasta yrityksestä, on yrityksen riskipääoman sijoittaja, käyttää ylintä päätäntävaltaa ja on yrityksessä ylin auktoriteetin lähde (Huuskonen, 1992, 11, 46 - 47; Nevanperä 2003, 38) Henkilöä, jolla on yrityksessä pelkästään sijoittajan rooli, ei riskinkannosta ja yrityksen tuottaman taloudellisen tuoton jakamisesta huolimatta voida pitää yrittäjänä. Ulkoiseen yrittäjyyteen liitetään voiton tavoittelu ja kasvuhakuisuus. Ammatinharjoittamista ei voitane pitää yrittämisenä, jos se ei luo työpaikkoja eikä päämääränä ole voiton tavoittelu ja kasvuhakuisuus. (Marjosola 1979, 11 – 12).

Omaehtoista yrittäjyyttä voidaan kutsua yksilön tasolla ilmeneväksi yrittäjämäiseksi ajattelu-, toiminta- ja suhtautumistavaksi työntekoon. Se viittaa yksilön roolin muuttumiseen, työnjaon ja organisaatioistumisen tuotteena. (Kyrö 1997, Koiranen & Ruohotie, 2001) Omaehtoiselle yrittäjälle yrittäjäksi ryhtyminen on omaehtoinen valinta. Työttömäksi joutumisesta ei ole näköpiirissä välitöntä uhkaa, päinvastoin yrittäjyys nähdään positiivisena mahdollisuutena itsensä toteuttamiseen, itsenäisyyteen tai ammattitaidon hyödyntämiseen. Taloudellisilla motiiveilla on oma merkityksensä mutta myös yrittäminen voidaan nähdä keinona yhdistää työ ja perhe. Omaehtoisessa yrittäjyydessä yrityksen perustaminen saattaa olla myös seurausta tarttumisesta houkuttelevaan mutta vain vähän riskejä sisältävään tilaisuuteen esim. ryhtyä suhteellisen itsenäiseksi yrittäjäksi suuren ketjun palveluksessa. (Aho et al. 1995, 67)

Omaehtoinen yrittäjyys viittaa yksilön roolin muuttumiseen, työnjaon ja organisaatioistumisen tuotteena. Omaehtoisen yrittäjyyden merkitys liittyy yksilön käyttäytymiseen, asenteisiin ja tapaan toimia. Myös omistuksellisuus voidaan liittää omaehtoiseen yrittäjyyteen, mutta ensi sijassa käsitteeseen liittyy vastuu yksilön omasta työllisyydestä ja toimeentulosta ja näihin liittyvistä etuisuuksista ja riskeistä (Kyrö & Nissinen 1995, 144)

Yhtenä yrittäjyyden muotona pidetään asiakasyrittäjyyttä, *custopreneurship*, jolla tarkoitetaan esimerkiksi Suomessa nopeasti leviävää franchise- ja verkostomarkkinointi-yrittäjyyttä. Tässäkin yrittäjyysmuodossa yksilöltä edellytetään yrittäjäominaisuuksia, sillä hän toimii itsenäisesti kuten pienyrittäjä. Asiakasyrittäjällä on kuitenkin pienempi yrittäjäriski verrattuna ulkoiseen yrittäjään, koska yrittäjä saa ketjulta muun muassa

valmiin tuotteen, brandyn ja markkinointituen. (Vesalainen 1997, 12; Koironen & Tuunanen, 1996)

2.3 Yrittäjäominaisuudet

Miksi toiset yksilöt ovat yritteliäämpiä kuin toiset? Vastausta tähän kysymykseen ovat tutkijat hakeneet esimerkiksi persoonallisuus- ja käyttäytymisteorioista, taloudellisista ja sosiologisista lähestymistavoista sekä arvoista, uskomuksista ja päämäärähakuisuudesta. (Bridge et al., 1998)

Yrittäjyyteen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa persoonallisuuspiirteet, ympäristö ja perimä. Yrittäjyyden persoonallisuuspiirteisiin perustuvissa määritelmissä on pyritty löytämään yrittäjään liittyviä luonteenpiirteitä, jotta mahdolliset yrittäjät tunnistettaisiin suuresta ihmisjoukosta. Monet tutkijat ovat kuitenkin eri mieltä siitä voidaanko yrittäjät erotella muista ihmisryhmistä persoonallisuuspiirteiden ja –ominaisuuksien perusteella. Heidän mielestä tulee tutkia mieluummin yksilön käyttäytymistä ja sitä miten hän yrittäjänä toimii. (Gartner, 1988)

Yleisesti yrittäjyyteen liitetään persoonallisuuspiirre, johon liittyvät muiden muassa sellaiset ominaisuudet kuin aloitteellisuus, luovuus, innostus, kilpailuhenkisyys ja kekseliäisyys. (Huuskonen 1992, 40 – 47) Yrittäjään liittyviksi lähikäsitteiksi on kirjallisuudessa liitetty itseensä uskoja, tilaisuuteen tarttuja, riskin ja vastuun ottaja, ahertaja, oman onnensa seppä, kehittäjä ja ammattilainen. (Nevanperä 2003, 39) Tärkeitä luonteenpiirteitä ovat myös suoriutumistarve, aloitekyky, myönteinen työasenne, työhalukkuus, määrätietoisuus ja menestymisenhalu. Myös vastuunkantaminen ja halukkuus riskien ottamiseen ovat olleet listan kärjessä. (Koironen & Peltonen 1995, 24).

Yrittäjän piirteinä kuvatut piirteet ovat yleisesti hyvin positiivisesti virittyneitä. Useimmiten koetaan, että yrittäjyys edellyttää muiden muassa rohkeutta, riskin- ja vastuunottoa, päättäväisyyttä sekä ahkeruutta. (Marjosola 1979, 3). Koironen (1993) katsoo yrittäjäpersoonien uskovan, että he voivat toimia ympäristössään ja hallita toimintansa

vaikutuksia. Yrittäjän persoonaan kuuluu kyky sietää vastoinkäymisiä ja säilyttää elämänmyönteisyys kohdatessaan niitä.

Tutkijoita on jo pitkään kiinnostanut alueellisten muutosten ja ympäristön vaikutus yrittäjyyteen. Voidaan sanoa, että ympäristö muokkaa yrittäjyyttä. Eri puolilla maata yrittäjyysmyönteisyyden on todettu ilmenevän eri vahvuisena. Merkittävää yrittäjämönteisyydelle on miten esimerkiksi julkinen hallinto rohkaisee ja kannustaa ihmisiä yrittäjyyteen. Kannustavia toimia ovat esimerkiksi koulutus, neuvonta ja tarvittavan infrastruktuurin varmistaminen. (Havusela 1999, 34) Suhde yrittäjyyteen on ollut nähtävissä esimerkiksi kielikuvissa, joita eri maakunnissa on syntynyt. Esimerkiksi sananlaskuissa on ollut nähtävissä, että niillä alueilla, joilla yrittäjyyttä on ollut paljon, on myös siitä kummunnut kansan kieleen sananlaskuja. Sananlaskuissa tulee myös ilmi niitä luonteenpiirteitä, jotka yleisesti liitetään yrittäjyyteen, kuten sisu, periksiantamattomuus, rohkeus, mutta myös toiveikkuus. Sinnikkyyttä esimerkiksi kuvaa seuraavat sananlaskut: ”Yritä ensin, uraja sitte” (Laihia) tai ”Se onnee niittää, jolla sisu riittää” (Nurmes) (Koiranen & Peltonen 1995, 19-20).

Yrittäjyyttä voidaan tarkastella myös opittujen toimintatapojen kautta. Koirasen ja Peltosen mukaan yrittäjyys on ajattelu-, toiminta- ja suhtautumistapa, joka saa omat ja yhteisön voimavarat toimimaan. He lisäävät vielä, että yrittäjyys on tavoitteellista ja omavastuista itsensä johtamista. (Koiranen ja Peltonen 1995, 9 – 11) Perheen sukulaisuussuhteille on ominaista elämänikäinen jatkuvuus. Lapset omaksuvat perheissä vanhemmiltaan roolimalleja. Välttämättä nämä roolimallit eivät kuitenkaan aina ole positiivissävytteisiä, vaan perheenjäsenten väliseen psykodynamiikkaan kuuluu kiintymyksen ja rakkauden lisäksi myös esim. kateutta, pelkoa, suosintaa sekä myös vihaa, riitoja ja anteeksipyyntöjä. (Koiranen 1998, 25)

Nurmen (1999, 32) mielestä yrittäjyys on aina sosiaalista perintöä joko omasta lapsuudenkodista, vertaisryhmästä tai muusta voimakkaasta lähiyhteisön vaikutteesta. Myös kasvatus ja koulutus vaikuttavat omalla panoksellaan valmiuksiin toimia yrittäjänä. Yrittäjyydessä on Nurmen mukaan kyse kehitysprosessista ja siksi yrittäjyyteen oppii vain yrittämällä. Kokemus ja siitä kehittynyt ongelmien tunnistamis- ja arviointitaito ovat myös Gartnerin mukaan menestyvän yrittäjän keskeisiä taitoja. (Gartner, 1988)

2.4 Yrittäjyys eri tieteenalojen teorioiden näkökulmista

Yleinen tapa on jaotella tieteelliset lähestymistavat yrittäjyyteen taloustieteiden, sosiologian ja psykologian tarjoamien tarkastelukulmien kautta. Raja näiden lähestymistapojen välillä ei ole selvä, vaan ne menevät osin päällekkäin, osin tarjoavat monitieteisiä lähestymismahdollisuuksia. Nämä kolme tieteen alaa ovat saaneet rinnalleen kasvatustieteellisen lähestymistavan. (Kyrö & Nissinen 1995, 30)

Taloustieteet pyrkivät kuvaamaan yrittäjyyttä mekanismina, prosessina ja toimintoina tai pienyritysten omistamisena ja johtamisena. Talusteorioiden valossa yrittäjyyteen on liitetty yleensä riski ja epävarmuustekijät mutta myös innovatiivisuus. Richard Cantillon esitteli ensimmäisenä käsitteen ”yrittäjä” 1755 taloudellisessa kontekstissa. Cantillon liittii riskin ja epävarmuuden yrittäjän päätöksentekoprosesseihin ja identifioi näiden kautta syntyvän voiton. Yrittäjän riski liittyy myös siihen, että hän luopuu turvallisemmasta ammatista. Cantillon jo varhain ymmärsi kysynnän ja tarjonnan oikea-aikaisen merkityksen markkinoinnissa ja hinnan muodostuksessa. Hän ymmärsi, että asiakas on valmis maksamaan korkean hinnan tuotteesta, silloin kun yrittäjä vastaa tarjonnallaan asiakkaan vaatimuksiin esimerkiksi ajan ja määrän suhteen. Cantillon’ille omistajuus ei ole yrittäjyyden tunnusmerkkejä kuten ulkoisessa yrittäjyydessä on tässä tutkimuksessa määritelty.

(Leskinen 1999, 40; Kyrö 1997, 105 - 106; <http://cepa.newschool.edu/~het/profiles/cantillon.htm>)

Talusteoreetikoista Joseph Schumpeter määritteli 1930-luvulla innovaatioiden tuottamisen ja niiden kautta yritysten uudistumisen yrittäjyyden keskeiseksi sisällöksi. Innovaatiot varmistavat kansantaloudessa jatkuvan muutoksen, mikä saa aikaan uutta yritystoimintaa. Yrittäjä toimii tässä ”luovassa tuhossa” jatkuvassa epävarmuudessa. Schumpeterin mukaan kapitalistisen talousjärjestelmän pohjalla on jatkuva kasvuhakuisuus, taloussuhteista tulee suuryritysten kasvun myötä persoonattomia ja sitä kautta yrittäjistä tarpeettomia. (Böckerman 2000)

Kyrö ja Nissinen (1995) tuovat esiin Schumpeterin näkökulman, jossa taloudellinen kehitys on sisäsyntyistä muutosta. Pelkkä kasvu ei täytä vielä kehitykselle asetettavia edellytyksiä, vaan sen edellytys on resurssien uudenlainen yhdistäminen, innovaatio. Yrittäjä on tässä aktiivinen toimija, joka muuttaa mennyttä toimintaa ja luo uusia toimintamalleja. Innovaatio ilmenee esim. uusissa tuotteissa, tuotantometodeissa tai uusina markkinoina. Schumpeterin näkemysten mukaan innovatiivisuus, luovuus, muutoshalukkuus ja epävarmuuden sietokyky ovat yrittäjään liitettäviä ominaisuuksia. Toisaalta menestyäkseen ja pysyäkseen mukana muutosprosessissa yrittäjän tulee kyetä ennakoimaan ja omata näkemys tulevasta. (Kyrö & Nissinen 1995, 99 – 100) Taloustieteilijät jättivät kuitenkin usein huomiotta yrittäjän henkilökohtaiset ominaisuudet ja yrittäjyyttä on usein pyritty selittämään ympäristön objektiivisten olosuhteiden seurauksena. (Leskinen 1999, 51 - 52)

Sosiologia tarkastelee yrittäjyyttä yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Yrittäjyyden ja sosiologian välisiä kiinnityskohtia yhteiskunnallisen muutoksen teorioihin ovat etsineet Karl Marx (1818-1883) ja Max Weber (1804 – 1891). Marx tarkastelee yrittäjyyttä luokkateorian ja tuotantovälineiden omistuksen näkökulmasta. Weber puolestaan piti kapitalistisessa taloudellisessa kehityksessä keskeisenä pääoman vapaata organisoitumista erityisesti yrittäjätoiminnan kautta (Kyrö 1997 a: 127.)

Weberille yrittäjä on innovatiivinen, kokonaisvaltainen resurssien hallitsija, joka ennakoi kysyntää, havainnoi olosuhteita ja toimii uudessa, muuttuvassa ja oudossa ympäristössä. Weberille yrittäjyys – yritys ja yrittäjä, olivat sosiaalistumisprosessin tulos, joka luo tarvitsemansa toimijat, yrittäjät ja työläiset. Weberin näkemyksen mukaan yrittäjä toimii roolinsa mukaisesti ahkerasti kohti asettamiaan päämääriä. Yrittäjät ovat harkitsevia ja rohkeita ja antautuvat asialleen tinkimättä. Voiton tavoittelu tapahtuu ammattikutsumuksen ohjaamana.

(<http://www.internetix.fi/opinnot/opintojaksot/6tekniikkatalous/yrittajyys1/maxweber.htm>)

Sosiologinen lähestyminen on vaikuttanut yrittäjyyden näkemykseen vähemmän kuin talousteoriat. Yhteistä käsitettä yrittäjästä ja yrittäjyydestä ei eri teorioiden välillä ole olemassa. Yrittäjyys ja sen määrittely mukautuu omaan aikaansa ja saa vaikutteita erityisesti vallitsevasta ihmiskäsityksestä ja taloudellisesta ajattelusta. Yrittäjyyden

painopistealueet seuraavat yhteiskunnallista kehitystä ja muutosta ja siinä näkyvät myös kunkin aikakauden arvot.

Psykologisessa lähestymistavassa keskitytään yksilöön. Siinä painotetaan yrittäjän persoonallisuutta ja siihen liittyviä motivaatiotekijöitä sekä erikoisesti tarpeiden ja arvojen yhteyttä yrittäjyyteen. Psykologinen lähestymistapa voidaan jakaa piirreteoreettisiin malleihin ja psykodynaamisiin malleihin. Piirreteoreettisista malleista tunnetuimpia on McClellandin teoria, jonka mukaan yrittäjän pääasiallisena luonteenpiirteenä on saavuttamistarve. Piirreteorioiden perusajatus on, että silloin kun persoonallisuuspiirteiden määrittävät yrittäjyyttä, pysyy persoonallisuus suhteellisen vakaana riippumatta ajasta ja tilanteesta. (Kyrö 1997)

Psykodynaamisissa malleissa yrittäjyys selitetään lapsuuden kehityksen kautta muovautuvana persoonallisuutena. Psykodynaamisiin persoonallisuusteorioihin liittyvänä esimerkiksi Kets de Vries esittää äärimmäisen kuvan yrittäjän persoonallisuudesta. Hänen mukaansa yrittäjän persoonallisuus sisältää perhetaustan, johon usein kuuluu kärsimystä ja vastoinkäymisiä. Tämän vuoksi yrittäjät osoittavat taustastaan johtuen epäluottamusta ja epäluuloisuutta jokaista auktoriteettia kohtaan. Tämä puolestaan johtaa tilanteeseen, jossa yrittäjä etsii olosuhteita, joissa hän voi säilyttää riippumattomuutensa. Usein oman yrityksen perustaminen jää siten ainoaksi vaihtoehdoksi. (Ristimäki 2001)

Psykologian lisäksi yrittäjyystutkimukseen liitetään monet muutkin tieteet kuten organisaatioteoriat sekä kasvatustieteet. (Leskinen 1999, 52 - 53). Kasvatustieteellisen tutkimuksen painopistealueina ovat olleet lähinnä yrittäjän persoona, hänen kehityksensä ja koulutuksensa, ei varsinaisesti pienyritysympäristö. Kasvatustieteellinen näkökulma tuo kaivattua uutta tarkastelukulmaa taloustieteen hallitsemaan yrittäjyystutkimukseen. Peruskoulun ja lukion yrittäjyyskasvatuksen myötä yrittäjyys alkaa yhä enemmän olla kasvatukseen ja kasvatustieteeseen liittyvä aihepiiri. (Kyrö & Nissinen 1995a, 37 – 41) Päinvastoin kuin aiemmin mainitut persoonallisuusteoriat, sosiaalisen oppimisen ja fenomenologisen persoonallisuusteorioiden mukaisesti ihminen itse voi vaikuttaa persoonallisuutensa kehitykseen.

3 YRITTÄJYYSINTENTIO JA SIIHEN YHTEYDESSÄ OLEVAT TEKIJÄT

Filosofian sanakirjan (1999) mukaan intentio on tarkoitus, pyrkimys, tavoitteellinen suuntautuminen johonkin. Erityisesti fenomenologiassa intentionaalisuutta eli johonkin tarkoitukseen suuntautumista on pidetty inhimillisen toiminnan olennaisena piirteenä.

Intentioniin liittyy aikomuksellisuutta, tavoitteellisuutta ja päämäärähakuisuutta. Ihmiset ajattelevat, suunnittelevat ja järkeilevät omaa toimintaansa, jolloin sisäiset pyrkimykset, ulkopuolisten tekijöiden sijaan, ohjaavat heitä kohti erilaisia päämääriä. Toiminnan sisältö ja teot määräytyvät toimijan aikomusten perusteella, joita hän on järkeillyt ja punninnut. (Huuskonen 1992, 22 - 23, 101).

Toisaalta intentio on tietoista tahtoon liittyvää toimintaa. Intentio ja asenne asiaa kohtaan korreloivat toisiaan. Jos on myönteinen asenne, intention voidaan ennustaa johtavan tietynlaiseen käyttäytymiseen. Intentio voi muuttua ajan mittaan eikä se pitkällä aikavälillä välttämättä korreloi toiminnan kanssa. Tämä johtuu siitä, että intention syntyminen vaikuttaneet seikat (tilanteet, halu, kyvyt, velvollisuudet) ja näkemys niistä voivat muuttua ennen kuin ajateltu toiminta toteutuu. Mitä pidempi aikaväli, sitä suuremmalla todennäköisyydellä jokin ennalta odottamaton tapahtuma voi muuttaa intentiota. Lyhyemmällä aikavälillä intention ja käyttäytymisen korrelointi on voimakkaampaa kuin pitkällä aikavälillä. (Ajzen 1988, 115 - 116; Huuskonen 1992, 102, 186)

Intentioniin vaikuttavat myös henkilön menneisyys, tulevaisuus ja sen hetkinen ympäristö. Marjosolan mukaan yrittäjäksi ryhtymisen taustalla on intentionalistinen ihmiskäsitys, jossa menneisyys vaikuttaa ihmisen toimintaan, mutta toiminta ei kuitenkaan suoraan ohjautu menneisyydestä käsin, vaan pikemminkin toimintaan vaikuttaa tavoitteellisuus ja tulevaisuuteen tähtääminen. Yrittäjän perustamispäätös intentionaalisuuden valossa nähtynä ottaa huomioon paitsi tavoitteellisuuden myös ympäristön sosiaaliset sidokset ja yrittäjän lähtökohtatilanteen. (Marjosola 1979, 25-27)

Aikomus eli intentio ryhtyä yrittäjäksi syntyy, jos tavoite näyttää riittävän houkuttelevalta siihen nähden, mitä ponnistuksia ja uhrauksia tavoiteltu päämäärä edellyttää. Aikomusta ryhtyä yrittäjäksi ei kuitenkaan synny, jos toiminnan arvioidut panokset ovat liian suuret odotettaviin tuloksiin nähden. Henkilön päättäessä ryhtyä yrittäjäksi (yrittäjyysintentio), hän alkaa todennäköisesti hankkia lisätietoja toimintansa aloittamiseksi ja tehdä muita järjestelyjä. (Huuskonen 1992) Motivaatio yrittäjäksi ryhtymiseen syntyy henkisessä kasvuprosessissa, johon vaikuttavat henkilöstä ja hänen persoonastaan sekä tilanteesta riippuvat tekijät. Jos henkilöllä on motivaatio ryhtyä yrittäjäksi ja tilanne muutenkin suosii yrittäjäksi ryhtymistä, aiottu käyttäytyminen (= intentio) realisoituu eli henkilö ryhtyy yrittäjäksi. Yrittäjäksi ryhtymiseen vaikuttavat myös muut tilanne- ja taustatekijät. Ulkoiset tilannetekijät ohjaavat ihmisen käyttäytymistä hänen oman maailmankuvansa kautta. Tämä sisältää subjektiivisesti väritettyä ja tulkittua tietoa päämäärästä, sen hetkistä tilanteista ja keinoista, joiden avulla kyseisissä tilanteissa voi edetä päämääriin (päämäärätieto, tilannetieto ja välinetieto). (Römer-Paakkanen, 1999)

Varhaiset mallit, jotka selittävät yrittäjyysaikomuksia, keskittyivät yksilön luonteenpiirteisiin tai persoonallisuustekijöihin. Myöhemmissä malleissa yrittäjyysprosessiin otettiin mukaan käyttäytymis- ja tilannetekijät. Yrittäjyysintentiota käsittelevissä teorioissa on yhteistä se, että ne keskittyvät tapahtumiin ennen yrityksen perustamista. Niissä yhdistyvät asenteisiin ja käyttäytymiseen liittyvä teoria ja päämäärätietoisen toiminnan ja sosiaalisen oppimisen teoria. Lisäksi nämä mallit sisältävät sellaisia tahtoon ja ympäristöön liittyviä tekijöitä, joiden yhteisvaikutuksesta syntyy intentioon johtava yrittäjyysmyönteinen asenne. Intentiota selittävissä teorioissa ei ole nähtävissä paljon variaatioita.

Shaperon mukaan yrittäjyysintentiossa on keskeistä päämäärätietoisuus, jolla on vaikutusta toteuttamiskelpoisen liikeidean viemisestä käytäntöön eli perustaa uusi yritys. Intentiota edistävä päämäärätietoisuus syntyy kokemuksesta, sosiaalisesta kanssakäymisestä, havainnoimalla oppimisesta sekä ympäristöä tarkkailemalla. Parhaimmat yrittäjyyskasvatusohjelmat kehittävät opiskelijoiden tämän tyyppistä kyvykkyyttä. Esimerkiksi Shaperon teorian mukaan yrittäjyysintentiota suoraan edeltäviä tekijöitä ovat idean toteuttamiskelpoisuus, henkilön tahtotila ja kyky toimia tavoitteen saavuttamiseksi. Lisäksi hänen mukaansa henkilön yrittäjyysintentioon vaikuttavat epäsuorasti aikaisempi kokemus yrittäjyydestä, työkokemus sekä olemassa olevat roolimallit. Davidsson

puolestaan yhdisti yrittäjyysintention vaikuttaviin asenteisiin henkilökohtaiset tekijät, kuten iän, sukupuolen, koulutuksen sekä yrittäjyyskokemukset. (Peterman & Kennedy, 2003)

3.1 Ympäristötekijät

Ympäristötekijät, sekä makro- että mikrotasolla, näyttävät vaikuttavan yrittäjyysintention seuraavasti:

- Makrotaloudelliset muuttajat selittävät yrittäjyyden tason muutoksia – mitä parempi talous, sitä enemmän syntyy uusia yrityksiä.
- Lähiympäristön turbulenssi vaikuttaa yritysten kohtaloon
- Yksilön elämän vaihe, halukkuus itsenäisyyteen, työttömyys – ja muut negatiiviset tapahtumat – voivat aktivoida latentin yrittäjän. (Leskinen 1999, 63).

Ympäristötekijät voidaan luokitella yrittäjyyteen vetäviksi, ”pull-tekijöiksi” tai työntäviksi ”push-tekijöiksi”. Pull-tekijät mielletään yleensä myönteisiksi kuten halu itsenäisyyteen, oman sosiaalisen aseman kohottaminen tai suotuisaan sattumaan törmääminen. Voidaankin todeta, että pull-tekijöitä ovat erilaiset itsensä toteuttamisen mahdollistamiseen liittyvät seikat (Aho et. al 1995). Yhteiskunnan tukitoimet alkaville yrittäjille voivat toimia vetävinä tekijöinä, esimerkiksi kuntien tarjoamat rahoitustuet, tilat ja laitteet, oman perheen yrityksen jatkamismahdollisuudet.

Push-tekijöillä on yleensä negatiivinen kaiku. Tällaisia tekijöitä on esimerkiksi työttömyys, jonka välttämiseksi ryhdytään yrittäjäksi. Koskisen mukaan työttömyys tai sen uhka on eräs vaietuimmista motiiveista yrittäjäksi ryhtymisessä. Kuitenkin tällainen ammattiuran katkos tai siirtymävaihe voidaan kokea ja nähdä kahdella tavalla: kipeänä kokemuksena mutta myös otollisena tilanteena itsenäistyä ja ottaa vastuu omasta toimeentulosta. (Koskinen 2001) Esimerkiksi maahanmuuttajia koskevan tutkimuksen mukaan oman ammattialan töiden löytymisen vähäiset mahdollisuudet ja tulotason kohottamishalu ajaa maahanmuuttoa seuranneiden ensimmäisten viiden vuoden aikana harkitsemaan oman yrityksen perustamista. (Mesch & Czamanski, 1997)

Yrittäjäksi työntäviä tekijöitä positiivisessa mielessä voi olla esimerkiksi sopivan liikeidean keksiminen. Tällöin henkilöllä usein onkin jo olemassa piilevänä halu ryhtyä yrittäjäksi ja sopivan tilaisuuden tullen liikeidean konkretisoituminen työntää henkilön omaan yrittäjätoimintaan.

Melinin (2001) mukaan push- ja pull-tekijöillä on merkittävä osuus yrittäjyyteen kannustamiseen. Tämä ilmenee esim. siten, että jos yksilöllä on positiivista asennetta yrittäjyyttä kohtaan ja myös yrittäjäominaisuuksia ja jos tilanteeseen liittyvät push- ja pull-tekijät kannustavat yrittäjyyteen, yksilö voi motivoitua yrittäjyydestä. Hän alkaa tehdä tekoja, jotka palvelevat päämäärän saavuttamista, hakeutuu esim. koulutukseen, joka tähtää yrittäjyyteen. Toisaalta, jos vetoa tai työntöä yrittäjyyteen näyttää olevan runsaasti, myös positiiviset asenteet ja positiivinen suoritusmotivaatio näyttävät vaikuttavan voimakkaasti.

Kulttuurilla ja maantieteellisillä eroavaisuuksilla on eittämättä vaikutusta yrittäjäksi ryhtymispäätöksessä. Erilaiset kulttuurit ohjelmoivat niiden piiriin kuuluvat ihmiset joko yrittäjiksi tai palkansaajiksi. Kulttuuri, rakennetekijät ja yrittäjyys muodostavat toisiinsa lomittuvan kudoksen. Kulttuurin merkitys pienellä paikkakunnalla näyttää myös olevan suurempi kuin suuremmalla. (Havusela 1999, 142 - 143) Ihminen sitoutuu omaan kulttuuriinsa ja hänen käytöksensä voidaan ymmärtää sitä vasten. Siten yrittäjyys on mielekäs käsite vain osana jotain kulttuuria. Ihminen tekee päätöksensä omista tavoitteistaan sen hetkisen ympäristön huomioon ottaen. (Marjosola 1979, 29 - 31)

3.2 Yrittäjyyskasvatus

Keskustelu yrittäjyyden ja koulutuksen välillä on syventynyt 1900-luvun loppupuolella. Kyrön mukaan keskustelu yrittäjyyden oppimisen dynamiikasta on ottanut vasta alkuaskeleitaan. Painopiste biologisesta perimästä, jolla tarkoitetaan sitä, että olemme syntyneet yrittäjäksi, on muuttunut kohti uskomusta, että opimme olemaan yrittäjiä ja että opimme kuinka käyttäytyä kuin yrittäjät. (Kyrö 2003)

Vaikka hyväksyttäisiinkin näkemys, että ns. synnynnäisiä yrittäjiä on, pelkkä yrittäjyysmyönteisyys ei kuitenkaan riitä. Tarvittavat tekniset ja yritystaidot on annettava niille, jotka päättävät ryhtyä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi tai perustaa oman yrityksen – tai voivat tehdä niin lähitulevaisuudessa. EU:n asiantuntijatyöryhmä näkee koulutuksella tärkeän roolin yrittäjyyden edistämässä. Nykyään tunnustetaan yleisesti, että yrittäjyys on tärkeä perustaito, joka hankitaan elinikäisen oppimisen avulla. Elinikäinen oppiminen toteutuu, kun yrittäjyyskasvatus toteutuu jokaisella kouluasteella perusasteelta korkeasteelle.

(http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education)

Yrittäjyyskasvatuksen päätehtävänä pidetään toisaalta kehittää yrittäjyyden yleistä toimintaympäristöä myönteisesti eli synnyttää tiettytyyppistä yrittäjyyskulttuuria sekä toisaalta vaikuttaa yrittäjäksi ryhtymiseen nostamalla esille yrittäjyysilöitä, joiden mahdollisena tulevaisuuden tavoitteena on uusien yritysten perustaminen. Myös EU-tasolla tätä kahtiajakoa on pidetty tärkeänä yrittäjyyden edistämässä koulutuksen yhteydessä. EU:n jäsenvaltioiden edustajista koottu 'Best-menettelyn mukainen yrittäjyyskasvatushanke' asiantuntijaryhmä on määritellyt v. 2002 yrittäjyyskasvatuksen kaksi osa-aluetta tai käsitettä

- Yrittäjyysasenteisiin ja –taitoihin suuntautuva kasvatuksen laajempi käsite, johon sisältyy tiettyjen henkilökohtaisten ominaisuuksien kehittämistä ja jonka välitön painopiste on muualla kuin uusien yritysten perustamisessa
- Yrityksen perustamista varten annettavaa koulutusta koskeva suppeampi käsite.

Yrittäjyyskasvatuksen määritelmäksi työryhmä ehdottaa seuraavaa: ”Yrittäjyyskasvatukseen ja –koulutukseen liittyy tietojen, taitojen, asenteiden ja henkilökohtaisten ominaisuuksien kehittämistä oppilaiden tai opiskelijoiden iän ja kehityksen mukaisesti. Toisella asteella edellä mainittujen henkilökohtaisten ominaisuuksien kehittäminen on edelleen tärkeää. Lisäksi yrittäjyyskasvatus sisältää oppilaiden tietoisuuden lisäämistä itsenäisestä ammatinharjoittamisesta eräänä uravaihtoehtona (jolloin viestitään, että työntekijän asemesta opiskelijasta voi tulla myös työnantaja) tekemällä oppimista – esimerkiksi pienen yritysten johtamista – ja yrityksen

perustamiseen liittyvää erityisopetusta (etenkin ammatillisissa tai teknisissä oppilaitoksissa).”

(http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education)

Suomessa nähdään Opetushallituksen mukaan yrittäjyyskasvatuksen kattavan sekä ulkoisen että sisäisen yrittäjyyden. Yrittäjyyskasvatus ei tähtää pelkästään uusien yritysten perustamiseen, vaan se tulee nähdä avarammin toimintana, jonka päämääränä on tehdä yrittäjyydestä osa opiskelijoiden elämää. Yrittäjyyskasvatuksen avulla käytännön koulutyössä vahvistuu opiskelijoiden sisäinen yrittäjyys, jolloin syntyy myös uusia yrityksiä ja toiminnassa olevat yritykset kehittyvät laadukkaimmiksi. Tiedot ja taidot voivat vanheta, mutta myönteiset arvot ja asenteet eivät vanhene eivätkä unohdu. Yrittäjyyden henkeä voidaan siksi soveltaa kaikissa ammateissa. (www.oph.fi)

Yrittäjyyskasvatuksen tulee pitää sisällään paitsi yrityksen perustamiskoulutus, myös yksilön arvot, asenteet ja aktiiviset toimintatavat, jotka jokainen voi omaksua osaksi jokapäiväistä elämäänsä ja hyödyntää näitä ominaisuuksia työssään. (Huuskonen 1992, 22; Paajanen 2001, 113; Koironen & Peltonen 1995, 40 - 41). Joka tapauksessa Suomessa tarvitaan yrittäjyyskasvatuskäsitettä. Kuitenkin enemmän kuin termin uudelleen määrittelyä meillä ehkä kaivattaisiin perusteltuja ja pohdittuja mielipiteitä sen tavoitteista ja toimintatavoista niin että koko koulu yhteisö olisi siinä mukana ja opettajat voisivat hyväksyä sen osana opetussuunnitelmaa. Paitsi koulu yhteisön on koko toimintaympäristön, jonka piirissä opiskelija toimii, voitava sitoutua näihin tavoitteisiin. (Ristimäki 2002, Iredale 2002).

3.3 Persoonallisuusteoriat yrittäjyyskasvatuksen taustalla

Jo perinteisesti persoonallisuuteen liittyvien ominaisuuksien kehittäminen ja kasvattaminen on kuulunut koulun perustehtäviin. Yrittäjien ominaisuudet ovat vahvasti sidoksissa persoonallisuuteen ja luonnollisesti tämän seurauksena yrittäjyyskasvatuksessa joudutaan ottamaan kantaa tämänkaltaisten ominaisuuksien edistämiseen ja ylipäättään kasvatuksellisten keinojen mahdollisuuksiin tällä alueella.

Persoonallisuuteen liittyvät teoriat myöntävät, että persoonallisuus ja siihen liittyvät ominaisuudet eivät periydy geneettisesti, vaan edellyttävät määrätyn sosiaalisen ympäristön, jossa yksilö saa nämä ominaisuutensa. Niinpä yrittäjyyden edistäminen ja yksilön yrittäjyyden edesauttaminen persoonallisuuteen liittyvien ominaisuuksien näkökulmasta pitääkin olla koulun tehtävänä. Koulu yhtenä toimijana on osa sitä ympäristöä, jossa yksilö saa yrittäjämäiset ominaisuutensa. Yrittäjyyden edistäminen on siis suurelta osin persoonallisuuteen liittyvien ominaisuuksien ja toimintatavan edistämistä. (Ristimäki 2001)

Yrittäjyyttä eri muodoissa harkitsevilla on yleensä ennakkokäsityksiä ja - asenteita sekä jotain ennakkotietämystä siitä, mitä yrittäjyys käytännössä voisi merkitä. Ne muodostavat yrittäjyysvalistukselle tai -opetukselle lähtökohtia: kokemus- ja tietämysperustaa jolle rakentaa, uskomuksia, joita on koetettava muuttaa, sosiaalisia suhteita, joista henkilö voi päästä liikkeelle. (Laukkanen 2001)

Yrittäjyyskasvatuksen kannalta mielenkiintoisia persoonallisuusteorioita ovat sosiaalisen oppimisen persoonallisuusteoria sekä fenomenologinen persoonallisuusteoria. Sosiaalisen oppimisen persoonallisuusteorioiden lähtökohtana on, että kaikki käyttäytyminen on oppittua. Tunnetuin niistä on sosiaalis-kognitiivinen teoria, jonka mukaan toisaalta ympäristö vaikuttaa yksilön toimintaan, mutta toisaalta yksilö itse valitsee toimintatapansa. Suuntauksen behaviorististen juurien takia yksilö kyllä nähdään oppijana, mutta hänet jätetään kuitenkin melko passiiviseen rooliin. Behavioristisen oppimiskäsityksen lähtökohtana on tavoitteiden tarkka määrittäminen ja toiminnan analysointi. (Ristimäki 2001)

Fenomenologiset persoonallisuusteoriat tarkastelevat ihmistä kokonaisvaltaisesti ja lähenevätkin konstruktivismiksi kutsuttua oppimisprosessia. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaisesti oppimisen ydin on se tila, jolloin opiskelija oppimisen kautta rekonstruoi aikaisempia käsityksiään tulkitsemalla ja jäsentämällä uutta tietoa aikaisemman tietonsa pohjalta. Nykyisin suosittu ”Learning by doing” -oppimismenetelmä ilmentää konstruktivistista oppimisprosessia. Fenomenologiset persoonallisuusteoriat sekä sosiaalisen oppimisen teoriat antavat mahdollisuuden yrittäjyyskasvatukselle yksilön persoonan, ominaisuuksien ja toimintatavan kehittymisen ja kehittämisen suhteen. (Ristimäki 2001; Leskinen 1999, 95-96)

Yksilön yrittäjämäisyyden kehittämisen ja kehittymisen yhteydessä ei lähdetä siitä, että yrittäjämäistä persoonaa tai ominaisuuksia tulisi tai voitaisiin suoraan opettaa. Mitä suurimmassa määrin kysymys on siitä, että tulee luoda olosuhteet, jossa oppilas voi niitä jo hänessä valmiina olevina kehittää ja ettemme kasvatuksen kautta vähentäisi niiden olemassaoloa, vaan loisisimme edellytykset niiden edistymiselle. Opettajan rooli yrittäjyyskasvatuksen tällä alueella onkin parhaiden kasvatuksen periaatteiden mukaisesti oppimisen mahdollistaminen ja oppimaan saattaminen. Opettaja parhaimmillaan auttaa oppilasta itseään löytämään tällaisia ominaisuuksia itsestään ja vahvistamaan niitä. (Ristimäki 2001, Iredale 2002)

Paajasen tutkimuksen mukaan opettajat pitivät itseään melko hyvinä yrittäjyyskasvattajina. Ammattikorkeakoulun opettajien näkemyksissä ammatillisten tietojen ja taitojen kehittäminen korostui kun taas luovuus ja innovatiivisuus, halu ottaa riskejä, rohkeus ja epävarmuuden sietokyky eivät olleet yhtä merkittäviä. (Paajanen 2001) Ulkoisen yrittäjyyden näkyvänä opetusmuotona on liiketoimintaan liittyvien asioiden kouluttaminen. Monesti yrittäjyyskasvatus on assosioitunut pelkästään näiden asioiden opettamisen ympärille. Yrittäjyyskasvatus on paljon muutakin kuin liiketaloudellisten periaatteiden opettelua, mutta menestyvän yritystoiminnan taustalla on luonnollisesti myös hallittu liiketalouden osaaminen. Paajasen tutkimuksen mukaan esimerkiksi liiketalouden ja toimintaympäristön opettajat pitivät itseään enemmän yrittäjyyskasvattajina kuin muiden aineiden opettajat.

Joissakin oppilaitoksissa liiketoiminnan opettamista toteutetaan todellisilla liikeideakonsepteilla, joiden kautta opitaan hallitsemaan myös taloudellisia ja markkinoinnillisia taitoja. Tämä antaa opiskelijalle mahdollisuuden osallistua todelliseen yrittäjämäiseen toimintaan ja kokeilla omia ominaisuuksiaan yrittäjänä. Se antaa myös koululle mahdollisuuden osallistua erilaisiin työelämäprojekteihin ja integroida oppiaineita yrittäjyyden kasvatukseen.

Näkyvien yrittäjyystulosten saavuttamiseksi aidon liiketoiminnan tuominen opetukseen on merkittävää. Ideaalista olisi, että liiketoiminnan opetus olisi apuväline, jolla kytketään tulevan yrittäjän oma konkreetti liiketoiminta reaaliympäristöön. Tällöin koulutusprosessi kuljettaa oppilaita liiketoiminnan kehittämiskäytävää konkreeteilla, liiketoimintaan

liittyvillä tavoilla. Se, miten hyvin tällaisia liiketaloudellisia projekteja voidaan pitää yrittäjyyskasvatuksena, riippuu niiden toteuttamistavasta. (Ristimäki 2001;Laukkanen 2001).

Yrittäjyyskasvatuksella tuetaan yksilön kognitiivisia, tiedollisia alueita ja affektiivisia, tunteeseen perustuvia ominaisuuksia. Tämän avulla mahdollistetaan uuden yritystoiminnan syntymisen. Yksilön kehitysprosessi kohti yrittäjyyttä ei kulje lineaarisesti lähtöpisteestä liiketoimintaan, vaan erilaisia kehitysvaiheita kulkee matkan varrella hyppäyksittäin ja limittäin. Henkilö voi olla elämänsä aikana yrittäjyyteen orientoitunut ja välillä siihen epäilevästi suhtautuva. Merkittäviä ovat erityisesti kolme kategoriaa: välittömän, varhaisen kasvuympäristön antamat vaikutteet ja mallit; koulun ja opiskelun vaikutukset välillisesti ja myöhemmin liiketoimintaedellytyksiä luovassa mielessä; sekä yksilön työelämäkokemukset ja sen seuraukset mukaan lukien mahdollinen toiminta yrittäjänä. (Laukkanen 2001)

3.4 Yrittäjyyskasvatus ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen. Lisäksi ammatillisen koulutuksen, kuten yleissivistävänkin koulutuksen tehtävänä on yksilön persoonallisuuteen, itsetuntemukseen, oppimishalukkuuteen ja opiskelutaitoihin liittyvien valmiuksien kehittäminen sekä nostaa esiin opiskelijassa innovatiivisuus ja kokeilunhalu (Ristimäki 2002, Koironen & Ruohotie 2001).

Opetusministeriön yrittäjyyskasvatuksen linjausten mukaan yrittäjyyskasvatusta ja -koulutusta tehostetaan kouluissa, oppilaitoksissa ja korkeakouluissa yrittäjyyden lisäämiseksi. Yrittäjyyskasvatukselle asetettavat tavoitteet ovat suurelta osin samoja kuin jos asiaa tarkastellaan yleisten työelämävalmiuksien kannalta.

Ammatillisessa koulutuksessa yrittäjyyskasvatus on osa ammattiin kouluttautumista ja sen tulee antaa riittävästi perustietoja ja -taitoja mahdollisen oman ammattiuran aloittamiseen yrittäjänä. Yrittäjyyskasvatuksen tulee ammatillisessa koulutuksessa paitsi vahvistaa opiskelijassa myönteistä kehittymistä sellaisten arvojen ja asenteiden kautta, jotka

vahvistavat nuoren itsetuntoa myös vahvistaa yrittäjälle tyypillisiä lisävalmiuksia kuten halua toimia yrittäjänä, kykyä tehdä tuloksellista työtä, halua ottaa riskejä sekä kykyä hakeutua hyödyllisiin verkostosuhteisiin. (www.oph.fi)

Koululaitoksen yrittäjyyskasvatus on keskeisessä asemassa ammatillisen identiteetin kehittämisessä. Yksilön ja ympäristön yhdistävä näkemys mahdollistaa yrittäjyyden vaihtoehtona hyvin erilaisissa elämän vaiheissa, joissa yrittäjyys ja oppiminen alkavat myös lähestyä toisiaan. Erityisen tärkeitä olisi yrittäjyyskasvatuksessa paneutua riskinhallintaan, koska huomion kiinnittäminen pelkästään turvallisuuteen on yrittäjää vastustava tekijä. (Leskinen 1999, 63 - 64).

Uravalintaa tehdessään nuoren henkilön on tärkeitä punnita yrittäjäominaisuuksiensa lisäksi myös oma ammatillinen osaaminen. Yrittäjän ammatillinen tietotaito antaa yrittäjyyteen toimintavarmuutta sen toimialan tuntemuksen ja kehitysnäkymien kautta. Ammatillinen valmius on tärkeää yrittäjäidentiteetin kannalta. (Melin 2001, 31). Myös Vesalaisen ja Pihkalan mukaan yrittäjyys saa sisältönsä korkean ammattitaidon kautta. Ammattitaidolla tarkoitetaan heidän mukaansa jonkin tietyn ammattialan hyvää osaamista. Yrittäjän vahva ammattitaito antaa yrittäjälle rohkeuden omalla teknisellä osaamisellaan ryhtyä liiketoimintahankkeeseen. (Vesalainen et al. 1996,8)

Muodollinen koulutus ei generoi yrittäjäksi ryhtymistä. Sillä on kuitenkin merkittävää vaikutusta yrittäjyyden lisäämisessä, koska koulutuksella voidaan vahvistaa yrittäjätaipumuksia ja lisätä yrittäjän edellytyksiä toimia järkevällä ja jäntevällä tavalla. Tutkimusten mukaan muodollisen koulutuksen suorittamisaste pienyrittäjillä on alempi kuin esimerkiksi suuryritysten johtajilla. (Koskinen, 2001) Yrittäjäksi ryhtymisessä on merkitystä ammatillisella osaamisella sillä alueella, johon yrittäminen kohdistuu. Muodolliseen koulutukseen sisältyvät yrittäjyyden opinnot rohkaisevat ”oikeantyyppistä ainesta” yrittäjyyden uralle. Koulutukseen sisältyvät yrittäjyysohjelmat vahvistavat tietyn tyyppisen pätevyyden kehittymistä kuten esim. riskin hyväksymistä, myynninedistämistaitoja, itsenäisyyttä, kontrollikykyä, operationaalisuuden huomioonottamista ja asiakassuuntautuneisuutta ym. (Bird, 1989) Toisaalta osallistuminen yrittäjyyttä edistävillä opintojaksoilla voi olla osoitus siitä, että opiskelijalla on jo olemassa tietynlaista kiinnostusta yritystoimintaa kohtaan. Tutkimuksen mukaan myös aikaisemmat yrittäjyyteen liittyvillä kokemuksilla kuten perhetausta, on todettu olevan myönteistä

vaikutusta yritystoiminnan realistiseen mahdollisuuteen yhtenä uravaihtoehtona. (Peterman & Kennedy, 2003)

Yrittäjäksi ryhtyjä tarvitsee paitsi oman alansa ammatillista osaamista myös monipuolista oman ammattialansa ulkopuolella olevaa tietoutta, johon koulutus on yleensä liian yleisluonteista. Marjosola näkee, että esimerkiksi yrittäjäryhmä, jossa olisi toisiaan täydentävää osaamista, olisi alkavalle yrittäjälle eduksi. Hänen mukaansa, jos yritystä on perustamassa teollisen valmistuksen hallitseva ammattimies ja taloudellisen koulutuksen saanut henkilö, he pystyvät yhdessä ylittämään tiedollisista rajoitteista johtuvia vaikeuksia. (Marjosola 1979, 106)

Mutta voidaanko koulukontekstissa ylipäätään oppia yrittäjyyttä? Miten istuttaa esimerkiksi riski ja epävarmuus oppimiseen yrittäjyyttä edistävällä tavalla? Mansion lisensiaattitutkimuksessa (1998) hypoteesina oli, että ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kiinnostus ja aikomus ryhtyä yrittäjäksi lisääntyvät, kun heille tarjotaan yrittäjän tarvitsemia tietoja ja kehitetään valmiuksia. Vaikutus yrittäjyyden kiinnostuksen herättämiseen oli tuloksissa kuitenkin heikko, jopa negatiivinen. Vaikka erilaiset yksilölliset ja ryhmätyövalmiudet kehittyivät, vähiten kouliintui riskinotto- ja epävarmuuden sietokyky. (Leskinen 1999, 106).

Ammatillisessa koulutuksessa nuoret ovat vielä niin nuoria, ettei koulutuksen jälkeen välittömästi yrittäjän ura yleensä ole ajankohtainen. Babson Collegen tutkimusten mukaan yrittäjäksi ryhdytään ikävuosien 22 ja 55 välillä. On tutkittu, että ihmisellä on viiden vuoden välein ikävuosina 20, 25, 30 ja 35 piikkejä, joiden kohdalla punnitaan tekemisiä mentaliteetilla 'it's now or never' ja nämä hetket saattavat myös motivoida aloittamaan omaa yritystoimintaa. (Bird 1989, 69) Ammatillisen koulutuksen merkitys kuitenkin on antaa oman yrityksen perustamista varten riittävät taidolliset valmiudet ja kehittää opiskelijoissa niitä ominaisuuksia, joita menestyvä yrityksen hoitaminen edellyttää.

Myös Koskisen tutkimus tukee samaa yrittäjäksi ryhtymisen ikähaarukkaa vuosien 22 – 55 välillä. Tutkimuksen mukaan keski-ikäiset olivat enemmistönä. Ensimmäinen oman yrityksen perustamisajatus, jota voidaan pitää merkinä yrittäjäorientaation heräämisestä, heräsi tutkimukseen osallistujilla joka toisella vasta 32-vuotiaana, miehillä vähän myöhemmin kuin naisilla. (Koskinen 2001)

3.5 Oppimisenäkemyksiä

Yrittäjyyskasvatuksen näkökulmia voidaan tunnistaa ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmissa. Yrittäjyyskasvatus ei kuitenkaan aiheena nouse selkeästi kaikkien koulutusalojen opetussuunnitelmassa, mutta Opetusministeriön yrittäjyyslinjausten (luonnos 20.1.2004) mukaisesti yrittäjyysopetuksen osuutta tullaan vahvistamaan ammatillisissa oppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. (www.yrittajat.fi)

Opetussuunnitelmaan vaikuttavat käsitykset tiedosta ja oppimisesta. ”Nykyinen oppimiskäsitys korostaa opiskelijan aktiivista roolia oman tieto- ja taitorakenteensa jäsentäjänä, tiedonhankkijana, käsittelijänä ja arvioijana. Oppiminen merkitsee aikaisempien ajatus- ja toimintamallien uudelleenjärjestämistä ja täydentämistä. Opiskelijan tulee voida yhdistää uusi tieto omaan aiempaan tietoonsa. Ymmärrys syntyy, kun opiskelija aktiivisesti valikoi tietoa ja muodostaa oman käsityksensä asiasta. Opiskelija on itse vastuussa oppimisestaan. - - Ammatin oppiminen on kiinteästi sidoksissa työn sisältöön ja toimintaympäristöön.

Opiskelu aidossa työympäristössä edistää tehokkaasti oppimista. Taitojen oppiminen edellyttää, että opiskelijalla on mahdollisuus pureutua työn sisältöön ja ammatilliseen toimintaan, jotta hän voi sisäistää työsuorituksen vaiheet ja harjaantua sujuvaan toimintaan.” (Opetussuunnitelman perusteet 2000, liiteosa)

Oppimisenäkemyksiä on useita. Behavioristinen oppimiskäsityksessä perustana on ärsyke-reaktio, jota säätelee vahvistaminen. Opetuksen lähtökohtana on tavoitteiden tarkka määrittäminen ja toiminnan analysointi. Tälle perustalle on rakennettu opetusteknologia.

Konstruktivismi eli ”toiminnan pedagogiikka” on vanhempi ajattelu kuin usein ajatellaan toiminnan aspektista katsottuna. Jo esihistoriallinen opetus tähtäsi käytännön tietojen ja taitojen oppimiseen. Dewey (1859 - 1952) näki ihmisen aktiivisena toimijana ja oppimisen ongelmanratkaisuna. Oppimisen ydin on se tila, jolloin opiskelija oppimisen kautta rekonstruoi aikaisempia käsityksiään. Deweyn peruseriaatteena on nykyisinkin suosittu hyviin oppimistuloksiin liitetty oppimismuoto ”learning by doing” –menetelmä, jossa

ilmenevät mm. oppilaskeskeisyys, teorian ja käytännön integrointi ja yhteydet työelämään, Deweyn ajatukset ovat olleet hyvin edistyksellisiä omana aikanaan ja voidaan sanoa, että niihin voidaan edelleen tukeutua. Deweyn ajatuksista koulusta yhteiskunnan uudistajana voidaan vetää yhtymäkohtia myös nykyiseen yrittäjyyskasvatustieteen keskusteluun. (Leskinen 1999, 95 - 96)

Kokemuksellisen oppimisen päätavoitteina ovat, että oppiminen tapahtuu kokemuksen kautta sekä aikaisemmin opitun kautta. Opiskelijan todelliset intellit ovat ratkaisevia oppimisen laadussa. Opiskelijan tulee nähdä oppimisen mielekkyys ja omakohtainen hyöty. Kokemuksellisessa oppimisessa opiskelijaa rohkaistaan refleктоimaan oppimaansa aikaisempaan kokemukseensa. Yrittäjyyskasvatukseen kokemuksellinen oppiminen näyttäisi istuvan hyvin juuri holistisen kokemuksellisuuden ja interaktiivisuuden kautta. (Leskinen 1999, 98)

Engeströmin mukaan täydellinen oppimisprosessi sisältää motivoitumisen, orientoitumisen, sisäistämisen, ulkoistamisen, arvioinnin ja kontrollin. Oppiminen nähdään vahvasti sosiaalisena tapahtumana. Opetuksen tärkeimmät osatekijät ovat opetustavoite, opetussisältö ja opetusmenetelmä. Etusijalle tulee asettaa opetuksen sisäiset tekijät ulkoisten sijasta. (Engeström 1988, 45 - 67)

Uudet oppimiskäsitykset antavat yrittäjyyskasvatukselle uusia mahdollisuuksia. Konstruktivismi ja kokemuksellisen oppimisen teoria voivat tarjota viitekehyksiä ja käsitteellisiä työkaluja yrittäjyyskasvatuksen perustaksi. Yrittäjyyskasvatuksen keskeinen ongelma on liiallinen fokusointi yrittäjyyden substanssiin. Kasvatukselliset näkemykset ovat yhtä tärkeitä mielekkäiden ja aktivoivien oppimisprosessien rakentamiseksi. (Leskinen 1999, 103)

Kilpisen tutkimuksen mukaan opiskelijoiden oppimistyyleissä on eroja. Kilpinen nostaa esiin kolme perusluokkaa: 1. empiiriset oppijat (jotka oppivat havaintojensa ja kokemustensa avulla) 2. rationaaliset oppijat (jotka oppivat järjelliseen ja loogiseen päättelyyn avulla) sekä 3. metaforiset oppijat (joiden oppiminen perustuu symbolisiin ja vertauskuvallisiin kokemuksiin ja jotka oppivat näkemyksen perusteella). Hyväksi oppimisen pohjaksi hänen mukaansa havaittiin ”tekemällä oppimisen” metodi. Metodissa opettaja opettaa asian perusteellisesti eli antaa orientaation aiheeseen ja sen jälkeen antaa

riittävän väljästi toteutettavan oppimistehtävän. Tutkimuksen mukaan oppimisympäristöä suunniteltaessa tärkeämpää on lähteä opiskelijoiden oppimistyylistä kuin opiskeltavan aiheen luonteesta. (Kilpinen, 2004)

3.6 Oppimismenetelmiä yrittäjyyskasvatuksessa

Yrittäjyyskasvatus on mitä suurimmassa määrin kaikkia aineita koskeva opetuksen metodologinen kysymys. Onkin syytä pohtia miten koulu on ja voi olla edesauttamassa yksilön innovatiivisuutta ja siihen liittyvää yrittäjyyttä. Opettajan arkipäivässä tekemät opetusratkaisut ovat ratkaisevia yrittäjämäisten ominaisuuksien kehittymisen ja sisäistämisen kannalta. (Ristimäki 2002, Luukkainen & Wuorinen 2002) Allan Gibbin mukaan yrittäjyyskasvatuksen pedagogiikan tulee perustua yrittäjän elämäntavan simulointiin eli erilaisiin tapoihin tuntea, mikä on yhteydessä yrittäjän arvoihin sekä erilaisiin tapoihin toimia, reagoida ja oppia. Tämän kaiken tulee muodostaa pedagogiikan ydin. (Saarelainen; Kajanto & Kyrö, 2001)

Yrittäjyyskasvatukseen sopivat menetelmällisesti monet aktivoivat ja sosiaalista vuorovaikutusta painottavat menetelmät. Esimerkiksi yhteistoiminnallinen oppiminen on pienryhmätyöskentelyä, jossa ongelmanratkaisun ja tiedollisen oppimistavoitteen lisäksi järjestelmällisesti opitaan ryhmätyötaitoja ja arviointia. Ryhmät voivat olla pienryhmiä ja niiden toiminta jatkuu riippuen opiskeltavasta ilmiöstä. Ryhmän pitkäkestoinen toiminta tukee meneillään olevaa opiskeluprosessia. Leskisen (1999) mukaan yhteistoiminnallisessa oppimisessa yrittäjyyskasvatuksen kohdalla voidaan yhdistää ulkoinen ja sisäinen yrittäjyys monipuolisesti.

Oppilaitoksissa usein käytetty menetelmä yrittäjyyskasvatuksen opiskelussa on projektityöskentely. Projektioiskelu korostaa opiskelijoiden itsenäistä tiedonhankintaa, toiminnallisuutta, yhdessä opiskelua ja tulosvastuullisuutta. Projektissa lähtökohtana on ongelma-keskeisyys ja siinä liitetään uutta tietoa reflektoiden ja konstruoiden aiempaan. Metodina se vaatii oppijalta aktiivisuutta ja antaa vapautta itsenäiseen harkintaan ja tutkintaan kokemuksen huomioon ottaen. (Leskinen 1999, 111 - 112)

Parhaimmat menetelmät yrittäjyyskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien mielestä olivat opiskelijoiden työelämälle toteuttamat projektit, opiskelijoiden omat liiketoimet, harjoittelu/työssä oppiminen sekä luova ongelmanratkaisu/ongelmaperustainen oppiminen. Parhaissa menetelmissä yrittäjyyskasvatuksen kannalta korostuu toiminta ja kokemus. Lähinnä kognitiivista puolta kehittävät perinteiset menetelmät, luento ja tentti/koe

sijoittuivat menetelmistä loppupäähän. (Paajanen 2001). Toiminnallisuuteen perustuvien oppimismenetelmien käyttäminen vaatii erityisjärjestelyjä sekä opettajilta että koululaitokselta, minkä vuoksi käytännössä niitä ei laajasti käytetäkään. Edellä mainitunkin tutkimuksen mukaan opettajien käytännössä käyttämät opetusmenetelmät rajoittuivat pitkälti luokkakontekstiin sidottuihin menetelmiin riittävän toiminnallisuuden jäädessä puuttumaan.

Koirasen ja Peltosen mukaan erilaiset yhteistyömuodot paikkakunnan yritysten kanssa ovat hyviä yrittäjäyyskasvatuksen muotoja. Tällaisia ovat esim. peruskoulutasolla usein käytetyt yritysvierailut ja opintokäynnit, simuloinnit, yritysten ja koulun yhteisprojektit, nimikkoluokkatoiminta ja työelämään tutustumisjaksot (TET). Konkreettinen toiminta kuten työharjoittelu yrityksissä ja oppilaiden omissa liiketoimissa on kuitenkin parasta ja omakohtaisinta yrittäjäyyskasvatusta.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on parantaa opiskelijoiden taitotasoa. Omakohtainen harjoittelu taitojen oppimisessa on tärkeimpiä oppimismenetelmiä. Harjoittelun ei aina tarvitse tapahtua todellisessa tilanteessa, vaikkakin todellinen työ tarjoaa monia etuja, kuten esim. opitun omaksuminen tulee kontrolloiduksi työn tulosten muodossa, soveltamisen taito kehittyy ja opiskelumotivaatio kasvaa. Koironen ja Peltonen pitävät tällaisessa opiskelumuodossa tärkeänä, että koulutus ei johda virheiden tekemisen pelkoon ja sitä kautta riskinotto-kyvyttömyyteen. (Koironen & Peltonen 1995, 49 - 56)

EU-komission asettama yrittäjäyyskasvatusta käsittelevä työryhmä valitsi Suomesta yrittäjäyyskasvatuksen ”parhaan toimintatavan” kriteerit täyttäväksi esikuvaksi ’Harjoitusyritys oppimisympäristönä’ -menetelmän. Menetelmä perustuu yrityksen toimintaa simuloivaan oppimisympäristöön, jossa tarkoituksena on perehtyä yrityksen moninaisiin toimintoihin ja menestymisen edellytyksiin. Opiskelijaryhmät perustavat opettajien ja työelämän asiantuntijoiden (oppimisverkosto) opastuksella yrityksen toimintaympäristön ja toimivat siinä kuin oikeassa yrityksessä. Kullakin harjoitusyrityksellä on todellinen yritys taustayrityksenä. (http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education)

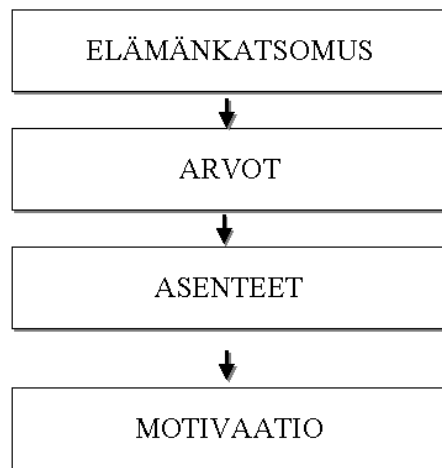
Vastaavan tyyppinen oppimismenetelmä on Amerikassa alkunsa saanut NFTE (the National Foundation for Teaching Entrepreneurship) -koulutusohjelma. Sen tarkoituksena on opettaa opiskelijoille todellisen yritystoiminnan avulla liiketoiminnan osa-alueita. Ohjelma opettaa nuorille myös elämän taitoa sekä lisää opiskelumotivaatiota. Sen tavoitteena on myös tukea opiskelijoita saattamaan opiskelunsa päätökseen ja siten löytämään oman paikkansa työelämässä. NFTE-toiminta perustuu ”tekemällä oppimis” -menetelmään, jossa käytännötilanteiden kautta opitaan uusia asioita. Ohjelman tavoitteena on antaa nuorille mahdollisuus onnistumisen kokemukseen ja sitä kautta vahvistaa heidän itsetuntoaan ja menestymistä opiskelussaan. Tällainen oppimismenetelmä vaatii opettajilta perinteisestä opetustyylistä poikkeavaa ohjauksellista otetta. Ohjelmassa toimivat opettajat suorittavat NFTE Certified Entrepreneurship Teachers (CET) diplomin. Tämä oppimismenetelmä on levinnyt mm. Isoon-Britanniaan ja Belgiaan, joissa opiskelijoiden palaute on ollut kauttaaltaan positiivista. (Vinten & Alcock, 2004)

3.7 Arvot, asenteet ja uskomukset

Eri yhteiskunnan tahoilla on viime vuosina käyty vilkkaasti arvokeskustelua. Julkishallinnossa on arvokeskustelu keskittynyt esimerkiksi niukkojen taloudellisten resurssien jakoperusteisiin, kun taas yrityksissä on arvojen kautta pyritty löytämään tehokkuutta toimintaan. Nevanperän (2001) mukaan arvoja voidaan tarkastella ainakin kolmesta eri näkökulmasta: yksilön, organisaation ja yhteiskunnan näkökulmasta. Kaikilla näkökulmilla on oma merkityksensä yrittäjyyden kannalta. Kun valtion ja kunnan arvokeskustelu liittyy taloudellisten resurssien jakoon ja yritysten toiminnan tehokkuuden parantamiseen, ovat yksilön arvot sidoksissa yhteiskunnan ja kasvatuksen kautta opittuihin arvoihin. (Paajanen 2001) Siksi esimerkiksi yrittäjyyskasvatuksen liittämällä jo peruskoulun ohjelmaan on merkitystä yrittäjyyden arvostuksessa.

Sosiaalipsykologiassa erotetaan uskomukset, asenteet ja arvot toisistaan. Mielenpitoisiin, joita yksilöt esittävät, sisältyy usein tosiasiakäsityksiä, uskomuksia ja arvostuksia. (Hirsjärvi 1985) Asenteet ovat yhteydessä konkreettisiin objekteihin, kohteisiin. Arvot taas ovat abstraktien asioiden arviointijärjestelmiä. Arvot ja arvojärjestelmä ovatkin osa ihmisen maailmankuvaa. (Helve 1993, 89 - 90)

Yrittäjyyden henkisen hierarkian muodostavat elämäkatsomus, arvot, asenteet ja motivaatio. Elämäkatsomus säätelee ihmisen arvomaailmaa, johon voivat kuulua muiden muassa elinkeinoelämän, yritysten, yrittäjyyden ja työn kunnioittaminen. Arvot vaikuttavat ihmisen asenteisiin ja asenteet edelleen motivoitumiseen tiettyssä tilanteessa. Ulkoinen yrittäjyys kuuluukin Peltosen mukaan ihmisen henkisen hierarkian kaikille tasoille (elämäkatsomus – arvot – asenteet – motivaatio). (Peltonen 1986, 30; Nevanperä 2003, 35)

KUVIO 11 Yrittäjyyden henkinen hierarkia (Peltonen & Ruohotie 1987)

Peltosen mukaan yrittäjyys liittyy läheisesti yksilön affektiiviseen alueeseen, esimerkiksi motivaatioon ja asenteisiin. Hän erottaa motivaation ja asenteen siten, että motivaatio on tiettyyn tilanteeseen liittyvä muuttuva henkinen tila, joka määrää, miten vireästi ja mihin suuntautuneena ihminen toimii. Asenne puolestaan on tiettyyn kohteeseen suuntautuvien reaktioiden johdonmukaisuuden pohjalta syntyvä suhteellisen pysyvä suhtautumistapa. Asteet ovat ihmisen suhtautumistapa ja ne luovat perustuksen motivoitumiselle. (Peltonen 1986, 30)

Arvot ovat luonteeltaan pysyviä ja hitaasti muuttuvia. Arvojen pohjalta ihminen muodostaa asenteensa, jotka ovat tilanteeseen sidottuja ja enemmän muuttuvia kuin arvot. Arvojen, asenteiden ja uskomusten välillä on riippuvuus- ja vuorovaikutussuhde toisiinsa. Opettajan yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisen taustalla ovat sekä omat että koulun toimintaa ohjaavat yrittäjyyteen liittyvät arvot. Arvojen perusteella muodostuvat asenteet yrittäjyyttä kohtaan. Opettajan halukkuus ja motivaatio ottaa yrittäjyyskasvatus osaksi omaa opetustyötään on sidoksissa niihin asenteisiin, joita opettajalla on yrittäjyyttä kohtaan. (Helve 1993, Ristimäki 2002)

Helveen mukaan voidaan kuvata asenteiden ja arvojen välisiä riippuvuuksia seuraavasti:

TAULUKKO 10 Asenteiden, arvojen ja uskomusten väliset riippuvuudet (Helve 1993, 93)

Arvomaailma	Esimerkki
Arvot abstrakteja yleisiä pysyviä kokemukseen sidottuja	Tasa-arvo
↕	
Asenteet arvostuksia konkreettisia alttiita muutokselle tilanteeseen sidottuja	Pakolaisvastaisuus
↕	
Uskomukset kuvailevia konkreettisia ambivalentteja alttiita muutoksille tilanteeseen sidottuja	Pakolaiset vieroksuvat työtä

Tutkimuksen mukaan nuorten asenteisiin ja arvoihin vaikuttavat mm. koulutus, joukkotiedotus ja taloudellinen kehitys. Koulutus luo erilaisia asenteita ja arvoja ja lisää yhteiskunnallista valvutuneisuutta sekä poliittista tietoisuutta. Enemmän koulutusta saaneet nuoret ovat esimerkiksi kiinnostuneempia yhteiskunnallisista asioista kuin vähemmän koulutusta saaneet nuoret. Myös joukkotiedotus ja massaviihde vaikuttavat

nuorten asenteisiin ja arvoihin. Kuvallinen viestintä on osa nuorten kasvu ympäristöä ja he jäsentävät kuvallisin symbolein maailmaa aikuisia enemmän. Myös taloudellinen turvallisuus ja materialistinen hyvinvointi vaikuttavat arvojen muuttumiseen. Oletettavasti Suomen 1980-luvun hyvinvointiajan nuori sukupolvi korostaa enemmän jälkimateriaalisia, henkisiä, altruistisia ja elämänlaadullisia arvoja kuin sodanjälkeisen niukkuuden ajan kokenut sukupolvi. (Helve 1993, 97 - 98)

Ihmisen arvot ja asenteet muotoutuvat pitkällä aikajänteellä. Jotta yrittäjyyskasvatuksella on merkitystä nuorten suhtautumiseen yrittäjyyteen, tulee sen olla siten pitkäkestoista ja jatkuvaa. (Nevanperä 2003).

3.8 Motivaatio

Peltonen ja Ruohotie määrittävät motivaatiokäsitteen siten, että

”Motivaatio on tiettyyn tilanteeseen liittyvä, yksilön muuttuva henkinen tila, joka määrää millä vireydellä ja mihin suuntautuneena hän toimii”. (Peltonen & Ruohotie, 1987)

Motivaation kantasana on motiivi. Motiivit virittävät ja ylläpitävät yksilön yleistä käyttäytymisen suuntaa. Tämän perusteella ne ovat päämääräsuuntautuneita, joko tiedostettuja tai tiedostamattomia. Voidaankin sanoa, että motiivit ohjaavat yksilön toimintoja kohti tiettyjä päämääriä (Peltonen & Ruohotie 1992, 16; Ruohotie 1998, 36 - 37).

Melin (2001) määrittelee motivaation ihmisen sisäiseksi voimaksi, joka sisäisten ja ulkoisten tekijöiden vaikutuksesta synnyttää ensin käyttäytymisaikomuksia ja sitten käyttäytymistä, mikä vaikuttaa myös toiminnan muotoon, suuntaan ja intensiteettiin. (Melin 2001, 25)

Motivaatioon liitetään usein termit ’vireys’, ’suunta’ ja ’tilannesidonnaisuus’. Motivaatiota pidetään tilana, jossa joko syntyy tai ei synny halu tai tahto tavoitella jotakin edessäpäin olevaa, itselle tärkeää. Peltonen & Ruohotie jakavat motivaation tilannemotivaatioon ja

yleismotivaatioon, jossa yleismotivaatio voidaan rinnastaa pysyväisluontoisiin asenteisiin kun taas tilannemotivaatio on enemmän dynaaminen ja tiettyyn tilanteeseen kiinnittyvä. Tilannemotivaatio on riippuvainen yleismotivaatiosta. (Peltonen & Ruohotie 1992, 17 - 18) Yrittäjyyspyrkimyksissä yleismotivaationa voidaan nähdä henkilön asenne yritteliäisyyteen ja yrittäjämäiseen käyttäytymiseen ja tilannemotivaationa kohdalle tullut sattuma, joka antaa mahdollisuuden kokeilla yrittäjyyttä.

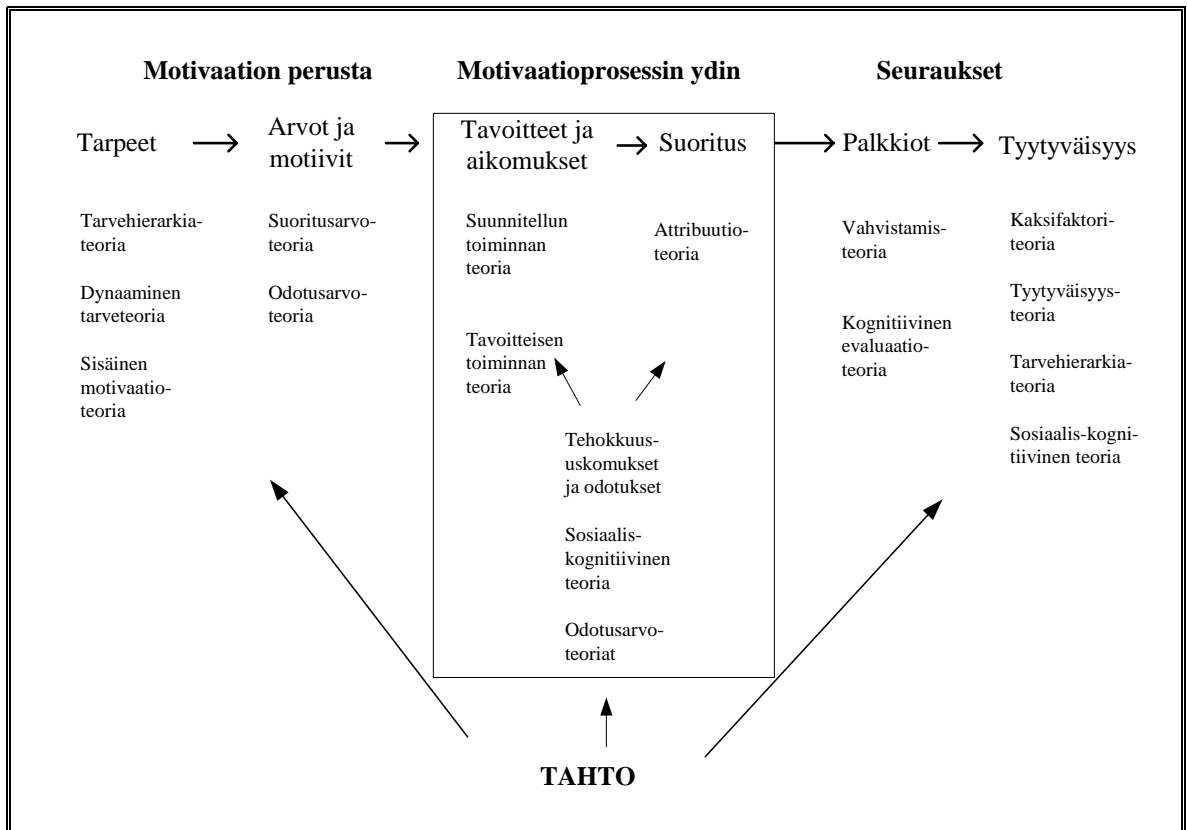
Sisäiset motivaatiot syntyvät sisältäpäin ja ne ovat yleensä sidoksissa ylätasoon tarpeiden tyydyttämisen, kuten esim. itsensä kehittämisen ja toteuttamisen kanssa. Ulkoiset motivaatiot ovat ulkoa tulevia eli jonkun asettamia ja niillä on enemmänkin yhteys alemman tason tarpeiden tyydyttämiseen kuten turvallisuuden tai yhteenkuuluvuuden tarpeisiin. Ulkoapäin annetuilla palkkioilla tai kannusteilla on merkitystä sille, miten innokkaasti opiskelija pyrkii asetettuihin tavoitteisiin. Palkkioilla ja kannusteilla voidaan palkita sisäisesti (oppilas kokee esim. työn iloa) tai ulkoisesti (oppilas työskentelee esim. miellyttäväksi vanhempiaan tai saadakseen hyvän arvosanan). (Peltonen & Ruohotie 1992, 19).

Peltosen ja Ruohotien mukaan vapaaehtoisuuteen perustuva opiskelu ohjautuu paljolti sisäisten palkkioiden varassa, ts. ihmiset hakeutuvat opiskelemaan oppiaineita, joista he ovat kiinnostuneita ja joiden he olettavat tuottavan edistymisen kokemuksia ja auttavan henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamista. (1992, 19) Tämän perusteella voitaisiin ajatella että sisäiset palkkiot ovat myös merkittäviä yrittäjäksi ryhtymisprosessissa. Jos yrittäjyys nähdään vaihtoehtona, joka antaa mahdollisuuden itsensä toteuttamiseen ja kehittämiseen omalla alallaan, voi se muodostua varteenotettavaksi uravalinnaksi.

3.9 Motivaatioteoriat

Ruohotien mukaan ei ole olemassa yhtä kokoavaa motivaatioteoriaa, joka yhdistäisi tai kokoaisi kaikki motivaatioprosessiin liittyvät tekijät yhdeksi kokonaisuudeksi. Eri teorioiden vertailu onkin hänen mukaansa vaikeaa käsitteiden määrittelyssä esiintyvien puutteiden, erilaisten samaa tarkoittavien teorioiden ilmiöiden kuvaamisen sekä erilaisten prosessien ja toimintojen painottamisen vuoksi. Ruohotien mukaan motivaatioprosessin

kokonaisuus koostuukin toisiaan kronologisesti seuraavista ”sekvensseistä”, joissa eri teorit tarkastelevat muodostuvaa kokonaisuutta rajoitetulta kannalta. (Ruohotie, 1988)

KUVIO 12 Motivaatioprosessin sekvenssikuvauks: muunnelma Locken (1991) mallista (Ruohotie 1993, 18 ja 1994 ja 1998, 50)

Kuviosta ilmenee, että tahto auttaa esimerkiksi oppijaa suuntaamaan motivaatiota ja kontrolloimaan kognitioita silloin, kun hän kohtaa tavoitteita tai muita prosessointia häiritseviä tekijöitä. Tahdon avulla oppija voi tarvittaessa turvautua itsemotivointistrategioihin tai hallita tavoitteiden saavuttamista häiritseviä tehottomuuden tai avuttomuuden tunteita. (Ruohotie 1998, 51) Tässä tutkimuksessa käsitellään kuviossa ilmenevistä motivaatioteorioista keskeisemmin yleisesti yrittäjyyteen yhdistettyjä motivaatioteorioita kuten tarpeisiin liittyvää tarvehierarkiateoriaa, arvoihin ja motiiveihin

liittyvää odotusarvoteoriaa sekä tavoitteisiin ja aikomuksiin liittyvää tavoitteisen toiminnan teoriaa.

Maslowin tarvehierarkiateoria perustuu kahteen pääpremissiin. Ensimmäisen mukaan ihmisellä on halu tyydyttää tietyn tyyppiset erityistarpeet, jotka Maslow (1943, 1970) asettaa seuraavaan hierarkkiseen järjestykseen:

- fysiologiset tarpeet
- turvallisuuden tarve
- liittymisen tarve
- arvostuksen tarve ja
- itsensä toteuttamisen tarve.

Alemman tarpeen tultua tyydytetyksi ihminen siirtyy seuraavalle hierarkiatasolle ja pyrkii tyydyttämään sillä olevat uudet tarpeet. Siten alemman tarpeen tultua tyydytetyksi syntyy heti uusia ylempiä tarpeita, jotka hallitsevat toimintoja. Alempi tarve ei kuitenkaan katoa ihmisen siirtyessä alemmalta tarvetasolta ylemmälle; se vain lakkaa vaikuttamasta aktiivisena toiminnan suuntaajana. Toimintoja hallitsevat tyydyttämättömät tarpeet. Ennen siirtymistä seuraavalle tasolle ei tarpeiden tarvitse olla tyydytetty sataprosenttisesti. Eri tarvetyypit eivät siis seuraa toisiaan jyrkästi porrastettuina vaan eräänlaisina ”kaarina”: jokaisen tarpeen suhteellinen voimakkuus vaihtelee tyydytystason mukaisesti.

Yrittäjyyden näkökannalta fysiologiset tarpeet (perustoimeentulotarpeet) johdattaisivat henkilön yrittäjyyteen. Kun fysiologiset tarpeet olisi tyydytetty, yrittäjää innostaisivat eteenpäin turvallisuuden ja liittymisen (sosiaaliset) tarpeet. Kun nekin olisivat tyydytetty, yrittäjää motivoisi halu saada arvostusta. Kun kaikki alhaisemman tason tarpeet ovat tyydytetty, on yrittäjän aika ryhtyä toteuttamaan omia tarpeitaan, joita ovat esimerkiksi uuden asunnon hankkiminen tai uuden harrastuksen aloittaminen. Ehkä juuri nämä korkeamman tarvetason tarpeet saavat henkilön ryhtymään yrittäjäksi ja pyrkimään aina parempaan. (Peltonen & Ruohotie, 1987)

Peltosen ja Ruohotien mukaan Alderferin (1969) kolmitasoteoria on osoittautunut hyväksi selitysmalliksi monissa tarpeiden tyydyttämiseen ja työhön (koulutukseen) sopeutumiseen

liittyvissä kysymyksissä. Alderfer jakoi tarpeet kolmeen kategoriaan, joita voidaan luonnehtia seuraavasti:

- Toimeentulo-kategoria sisältää kaikki materiaaliset ja fysiologiset tarpeet
- Liittymisen tarpeissa on kyse ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta ja läheisistä ihmissuhteista.
- Kasvutarpeet sisältävät kaikki ne pyrkimykset, joissa on kysymys ihmisen luovasta toiminnasta.

Arvoja ja motiiveja voidaan tarkastella havaintojen ja odotusarvoteorioiden kautta.

Odotusarvoteorian mukaan tehtävien valitsemisen, sitkeyden ja suoriutumisen taustalla vaikuttaa kaksi motivationaalisten konstruktioiden osa-aluetta: 1) yksilön omaan itseensä ja suoriutumiseensa liittämät uskomukset ja ennakoinnit (odotus) ja 2) yksilön toimintaan tai tehtävään liittämät arvostukset (arvo). Aunolan mukaan odotuksilla tarkoitetaan niitä uskomuksia ja ennakoiteja, joita ihmisellä suoriutumistilanteessa on itsestään ja tehtävästä. Teorian mukaan yksilön odotukset tehtävässä onnistumisesta vaikuttavat keskeisellä tavalla hänen motivaatioonsa. Arvolla tarkoitetaan puolestaan sitä, miten kiinnostava ja puoleensa vetävä kyseessä oleva tehtävä on. Ihmiset näyttävät tekevän tehtäviä, joita he arvostavat ja välttävät niitä, joita eivät arvosta. (Aunola, 2002, 105 – 109) Yritysmotivaation on todettu syntyvän yksilössä, jos hän uskoo yrittäjyyden olevan tavoittelemisen arvoinen vaihtoehto muiden päämäärien rinnalla. Yrittäjyys tulee kokea haastavaksi vaihtoehdoksi palkkatyöhön verrattuna. Yksilön tulee myös kokea, että hän pystyy yrittäjäksi ja että hän kokee saavansa haluamaansa aineellista tai aineetonta hyötyä (välinearvo). (Melin 2001, 109 - 110)

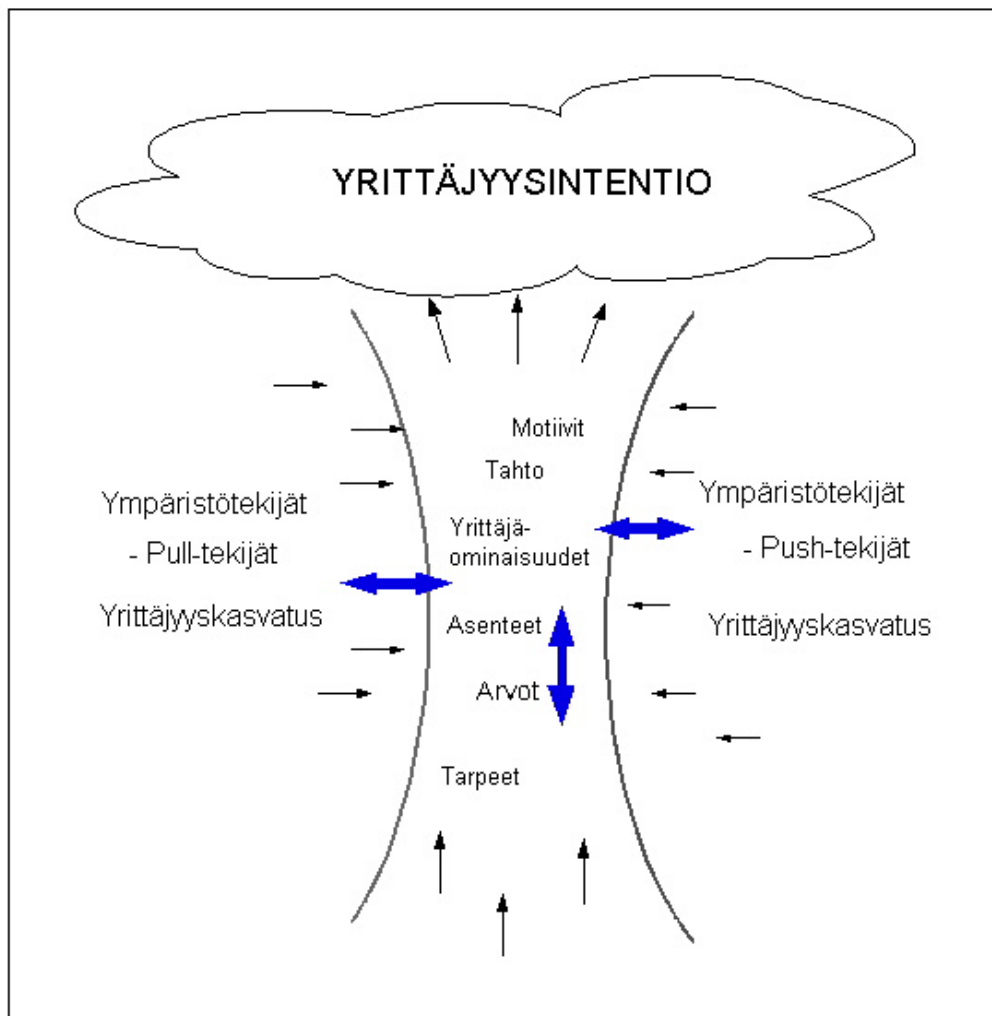
Vroomin odotusarvoteorian (Lawler 1973; Vroom 1964) mukaan yksilö motivoituu tehtävän suorittamiseen, kun hän pitää kannusteita houkuttelevina, työntekoa (opiskelua) palkkioiden saavuttamisen välineenä ja tehtävässä onnistumista haasteellisena. Motivaatio on korkeimmillaan, kun tehtävä on sopivan vaikea tai siihen liittyy tietty onnistumisen tai epäonnistumisen riski. Jos tehtävä on kovin vaikea tai helppo, motivaatio on matala. Vroomin mukaan odotusarvoteoria voisi selittää myös seuraavia työhön liittyviä tekijöitä: ammatillista mieltymystä, työmoraalia, suoritustarvetta, ryhmän kiinteyttä sekä motivaatiota tehokkaaseen suoritukseen. Yksilöllä tulee olla halu, motivaatio suoriutua tehtävästä. Motivaatio yksin ei kuitenkaan riitä, vaan tarvitaan myös taitoa ja kykyä

suoriutumiseen. Tämän lisäksi tulee olla myös usko siihen, että suoriutumisella saavutetaan jokin tietty tulos. (Peltonen & Ruohotie 1992, 52 – 63)

Tavoiteteorioiden mukaan ihmisen toimintaa ohjaavat tietoiset tavoitteet ja aikomukset. Verrattuna pysyvämpiin arvoihin eli siihen, mitä ihminen pitää haluttavana ja hyödyllisenä, tavoitteet ovat tehtävä- ja tilannesidonnaisempia. Yrittäjyyden näkökulmasta henkilö saattaa arvostaa itsemääräämisoikeutta, uusien innovatiivisten ideoiden toteuttamista ja kaikkinaista itseohjautuvuutta ja asettaa tavoitteekseen yrittäjäksi ryhtymisen. Tavoitteet vaihtelevat sisällöltään ja intensiteetiltään. Ihmisellä voi olla vähän tai paljon tavoitteita, helppoja tai vaikeita tavoitteita sekä lähiajan ja pitemmän aikavälin tavoitteita. Intensiteetti puolestaan viittaa siihen, miten tärkeänä henkilö pitää tavoitetta ja missä määrin on siihen sitoutunut. (Vartiainen & Nurmela, 2002, 192 – 193)

4 YHTEENVETO TUTKIMUKSEN TEOREETTISESTA VIITEKEHYKSESTÄ

Yrittäjyysintention vaikuttavia tekijöitä on kuvattu alla olevassa kuviossa. Kuviossa vahvempana näkyvät nuolet ilmentävät intention vaikuttavien tekijöiden yhteisvaikutusta ja prosessia, joka johtaa yksilön tietoisesta tahtoon liittyvästä toiminnasta yrittäjyysintention ja päätökseen ryhtyä ulkoiseksi yrittäjäksi.

KUVIO 13 Intentionon vaikuttavat tekijät

Yrittäjyys ei ole yksiselitteinen käsite. Yrittäjyyden käsittemäärittelyissäkään ei ole yksiselitteisesti määritelty yrittäjyyttä, vaan sitä on tarkasteltu yksilön näkökulmasta riippuen yksilön asemasta toimintaympäristössä. Yrittäjyyttä voidaan tarkastella sisäisenä yrittäjyytenä, jolloin pääpaino on yrittäjämäisessä ajattelu-, toiminta- ja suhtautumistavassa työntekoon. Sitä voidaan tarkastella ulkoisen yrittäjyyden näkökulmasta, jolloin yrittäjyydellä tarkoitetaan oman liiketoiminnan käynnistämistä ja toteuttamista. Tarkastelunäkökulma voi olla myös omaehtoinen yrittäjyys, mikä ilmenee yksilön tasolla yrittäjämäisenä ajattelu-, toiminta- ja suhtautumistapana työntekoon. (Koiranen & Ruohotie, 2001)

Nykyisen käsityksen mukaisesti yrittäjäksi ei synnytä, vaan kasvatuksella ja koulutuksella on merkitystä yrittäjäksi oppimisessa. Koiranen ja Ruohotie edustavat kantaa, että kyse ei ole joko...tai vaan sekä...että tyyppisestä ihmis- ja oppimiskäsityksestä, kun esillä on kysymys tapahtuuko henkinen kasvu ja valikoituminen yrittäjäksi syntymällä vai oppimalla. (Koiranen & Ruohotie, 2001) Vaikka hyväksyttäisiinkin näkemys, että ns. synnynnäisiä yrittäjiä on, pelkkä yrittäjyysmyönteisyys ei riitä. Tarvitaan tietoja ja taitoja, jotka saadaan koulutuksen ja kasvatuksen avulla. Yrittäjyyskasvatuksen avulla voidaan vaikuttaa henkilön asenteisiin yrittäjyyttä kohtaan. Asenteiden taustalla kuitenkin on yksilön arvomaailma, jota säätelee elämänkatsomus, johon vaikuttaa yksilön kotikasvatus, perhetausta ja muut ympäristötekijät. Arvojen ja asenteiden taustalla piilee yksilön tahto, joka auttaa suuntaamaan motivaatiota niissäkin tilanteissa, joissa hän kohtaa vastustusta ja tavoitteita häiritseviä tekijöitä.

Arvojen ja asenteiden lisäksi on pyritty löytämään yrittäjään liittyviä luonteenpiirteitä. Psykologisissa malleissa yrittäjyyttä selitetään persoonallisuuspiirteiden avulla. Yleisesti yrittäjyyteen liitetään persoonallisuuspiirre, johon liittyvät muiden muassa sellaiset ominaisuudet kuin aloitteellisuus, luovuus, innostus, kilpailuhenkisyys ja kekseliäisyys. (Huuskonen 1992, 40 – 47) Tärkeitä luonteenpiirteitä ovat myös rohkeus, riskinottokyky, vastuunkantaminen sekä ahkeruus ja päättäväisyys. Koiranen (1993) katsoo yrittäjäpersoonien uskovan, että he voivat toimia ympäristössä ja hallita toimintansa vaikutuksia. Yrittäjän persoonaan kuuluu kyky sietää vastoinkäymisiä ja säilyttää elämänmyönteisyys kohdatessaan niitä.

Sosiologia tarkastelee yrittäjyyttä yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Myös sosiologi näkee yrittäjän harkitsevana, rohkeana ja asialleen tinkimättä antautuvana yksilönä, jonka voitontavoittelu tapahtuu ammattikutsumuksen ohjaamana. Weberille yrittäjä on innovatiivinen, kokonaisvaltainen resurssien hallitsija, joka ennakoii kysyntää, havainnoi olosuhteita ja toimii uudessa, muuttuvassa ja oudossa ympäristössä. Leskisen (2001) mukaan ympäristötekijöillä on yhä suurempi merkitys ja yrittäjyys on alettu nähdä monimutkaisena, usean tekijän yhteisenä prosessina, jolloin ei tule myöskään unohtaa ihmisen elämän tilannetta ja kokemuksia. Ympäristötekijät voidaan luokitella yrittäjyyteen vetäviksi, ”pull-tekijöiksi” tai työntäviksi ”push-tekijöiksi”. Pull-tekijät mielletään yleensä myönteisiksi kuten halu itsenäisyyteen, oman sosiaalisen aseman kohottaminen tai suotuisaan sattumaan törmääminen. Push-tekijöillä on yleensä negatiivinen kaiku kuten työttömyys. Push-tekijän ei välttämättä tarvitse olla negatiivinen vaan esimerkiksi sopivan liikeidean keksiminen voi myönteisesti työntää yksilöä yrittäjyyteen.

Yrittäjyysvuosikymmenen keskeisenä tavoitteena on ollut tuoda esiin yrittäjyyskasvatus jokaiseen kouluasteeseen, perusasteelta korkeakouluasteelle. Myös EU-tasolla yrittäjyyskasvatus on noussut merkittäväksi asiaksi. Yrittäjyyskasvatus voidaan laajasti käsittää yrittäjyysasenteisiin ja -taitoihin suuntautuvana kasvatuksena, johon sisältyy tiettyjen henkilökohtaisten ominaisuuksien kehittämistä ja jonka välitön painopiste on muualla kuin uusien yritysten perustamisessa. Suppeammin yrittäjyyskasvatus voidaan käsittää yrityksen perustamista varten annettavana koulutuksena. Tällöin voidaankin puhua yrittäjyyskoulutuksesta. Yrittäjyyskoulutuksessa kehitetään ulkoisen yrittäjyyden vaatimia valmiuksia ja edistetään olemassa olevan yrittäjäpotentiaalin realisoitumista. Yrittäjyyskasvatuksella taas pyritään luomaan perustaa aikaisempaa yrittäjämäisemmälle toiminnalle riippumatta siitä toimiiko yksilö tulevaisuudessa itsenäisenä yrittäjänä vai vieraan palveluksessa. Yrittäjyyskasvatuksella pyritään siis edistämään sekä ulkoista että sisäistä yrittäjyyttä. (Römer-Paakkanen, 2001).

Vesalaisen ja Pihkalan mukaan (1997) yrittäjyyskasvatuksessa ei pyritä ainoastaan lisäämään uusien yritysten määrää, vaan kokonaisvaltaisesti kehittämään yrittävyyttä. Yrittäjyyskasvatus alkaa asenne- ja arvokasvatuksena ja myöhemmin mukaan tulevat erilaiset yrittäjyyden tiedot ja taidot. Koska ammatillinen identiteetti identiteetin kehittymisen viimeisimmistä alueista, on koulutusjärjestelmällä merkittävä tehtävä tämän identiteetin etsinnässä. (Leskinen, 2001) Vaikka yrittäjyyskasvatus sisältää sekä sisäisen

että ulkoisen yrittäjyyden, tässä tutkimuksessa tavoitteena on tutkia yrittäjyyskasvatuksen merkitystä ulkoisen yrittäjyyden yrittäjyysintention.

Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen. Yrittäjyyskasvatuksen rooli ammatillisessa koulutuksessa on vahvistaa opiskelijassa sellaisia arvoja ja asenteita, jotka tukevat nuoren itsetuntoa ja kehittävät yrittäjälle tyypillisiä lisävalmiuksia. Näitä ovat halu toimia yrittäjänä, kyky tehdä tuloksellista työtä, uskallus ottaa riskejä sekä tahto hakeutua hyödyllisiin verkostosuhteisiin. Talousteorioiden valossa yrittäjyyteen on liitetty yleensä riski ja epävarmuustekijät, mutta myös innovatiivisuus. Schumpeterilaisen näkemyksen mukaan yrittäjyyden keskeinen sisältö on innovaatioiden tuottamista ja niiden kautta yritysten uudistamista. Innovaatiot varmistavat kansantaloudessa jatkuvan muutoksen, mikä saa aikaan uutta yritystoimintaa.

Koululaitoksen yrittäjyyskasvatus on keskeisessä asemassa ammatillisen identiteetin kehittämisessä. Yksilön ja ympäristön yhdistävä näkemys mahdollistaa yrittäjyyden vaihtoehtona hyvin erilaisissa elämän vaiheissa, joissa yrittäjyys ja oppiminen alkavat myös lähestyä toisiaan. Onkin syytä pohtia, miten koulu on ja voi olla edesauttamassa yksilön innovatiivisuutta ja siihen liittyvää yrittäjyyttä. Opettajan arkipäivässä tekemät opetusratkaisut ovat ratkaisevia yrittäjämäisten ominaisuuksien kehittymisen ja sisäistämisen kannalta. (Ristimäki, 2002; Luukkainen & Wuorinen, 2002) Opettajan yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisen taustalla ovat sekä omat että koulun toimintaa ohjaavat yrittäjyyteen liittyvät arvot ja asenteet. Opettajan halukkuus ja motivaatio ottaa yrittäjyyskasvatus osaksi omaa opetustyötään on sidoksissa niihin asenteisiin, joita opettaja toteuttaa yrittäjyyden opinnoissa. Yrittäjyyskasvatuksen menetelmien tavoitteena on, että opettaja on ohjaaja, jolloin oppimisen vastuun siirtyessä opiskelijalle, toteutuu innovatiivisuus, rohkeus uuden kohtaamisessa ja vastuunkantaminen sekä riskinhallinta ja päätöksenteko.

Arvoilla, asenteilla, yrittäjäominaisuuksilla, ympäristötekijöillä sekä erityisesti yrittäjyyskasvatuksella on merkitystä yksilön motivoitumisessa yrittäjyyteen. Melinin mukaan motivaatio on ihmisen sisäinen voima, joka sisäisten ja ulkoisten tekijöiden vaikutuksesta synnyttää ensin käyttäytymisaikomuksia ja sitten käyttäytymistä, mikä

vaikuttaa myös toiminnan muotoon, suuntaan ja intensiteettiin. (Melin 2001, 25) Sisäiset motivaatiot syntyvät sisältäpäin ja ne ovat yleensä sidoksissa ylätasoin tarpeiden tyydyttämiseen, kuten esimerkiksi itsensä kehittämisen ja toteuttamisen kanssa. Ulkoiset motivaatiot ovat ulkoa tulevia eli jonkun ulkopuolisen asettamia ja niillä on enemmänkin yhteys alemman tason tarpeiden tyydyttämiseen kuten turvallisuuden tai yhteenkuuluvuuden tarpeisiin. Ulkoapäin annetuilla palkkioilla tai kannusteilla on merkitystä sille, miten innokkaasti opiskelija pyrkii asetettuihin tavoitteisiin. Palkkioilla ja kannusteilla voidaan palkita sisäisesti tai ulkoisesti (Peltonen & Ruohotie 1992, 19). Motivoitumista selitetään motivoitumisteorioissa tarpeiden, odotusarvojen sekä tavoitteisiin ja aikomuksiin liittyvien asioiden kautta. Yleisesti yrittäjyyteen yhdistettyjä motivaatioteorioita ovat tarvehierarkiateoriat, odotusarvoteoriat ja tavoiteteoriat.

Motivatiiviset tekijät vaikuttavat siihen, millä vireydellä ja mihin suuntautuneena ihminen toimii. (Koiranen & Ruohotie, 2001) Aikomus eli intentio ryhtyä yrittäjäksi syntyy, jos tavoite näyttää riittävän houkuttelevalta siihen nähden, mitä ponnistuksia ja uhrauksia tavoiteltu päämäärä edellyttää. Henkilön päättäessä ryhtyä yrittäjäksi (yrittäjyysintentio), hän alkaa todennäköisesti hankkia lisätietoja toimintansa aloittamiseksi ja tehdä muita järjestelyjä. (Huuskonen 1992) Jos yksilöllä on positiivista asennetta yrittäjyyttä kohtaan ja myös yrittäjäominaisuuksia sekä jos tilanteeseen liittyvät push- ja pull-tekijät kannustavat yrittäjyyteen, on mahdollista, että yksilö motivoituu yrittäjyydestä. Toisaalta, jos vetoa tai työntöä yrittäjyyteen näyttää olevan runsaasti, myös positiiviset asenteet ja positiivinen suoritusmotivaatio näyttävät vaikuttavan voimakkaasti. (Melin 2001)

Opetussuunnitelmaan vaikuttavat käsitykset tiedosta ja oppimisesta. Nykyinen oppimiskäsitys korostaa opiskelijan aktiivista roolia oman tieto- ja taitorakenteensa jäsentäjänä. Ei riitä, että hän jäsentää tiedon, vaan hänen tulee myös toimia tiedonhankkijana, käsittelijänä ja arvioijana. Oppiminen merkitsee aikaisempien ajatus- ja toimintamallien uudelleenjärjestämistä ja täydentämistä. Opiskelijan tulee voida yhdistää uusi tieto omaan aiempaan tietoonsa. Ammatin oppiminen on kiinteästi sidoksissa työn sisältöön ja toimintaympäristöön. Opiskelu aidossa työympäristössä edistää tehokkaasti oppimista. Taitojen oppiminen edellyttää, että opiskelijalla on mahdollisuus pureutua työn sisältöön ja ammatilliseen toimintaan, jotta hän voi sisäistää työsuorituksen vaiheet ja harjaantua sujuvaan toimintaan. (Opetussuunnitelman perusteet 2000, liiteosa)

Oppimisenäkemyksiä on useita. Behavioristinen oppimiskäsityksessä perustana on ärsyke-reaktio, jota säätelee vahvistaminen. Opetuksen lähtökohtana on tavoitteiden tarkka määrittäminen ja toiminnan analysointi. Tälle perustalle on rakennettu opetusteknologia.

Konstruktivismi eli ”toiminnan pedagogiikka” on vanhempi ajattelu kuin usein ajatellaan toiminnan aspektista katsottuna. Jo esihistoriallinen opetus tähtäsi käytännön tietojen ja taitojen oppimiseen. Dewey (1859 - 1952) näki ihmisen aktiivisena toimijana ja oppimisen ongelmanratkaisuna. Oppimisen ydin on se tila, jolloin opiskelija oppimisen kautta rekonstruoi aikaisempia käsityksiään. Deweyn peruseriaatteena on nykyisinkin suosittu hyviin oppimistuloksiin liitetty oppimismuoto ”learning by doing” –menetelmä, jossa ilmenevät mm. oppilaskeskeisyys, teorian ja käytännön integrointi ja yhteydet työelämään, Deweyn ajatukset ovat olleet hyvin edistyksellisiä omana aikanaan ja voidaan sanoa, että niihin voidaan edelleen tukeutua. Deweyn ajatuksista koulusta yhteiskunnan uudistajana voidaan vetää yhtymäkohtia myös nykyiseen yrittäjyyskasvatuskeskusteluun.(Leskinen 1999, 95 - 96)

5 EMPIIRINEN TUTKIMUS NUORTEN YRITTÄJYYSKÄSITYKSISTÄ JA -INTENTIOISTA

5.1 Tutkimusasetelma

Tässä tutkimuksessa tutkitaan, mitä eroja on ammatillisessa koulutuksessa olevien ensimmäisen vuosiluokan ja päättävän vuosiluokan opiskelijoiden yrittäjyysintention voimakkuudella koulutuksen aloittamis- ja päättämisaikahetkellä. Tutkimuksessa keskitytään yrittäjyysintention tarkasteluun kahden eri ajankohdan välillä ja intention eroavuuksiin taustatekijöiden suhteen. Taustatekijöistä tutkitaan opiskelijoiden sukupuoli, koulutusala ja vanhempien pääasiallinen toimeentulolähde.

Tutkimuksessa kartoitetaan opiskelijoiden käsityksiä tutkimushetkellä vallitsevista yrittäjyysintentionista sekä ammatillisen koulutuksen merkityksestä yrittäjyysintentioniin. Tutkimus on positivistista tutkimusta, joka pyrkii selittämään ja löytämään säännönmukaisuuksia objektiivisesti, puolueettomasti ja täsmällisesti. Positivismin piirteitä ovat kvantitatiivisuus ja laaja aineiston käsittely. (Melin 2001, 15.) Intentionia selvitetään kysymällä opiskelijoilta, aikooko vastaaja käynnistää yritystoimintaa seuraavan vuoden aikana tai mahdollisesti jossain vaiheessa myöhemmin.

Tämän tutkimuksen empiirinen osuus toteutettiin noudattaen kvantitatiivisen tutkimusotteen kriteerejä. Eräitä keskeisiä piirteitä kvantitatiiviselle tutkimukselle on, että havaintoaineisto soveltuu määrälliseen, numeeriseen mittaamiseen ja että muuttujat voidaan esittää taulukkomuodossa ja aineisto voidaan saattaa tilastollisesti käsiteltävään muotoon. Päätelmät tehdään tilastolliseen analysointiin perustuen testaamalla tilastollinen merkitsevyys (Hirsjärvi 2004, 131)

5.2 Tutkimuksen rajaus

Yrittäjäksi aikovien ammatilliset kyvyt ja taidot on eri tutkimuksissa koettu merkittäväksi tekijäksi yrittäjyysintentioiden kannalta. Uravalintaa tehdessään nuori henkilö punnitsee yrittäjäominaisuuksiensa lisäksi myös omaa ammatillista osaamistaan. Ammatillinen valmius on tärkeää yrittäjäidentiteetin kannalta. (Melin 2001,31) Vesalaisen ja Pihkalan mukaan yrittäjyys saa sisältönsä korkean ammattitaidon kautta. Yrittäjän vahva ammattitaito antaa yrittäjälle rohkeuden omalla ammattitaitoon perustuvalla osaamisellaan ryhtyä liiketoimintahankkeeseen. (Vesalainen et al. 1996,8) Tässä tutkimuksessa onkin otettu ammatillinen koulutus ja sen merkitys omaksi tutkimuskohteeksi. Ympäristötekijöitä on tutkittu lähinnä push- ja pulltekijöiden kannalta. Tutkimuksen ulkopuolelle on jätetty esimerkiksi alueelliset kulttuuri- ja rakennetekijät, vaikka tutkimuksessa aikaisemmin on todettu kulttuurilla ja maantieteellisillä eroavaisuuksilla olevan vaikutusta yrittäjäksi ryhtymispäätöksessä. Erilaiset kulttuurit ohjelmoivat niiden piiriin kuuluvat ihmiset joko yrittäjiksi tai palkansaajiksi. Opiskelijan henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen koulutuksen aikana vaikuttaneet tapahtumat eivät myöskään sisälly tutkimukseen.

Tämä tutkimus rajataan koskemaan Päijät-Hämeen koulutus konsernin Koulutuskeskus Salpauksen toisen asteen ammatillisten oppilaitosten oppilaita, jotka edustavat kaupan ja hallinnon alaa, ravitsemis- ja matkailualaa, teknistä alaa, sosiaali- ja terveystalaa ja käsi- ja taideteollisuus alaa. Tutkimus toteutettiin sekä aloittavien että päättävien vuosikurssien opiskelijoiden keskuudessa. Päättävien luokkien osalta tutkimus toteutettiin toukokuussa 2003 ja aloittavien opiskelijoiden osalta syyskuussa 2003. Koska tässä tutkimuksessa tutkittiin vain näissä oppilaitoksissa opiskelevia tiettyjen alojen edustajia, rajoittuu tutkimuksen yleistettävyyden siten vain mainittuun kontekstiin.

Tutkimus on kvantitatiivinen survey-tyyppinen strukturoidulla kyselylomakkeella toteutettava poikkileikkaustutkimus. Tutkimus on poikkileikkaustutkimus, koska tutkimuksella mitataan opiskelijoiden yrittäjyysintentiota tietyllä hetkellä. Tutkimuksen aikataulun vuoksi kohdejoukko ei ole sama, vaan kyselyyn osallistuneet koulutuksensa aloittaneet ja päättäneet opiskelijat ovat eri henkilöitä. Pitkittäistutkimus olisi antanut perusteellisempaa tietoa intention muutoksista, mutta tämän tutkimuksen aikataulun vuoksi

ei se käytännössä ollut mahdollista. Tässä työssä tutkitaan intentiossa tapahtunutta muutosta ammatillisen koulutuksen aikana, mutta ei tutkita muita tekijöitä, jotka vaikuttavat tämän ajanjakson aikana opiskelijaan tai hänen ympäristöönsä

5.3 Aineiston kokoaminen ja analysointi

Aineisto kerättiin strukturoidulla survey-tyyppisellä kyselylomakkeella, jonka rakenne pohjautui tutkimuksen viitekehystenä käytettyyn Melinin (2001) tutkimukseen nuorten yrittäjyysintentioneista Suomessa ja Virossa. Lomaketta on käytetty jo Suomessa aikaisemmin tehdyissä tutkimuksissa. Kyselylomakkeeseen lisättiin omaksi kohdaksi ammatillinen koulutus (kohta F), koska se muodosti osan tutkimuksen viitekehystä. Kyselylomake on liitteenä 1. Lomakkeessa on käytetty lähinnä suljettuja eli valmiiksi strukturoituja kysymyksiä. Tutkimus toteutettiin sekä Internet- että postikyselynä.

Kyselyyn vastattiin anonyymina. On todettu, että yrittäjyysintentioneita, asenteita ja motivoitumista koskeviin kysymyksiin vastaaminen koetaan usein niin henkilökohtaisena, että halutaan mielellään pysytellä anonyymeina. Samoin nimettömänä annettaviin vastauksiin voidaan odottaa rehellisempiä vastauksia kuin jos lomakkeen vastaaja olisi nimetty. (Melin 2001) Lomakkeeseen lisättiin mahdollista lisätutkimusta silmällä pitäen henkilötunnuskenttä. Kentällä ei ole merkitystä tutkimustuloksiin. Useat vastaajista olivatkin joko jättäneet vastaamatta tai merkinneet kenttään havaittavissa olevan virheellisen tiedon. Esimerkiksi taustamuuttujalla mies vastannut opiskelija oli merkinnyt sukupuolta merkitsevään tunnusosaan naista tarkoittavan tunnusteen.

Vastausvaihtoehdot olivat valittavissa pääosin viisiportaisella Likert-asteikolla, jossa vastaaja voi valita kutakin väittämää kohden aina yhden vaihtoehdon, joka parhaiten kuvaa hänen käsitystään asiasta (Heikkilä 1998, 52 - 53). Asteikolla viisi tarkoitti ”erittäin tärkeää” ja yksi tarkoitti ”ei ollenkaan tärkeää”. Kaikki numerot olivat käytössä kuvaamaan vastaajan mielipidettä. Taustatekijöiden tutkimisessa käytettiin kysymyssarjaa, jossa oli valmiit vastausvaihtoehdot. Koska kyselylomakkeeseen lisättiin uutena kohtana ammatillinen koulutus, testattiin lomakkeen ymmärrettävyys kahdella eri 15 hengen

koulutusryhmällä. Koetestauksella haluttiin myös varmistaa Internet-lomakkeen tulosten keruun onnistuminen. Testauksen jälkeen lomakkeeseen ei tehty muutoksia.

Tutkimuksen perusjoukko on koulutuskeskus Salpauksen ammatillisten oppilaitosten toisen asteen opiskelijat. Tässä tutkimuksessa päädyttiin harkinnanvaraiseen ryväsotantaan, joka toteutettiin koulutusaloittain. Koulutusaloista edustettuina ovat kaupan ja hallinnon ala, ravitsemis- ja matkailuala, tekninen ala, sosiaali- ja terveysala ja käsi- ja taideteollisuusala.

Aineiston keruu toteutettiin kaksivaiheisesti. Ensimmäinen vaihe toteutettiin päättävien vuosiluokkien opiskelijoille keväällä 2003. Kysely tehtiin 416 opiskelijalle, joista Internet kyselyyn vastasi 66. Postitse lähetettiin 350 kyselylomaketta niille, jotka olivat jo lähteneet koulusta työssäoppimisjaksolle. Postikysely ei tavoittanut 24 opiskelijaa, joiden kuoret palautuivat vastaamatta. Postitse palautui vastauksia 102, joten päättävien keskuudessa vastaajien määräksi tuli 168 ja vastausprosentiksi muodostui 40,4 %. Toinen vaihe toteutettiin syksyllä 2003 aloittavien opiskelijoiden kohdalla Internet-kyselynä. Koulunsa aloitti 540 opiskelijaa. Kysely haluttiin tehdä välittömästi koulun alkamisen jälkeen siksi, että opiskelijat vastaisivat yrittäjyyttä koskeviin kysymyksiin senhetkisen ajattelutapansa mukaisesti. Ehkä koulun aloittamisesta aiheutunut kiire vaikutti siihen, että vastauksia saatiin vain 132 henkilöltä, joten vastausprosentiksi jäi 24,4 %. Kokonaisvastausprosentiksi aloittavien ja päättävien kohdalla muodostui 31,4 % eli kato oli 68,6 %.

Vastaajien ikärakenne muodostui siten, että 72,8 % vastaajista oli alle 21-vuotiaita. Ikäryhmän 21 – 25 vuotta osuus oli 20,8 %. Aloittavista alle 21 vuoden ryhmään kuului 86,4 % ja ikäryhmään 21 - 25 vuotta 8,3 %. Päättävistä vastaaviin ikäryhmiin kuului 61,3 % ja 30,4 % vastaajista.

TAULUKKO 11 Vastaajat ikäryhmittäin

Ikäryhmä	Vastaajia	%
alle 21 vuotta	217	72,8
21 - 25 vuotta	62	20,8
26 - 30 vuotta	7	2,3
31 - 35 vuotta	6	2,0
yli 35 vuotta	6	2,0
Yhteensä	298	100,0

Tutkimuksen toteutusta valmisteltiin tiedustelemalla oppilaitoksissa paikalla olevat koulutusryhmät. Oppilaitosten ilmoittamille vastuuhenkilöille lähetettiin tiedote, jossa selvitettiin tutkimuksen tavoite ja toteutusorganisaatio (liite 2). Toivomuksena oli, että opettajat lukevat tiedotteen ääneen ennen kuin opiskelijat vastaavat kyselyyn. Opiskelijat vastasivat kysymyksiin opettajan ollessa läsnä luokkahuoneessa. Opettajan auktoriteetilla ja läsnäololla pyrittiin varmistamaan mahdollisimman korkea vastausprosentti ja opiskelijoiden asiallinen suhtautuminen kyselyyn.

5.4 Mittausmenetelmät

Tieteellisessä tutkimuksessa aineiston mittaamisella ja mitta-asteikolla on suuri merkitys tulosten käsittelyn kannalta. Tässä tutkimuksessa mitta-asteikkona on käytetty Likert-asteikkoa, joka luetaan järjestys- eli ordinaaliasteikkoon. Käytettyjen mittarien ja muuttujien tunnistaminen on tärkeää, sillä se määrää millaisia tunnuslukuja, korrelaatiokertoimia ja tilastollisia merkitsevyytestauksia tulee kulloinkin käyttää. Yleensä järjestysasteikossa keskilukuna käytetään mediaania (Md), jolle hajontalukuja ovat kvarttiilipoikkeamat (q). Välimatka- ja suhdeasteikkoisille muuttujille tarkoitettuja menetelmiä kuten keskiarvoa, voidaan käyttää myös järjestysasteikkoihin muuttujiin, mikäli havaintoaineisto noudattelee normaalijakaumaa. Tässä tutkimuksessa keskilukuina on käytetty sekä mediaania että keskiarvoja. Aineiston normaalijakauma on testattu. Järjestyslukuasteikolle korrelaatiokertoimeksi soveltuu parhaiten Spearmanin järjestyskorrelaatiokerroin, jota tässäkin tutkimuksessa on käytetty. (Valli 2001, 23 - 24)

Faktorianalyysi on menetelmä, jonka avulla tieto saadaan tiivistymään karkeaksi yleiskuvaksi. Yleisesti sitä käytetään etsittäessä aineiston säännönmukaisuuksia, löytämään uusia näkökulmia tai testaamaan teoreettista ajatusmallia (Tamminen 1993, 139). Faktorianalyysin avulla yhdistetään vähintään kaksi muuttujaa yhdeksi muuttujaksi. Näin tehdään, kun useissa kysymyksissä on kysytty saman ominaisuuden eri osa-alueita ja on mielekästä tarkastella asiaa kokonaisuutena eikä vain yksittäisten väittämien suhteen. (Valli 2001, 87) Tässä tutkimuksessa faktorianalyysi tehtiin opiskelijoiden mielipiteistä, miten oppilaitoksessa suorittamat opinnot vaikuttivat heidän ajattelutapaansa yrittäjyydestä.

Faktorointimenetelmänä voidaan käyttää faktorianalyysia tai pääkomponenttianalyysia. Tutkimuksen menetelmäksi on valittu pääkomponenttianalyysi (PCA, Principal Component Analysis), koska tavoitteena on vähentää muuttujien (faktoreitten) lukumäärä ja laskea muuttujien välinen yhteys mieluummin kuin konfirmoida rakenteita ja lähteä ajatuksesta, että taustalla on teoria, jota kautta muuttujat ovat yhteydessä toisiinsa. Menetelmän avulla etsitään muuttujien suuresta määrästä ne tekijät, jotka korreloivat keskenään muita enemmän ja muodostavat näin kokonaisuuden. Analyysillä on mahdollista tiivistää useiden, esim. Likert-asteikolla mitattujen muuttujien informaatio muutamaan keskeiseen pääkomponenttiin. (Metsämuuronen 2003, 517 - 519) Faktorisesitystä voidaan yksinkertaistaa rotaation avulla eli muodostaa mahdollisimman selkeä faktorirakenne, jonka tulkittavuus olisi optimissaan. (Tähtinen & Kaljonen 1998, 127 - 130). Tulkinnan selkeyttämiseksi pääkomponenteille suoritettiin varimax-rotaatio. Jatkoanalyysi suoritettiin varianssianalyysin keinoin (ANOVA).

Tutkimusaineiston käsittely suoritettiin Windows-pohjaisella tilastollisella SPSS 11.0 -ohjelmalla. Valinnan perusteluna oli sen yleisyys tutkimuksen analysoinnissa sekä sen helppokäyttöisyys. Tilastollisena menetelmänä käytettiin Spearmanin järjestyskorrelaatiokerrointa, jonka avulla testattiin tulosten tilastollista merkitsevyyttä.

Tutkimuksen pääkysymyksenä oli: *”Mitä eroja on ammatillisessa koulutuksessa olevien ensimmäisen vuosiluokan ja päättävän vuosiluokan opiskelijoiden yrittäjyysintention voimakkuudella?”* Pääkysymyksestä johdettiin seuraavat alakysymykset:

1. Miten voimakas yrittäjyysintentio on koulutuksen päättyessä?
2. Miten voimakas yrittäjyysintentio on koulutuksen alkaessa?
3. Minkälaisia eroja on eri koulutusalojen opiskelijoiden yrittäjyysintentiolla?

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa voidaan käyttää hypoteeseja. Monien tutkijoiden mielestä hypoteesien asettaminen ja tiedon keruu todisteiden saamiseksi hypoteesien testaamista varten on kaikkein tehokkain lähestymistapa tutkimuksessa. (Hirsjärvi 2004) Tässä tutkimuksessa hypoteeseina ovat

1. Yrittäjyysintentio koulutuskeskus Salpauksen toisen asteen ammatillisen koulutuksen päättävien nuorten keskuudessa on korkeampi kuin koulutuksensa aloittavien opiskelijoiden keskuudessa.
2. Yrittäjyysintentioissa on eroja eri koulutusalojen välillä.

5.5 Tutkimuksen arviointi

5.5.1 Reliabiliteetti

Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia, siis tutkimuksen luotettavuutta. Reliabiliteetti on sitä suurempi, mitä vähemmän sattuma on vaikuttanut tuloksiin. Luotettavuutta luonnollisesti parantaa oikeiden mittareiden valinta ja soveltuvuus mittauskohteen mittaamiseen. Vastaavasti reliabiliteettia laskee epäsovivan mittarin valinta. (Valli 2001, 92)

Tutkimuksen reliabiliteetti heijastaa sitä, kuinka hyvin tutkimus on uusittavissa ja onko mahdollisia satunnaisvirheitä odotettavissa. Tutkimuksen reliabiliteettia tulee analysoida, jotta varmistetaan se, että samaa asiaa mittaavat tekijät ovat vapaita virhelähteistä ja tuottavat suhteellisen johdonmukaisia tuloksia. Mittausta pidetään luotettavana, jos sen

voidaan odottaa tarjoavan yhdenmukaiset tulokset eri aikana ja eri olosuhteissa. Tutkimuksen hyvä reliabiliteetti takaa sen kyvyn antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia (Eskola 1985, 77). Tutkimuksen tulokset ovat yhdenmukaiset aikaisemmin vastaavalla mittarilla suoritetun tutkimuksen kanssa, joka tehtiin vastaavantyyppisissä olosuhteissa samantyyppiselle kohdejoukolle (Melin 2001).

Yleensä reliabiliteetti on hyvä laskea siinä vaiheessa, kun tiedetään mitkä kysymykset muodostavat tietyn mittarin. Aineiston keräämisen ja kysymysvalintojen jälkeen on paikallaan selvittää, miten kysymykset toimivat. Tällöin ei ole kysymys pelkästään reliabiliteetista vaan myös osioanalyysistä. (Yli-Luoma 2000) Mittauksen sisäistä yhdenmukaisuutta voidaan arvioida niin sanotun alfa-arvon avulla. Usein yli 0,60 olevien alfa-arvojen ajatellaan olevan riittäviä. (Valli 2001) Tutkimuksen kysymysryhmille suoritettiin reliabiliteettitestausta, jolloin alfa-kertoimet asettuivat välille 0,58 – 0,86, joten alfa-kertoimelle asetetut vaatimukset täyttyivät.

Tutkimuksen reliabiliteettia alentavat yleensä tahalliset vastausvirheet sekä väärinymmärrykset vastattaessa. Koska vastaajat ovat nuoria, on mahdollista, että joku vastaajista suhtautuu lomakkeen täyttämiseen vähemmän vakavasti ja valitsee omasta mielestään huvittavia vastauksia. Tutkimuksen käynnisti luokassa opettaja, mikä toi kyselyyn tietynlaista auktoriteettia. Tästä johtuen voidaan lähteä siitä, että kyselyyn on suhtauduttu vakavasti. Sitä, miten rehellisesti tutkimukseen on vastattu, ei tässäkään tutkimuksessa voi aivan varmasti tietää. Kysymyslomakkeessa olleiden selkeiden vastausohjeiden avulla pyrittiin karsimaan mittausvälineestä johtuvat sattumanvaraiset luotettavuusvirheet.

5.5.2 Validiteetti

Validiteetti tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Mittarit ja menetelmät eivät aina vastaa sitä todellisuutta, jota tutkija kuvittelee tutkivansa. Esimerkiksi kyselylomakkeen kysymyksiin saadaan vastaukset, mutta vastaajat ovat voineet käsittää monet kysymykset toisin kuin tutkija on ajatellut. (Hirsjärvi 2004)

Niniluodon (1984) mukaan tutkimuksen validiteetti on pitkälti riippuvainen siitä, miten muuttujien operationalisointi on onnistunut. Tässä tutkimuksessa validiteettia lisätään käyttämällä Melinin tutkimuksen mukaista kyselylomaketta, joka perustuu Vaasan yliopistossa Vesalaisen ja Pihkalan (1997) kehittämään ja testaamaan lomakkeeseen. Lomaketta on käytetty Suomessa aikaisemmin tehdyissä tutkimuksissa (Melin 2001) ja on siten havaittu tarkoituksenmukaiseksi. Tässä tutkimuksessa on Vesalaisen ja Pihkalan kehittämästä lomakkeesta on poistettu OSIO C ja kyselylomakkeeseen omaksi kohdaksi ammattillisen koulutuksen merkitys OSIO F. Lomake on siksi esitetty kahdella opiskelijaryhmällä. Testauksen jälkeen lomakkeeseen ei tarvinnut tehdä muutoksia.

6 TULOKSET

Opiskelijoiden yrittäjyysintentiota tutkittiin kysymällä, aikooko vastaaja käynnistää omaa yritystoimintaa seuraavan vuoden kuluessa. Aloittaneista vastanneista (n= 123 kpl) 7,2 % oli sitä mieltä, että aikoo varmasti tai todennäköisesti käynnistää oman yrityksen. Se merkitsee sitä, että 9 henkilöä tutkimuksessa mukana olleista opiskelunsa aloittaneista aikoo käynnistää omaa yritystoimintaa vuoden sisällä. Koulutuksensa päättäneistä vastanneista (n= 166) oli 8,4 % sitä mieltä, että aikoo varmasti tai todennäköisesti perustaa oman yrityksen eli 14 henkilöä koulutuksensa päättävistä aikoo aloittaa omaa yritystoimintaa vuoden sisällä. Verrattaessa opiskelunsa aloittaneiden ja päättäneiden yrittäjyysintentiolukuja, voidaan todeta, että yrittäjyysintentio on päättäneiden keskuudessa 1,2 %-yksikköä korkeampi kuin aloittaneiden keskuudessa. Hypoteesi 1 testattiin Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimella seuraavasti:

H_0 = Yrittäjyysintentio ei ole koulutuskeskus Salpauksen toisen asteen ammatillisen koulutuksen päättävien nuorten keskuudessa korkeampi kuin koulutuksensa aloittavien opiskelijoiden keskuudessa.

H_1 = Yrittäjyysintentio on koulutuskeskus Salpauksen toisen asteen ammatillisen koulutuksen päättävien nuorten keskuudessa korkeampi kuin koulutuksensa aloittavien opiskelijoiden keskuudessa

Testauksen tuloksena H_0 -hypoteesi hylätään, sillä merkitsevyystaso $p = 0.011$. Kriittinen arvo on tehty 5 %-merkitsevyystasolle ($p < 0.05$). Näin ollen H_1 -hypoteesi jää voimaan. Tutkimustulosta voidaan pitää tilastollisesti merkitsevänä.

Tutkimustulosta ei voida kuitenkaan yleistää koskemaan kaikkia koulutuskeskus Salpauksen toisen asteen ammatillisen koulutuksen päättävien alojen nuoria vaan niitä, joita aloja tämä tutkimus koskee. Tutkimustulos näyttää olevan lähellä keskimääräistä intentionaalisuutta, jos lukuja verrataan aikaisemmin suoritettuihin tutkimuksiin. Melinin tutkimuksen mukaan suomalaisista eräissä ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista nuorista 7,8 % ikoi varmasti tai todennäköisesti käynnistää yritystoimintaa seuraavan vuoden kuluessa ja Vesalaisen ja Pihkalan suorittaman tutkimuksen mukaan

yritystoimintaa aikoo käynnistää 6,1 % (Melin 2001, 146). Nuorisoasiain neuvottelukunnan vuoden 2004 barometrin mukaan nuorten 15 – 29-vuotiaiden yrittäjäysintentionio oli hieman korkeampi eli 10 % .

Tämä tutkimus osoittaa, että ammatillisen koulutuksen aloittavien joukossa epävarmuus oman yritystoiminnan käynnistämisen mahdollisuudesta on suurempi kuin päättäneiden joukossa. Voidaan kuitenkin havaita, että koulutuksen alussa olleiden epävarmojen mielipide on vahvistunut ”en aio perustaa” -suuntaan.

Yrittäjäysintentioniota ristiintaulukoitiin sukupuolen, vanhempien ammatin, koulutusalan ja tulevan yritysalan suhteen. Tähän vastasivat vain ne, jotka olivat ilmaisseet todennäköisesti tai varmasti aikovansa käynnistää uutta liiketoimintaa.

Tutkimuksessa havaittiin frekvenssejä laskettaessa, että sukupuolella oli yrittäjäysintention muutokseen vaikutusta (liite 3). Tulokset osoittavat, että naisten intentionaalisuus kasvaa koulutuksen aikana ja miesten intentionaalisuus puolestaan laskee. Tämä käy ilmi taulukosta 4, jossa tulokset esitetään erikseen ”aion varmasti käynnistää uutta yritystoimintaa” ja ”aion todennäköisesti käynnistää uutta yritystoimintaa” välillä.

TAULUKKO 12 Yrittäjäysintentioniot koulunsa aloittaneiden ja päättäneiden keskuudessa sukupuolijakautuman mukaan.

	Aloittaneet (n=123 kpl)		Päättäneet (n=166 kpl)			
	%	kpl	%	kpl		
		miehiä	naisia	miehiä	naisia	
Aion varmasti käynnistää omaa uutta yritystoimintaa		3	0	3	1	
Aion todennäköisesti käynnistää omaa uutta yritystoimintaa		6	0	3	7	
Yhteensä	7,2	9	0	8,2	6	8

Vanhempien pääasiallinen tulolähde eniten yrittäjäysintentionioita omaavilla vastaajilla aloittajien keskuudessa oli palkansaajana julkisella sektorilla (6) eli 66,7 %, yrittäjien

lapsia oli 2 ja palkansaajana yksityisellä sektorilla oli 1. Koulutuksensa päättäneiden vastaajien vanhempien tulolähde vastaavasti oli julkisella sektorilla 6:lla eli 42,8 %:lla . Omaa yritystoimintaa oli 2 vastaajan vanhemmilla, yksityisellä sektorilla työskenteli 4 opiskelijan vanhemmat ja maa- ja metsätaloudessa 1 opiskelijan vanhemmat. Kysymykseen vastaamatta oli jättänyt 1 opiskelija. Mielenkiintoista tuloksissa oli huomata, että yrittäjien lapset eivät olleet enemmistönä yrittäjyysintentiona omaavien keskuudessa, vaan pääasiassa nuoret tulivat julkisella sektorilla työskentelevien palkansaajien perheistä. Tuloksista ei voida tehdä yleispäteviä johtopäätöksiä, koska vastaajien lukumäärä on pieni. Taulukosta 5 ilmenee vanhempien pääasiallinen tulolähde eriteltyinä tulolähteittäin.

TAULUKKO 13 Vanhempien pääasiallinen tulolähde eniten yrittäjyysintentiona omaavien vastaajien keskuudessa.

	Aloittaneet (n=123 kpl)		Päättäneet (n=165 kpl)	
	%	kpl	%	kpl
Oma yritys	22,2	2	15,4	2
Palkansaajana julkisella sektorilla	66,7	6	42,8	6
Palkansaajana yksityisellä sektorilla	11,1	1	30,8	4
Maa- ja metsätaloudessa		-	11,0	1

Tarkasteltaessa koulutuksensa aloittavien yrittäjyysintentiona koulutusaloittain voidaan todeta, että opiskelijat edustavat elektroniikka-alaa, atk-alaa, ravintola-alaa ja graafista alaa. Vastaajien lukumäärä on 11 henkilöä, joten tähän kysymykseen on useampikin kuin todennäköisesti tai varmasti yritystoimintaa aloittava vastannut. Aloittaneiden joukosta voidaan kuitenkin päätellä, että kaupan ja hallinnon alalla on eniten ollut yrittäjyysintentiona, koska atk-ala edustaa kaupan ja hallinnon alaa.

Päättävien opiskelijoiden keskuudessa vastaavasti yrittäjyysintentiona on sosiaali- ja terveysalalla, vähittäiskaupassa, graafisella alalla, rakennusalalla, kuljetus/tieliikennealalla

ja hallintotehtävissä. Vastaajien lukumäärä on 12, joten 2 henkilöä yrittäjyysintentiosta huolimatta ei pystynyt tutkimushetkellä vielä määrittämään yritystoimialaa. Tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että päättäneiden keskuudessa sosiaali- ja terveysala, graafinen ala ja kuljetus/tieliikenneala kiinnostavat nuoria aloittamaan yritystoiminta. Naisten osuus yrittäjyysintention omaavista nuorista oli 67 %. Taulukosta 6 käy ilmi vastaajat koulutusaloittain.

TAULUKKO 14 Yrittäjyysintention aloittain vuoden kuluttua koulutuksesta

Koulutusalat	Aloittaneet	Päättäneet
Sosiaali- ja terveysala		3
Kauppa- ja hallinto	5	2
Graafinen ala	2	3
Rakennusala		1
Kuljetus/tieliikenneala		3
Elektroniikka	2	
Ravintola-ala	2	

Tutkimuksella haluttiin myös selvittää, mille alalle toimintaa aiotaan suunnata, jos yritystoimintaa aiotaan käynnistää. Tähän kysymykseen vastasivat sekä koulutuksensa aloittaneet että päättäneet opiskelijat. Kaikki vastaukset analysoitiin lähtien siitä, että myös aloittaneet opiskelijat voivat toteuttaa yrittäjyysaikomuksensa myöhemminkin (jos aiot perustaa). Aloittavista tähän kysymykseen jätti vastaamatta 38,3 % ja päättävistä jätti kysymyksen avoimeksi 57,7 %. Tämä osoittaa todennäköisesti sitä, että mikäli henkilö oli jättänyt vastaamatta edelliseen kysymykseen, hän ohitti myös tämän kysymyksen. Tuloksesta ei voi vetää merkittäviä johtopäätöksiä, ainoastaan kiinnostuksen alaa kohtaan. Tosin tässä tutkimuksessa suosituimmiksi alaksi mahdollista yritystoiminta ajatellen nousut palveluala tukee myös Melinin tutkimustuloksia (Melin 2001, 148). Tätä tutkimustulosta voidaan pitää oikeansuuntaisena myös alueen ennakoitutyöryhmän (LAKE) tulevaisuuden koulutustarve kartoituksen loppuraportin perusteella.

Ylivoimaisesti suosituin ala aloittavien keskuudessa oli palveluala (43,9 %). Seuraavaksi suosituin oli teollisuus, joka sisältää sekä oman tuotannon aloittamisen että alihankinnan (19,5 %). Päätävien keskuudessa myös suosituimmaksi alaksi nousi palveluala, jopa 64,6 %:lla. Seuraavaksi suosituimmaksi nousi joku muu ala sekä vähittäiskauppa, jotka saivat noin 8 % muiden alojen ollessa edustettuina tasaisesti sitä vähemmän. Taulukosta 7 ilmenevät alat, joille vastaajat osoittivat kiinnostustaan.

TAULUKKO 15 Yrittäjyysintentio aloittain myöhemmin kuin vuoden kuluttua koulutuksesta

	Aloittaneet (n=82 kpl)			Päätäneet (n=76 kpl)		
	%	kpl miehiä	naisia	%	kpl miehiä	naisia
Vähittäiskauppa	8,5	5	2	7,3	3	3
Palveluala	43,9	29	7	64,6	19	34
Teollisuus	19,5	11	5	4,9	1	3
Rakennustoiminta	3,7	3	0	2,4	2	
Kuljetus	0,0			3,7	3	0
Ravintola	0,0			1,2		1
Joku muu	24,4	15	5	8,5	6	1
Yhteensä		63	19		34	42

Tutkimuksella selvitettiin myös, miten opiskelijoilla on tarkoitus valmistautua yritystoimintaan. Tulosten mukaan tärkeimmäksi valmistautumisen muodoksi sekä aloittavien että päätävien opiskelijoiden kohdalla nähtiin kaupallisen osaamisen kehittäminen, joka tähtää oman liiketoiminnan käynnistämiseen. Tästä voidaan todeta, että kaupallista osaamista pidetään tärkeänä tekijänä oman yritystoiminnan käynnistämisen kannalta. Aloittavien kohdalla tämä on ymmärrettävää, koska odotukset koulutuksen suhteen ovat vielä korkealla. Päätävien osalta koulutukseen ei ole opiskelijoiden vastausten mukaan kuitenkaan sisältynyt riittävästi näitä alueita. Toiseksi tärkeimmäksi valmistautumisen muodoksi päätävien kohdalla muodostui liiketoimintamahdollisuuksien aktiivinen etsiminen. Vaikka tämänhetkinen intentio päätävien keskuudessa on alhainen

(8,4 %), tämän kysymyksen vastaukset osoittavat kuitenkin, että lähes 25 %:lla vastaajista on jonkinlaista vetoa ja motivaatiota yrittäjyyttä kohtaan. Tulokset osoittavat kuitenkin, että opiskelu yrittäjyyteen ei koulutuksen päättyessä kiinnosta nuoria. Koulutuksen alkaessa yrittäjyyden opiskeluun tuntuu olevan enemmän vetoa, mikä johtuu siitä, että aloittavat opiskelijat odottavat koulutuksen sisältävän myös näitä osia.

Taulukossa 8 osoitetaan, miten vastaukset jakaantuivat henkilöittäin ja prosentteina vastanneiden kesken. Mukaan on otettu ”jokseenkin samaa mieltä” ja ”täysin samaa mieltä”

–vaihtoehdon vastanneet.

TAULUKKO 16 Valmistautuminen myöhempään yrittäjyyteen

	Aloittaneet (n=124 kpl)		Päätäneet (n=146 kpl)	
	%	kpl	%	kpl
Etsin aktiivisesti liiketoimintamahdollisuuksia	14,5	18	24,7	36
Kehitän kaupallista osaamista käynnistääkseni oman liiketoiminnan	25,8	32	24,7	36
Kokeilen oman tuotteen valmistamista	14,5	18	18,5	27
Etsin yhteistyökumppaneita liiketoiminnan käynnistämiseksi	16,9	21	17,8	26
Aion osallistua yrityksen perustamiskurssille	17,7	22	12,3	18
Aloitan yrittäjyyteen tähtäävän pitkäkestoisen opiskelun	17,7	22	11,0	16
Aion hakea patenttia keksinnölle	12,1	15	6,8	10
Aion opiskella yrittäjyyttä oppisopimuksen kautta	11,3	14	6,2	9

Opiskelijoiden asenteita yrittäjyyttä kohtaan selvitettiin kysymällä heidän mielipiteitään sisäisestä yrittäjyydestä, oman yrityksen perustamisesta, yrittäjistä yleensä ja pienyrityksistä. Tätä selvitettiin laskemalla kysymysryhmistä keskiarvot, joiden eroja verrattiin aloittavien ja päättävien ryhmien kesken. Vaikka järjestyslukuasteikkoisilla mittareilla ei käytetä keskiarvoja (tässä tutkimuksessa normaalijakauma on vino), voidaan

aikaisempien tutkimusten mukaisesti (Melin 2001) keskiarvoja käyttää ryhmien erojen vertailuun. Taulukossa 9 esitetään opiskelijoiden yrittäjyysasenteiden keskiarvot.

TAULUKKO 9 Opiskelijoiden yrittäjyysasenteet

	Aloittaneet		Päättäneet	
	ka	keskihajonta	ka	keskihajonta
Mielipiteitä sisäisestä yrittäjyydestä	3,2	0,92	3,7	0,94
Suhtautuminen yrityksen perustamiseen	3,5	0,97	3,2	1,07
Suhtautuminen yrittäjiin	3,7	0,91	3,9	0,91
Suhtautuminen pienyrityksiin	3,2	0,99	3,4	0,91

Vastausten perusteella voidaan havaita, että opiskelijoiden asenteet sisäistä yrittäjyyttä kohtaan ovat koulutuksen aikana vahvistuneet ja suhtautuminen yrityksen perustamiseen on muodostunut kielteisemmäksi. Yleisesti ottaen kuitenkin suhtautuminen yrittäjiin on noussut 0,2-yksiköllä, mikä osoittaa opiskelijoiden yrittäjiä kohtaa tuntemaa arvostusta ja yleistä myönteistä asennoitumista, vaikkakaan he eivät näe kyselyhetkellä itseään yrittäjänä.

Asenteita ristiintaulukoitiin yrittäjyysintention kanssa. Analyysiin otettiin mukaan vain päättäneiden ryhmien opiskelijat, koska haluttiin saada selville jo koulutuksessa mukana olleiden mielipiteet. Taulukon mukaan yrittäjyysintentiolla ja sisäistä yrittäjyyttä kertovalla asenteella ei ole riippuvuutta ($p=0,476$). Vastaavasti yrittäjyysintentiolla ja suhtautumisella yleensä yrittäjiin nähtiin riippuvuutta ($p=0,041$), jolloin tulos on tilastollisesti melkein merkitsevä. Suhtautumisella pienyrityksiin ja yrittäjyysintentiolla ei näyttänyt tilastollisesti olevan riippuvuutta ($p=0,319$). Yrittäjyysintention ja asenteiden yrityksen perustamiseen välillä on puolestaan selvästi riippuvuutta ($p=0,017$) eli tulos on tilastollisesti merkitsevä. Tämän perusteella voidaan vetää johtopäätös, että ne, joilla on yrittäjyysintentiota, suhtautuvat myös yrityksen perustamiseen myönteisemmin ja puolestaan ne, joilla on vahva asenne sisäistä yrittäjyyttä kohtaan, eivät ole kiinnostuneet oman yrityksen perustamisesta.

Edellä on testattu tutkimuskysymyksen kahta tutkimuksen alakysymystä: 1) Miten voimakas yrittäjyysintention on koulutuksen päättyessä? ja 2) Miten voimakas yrittäjyysintention on koulutuksen alkaessa? Kysymyksiä testattiin hypoteesien H_0 ja H_1 avulla. Testauksen perusteella hypoteesi H_0 hylättiin ja H_1 jäi voimaan. Tutkimuksesta selvisi, että yrittäjyysintention koulutuksensa päättäneiden keskuudessa on 8,4 % ja aloittaneiden keskuudessa 7,2 %. Yrittäjyysintention on 1,2 %-yksikköä korkeampi päättävien opiskelijoiden keskuudessa kuin aloittavien. Tulos on tilastollisesti merkitsevä.

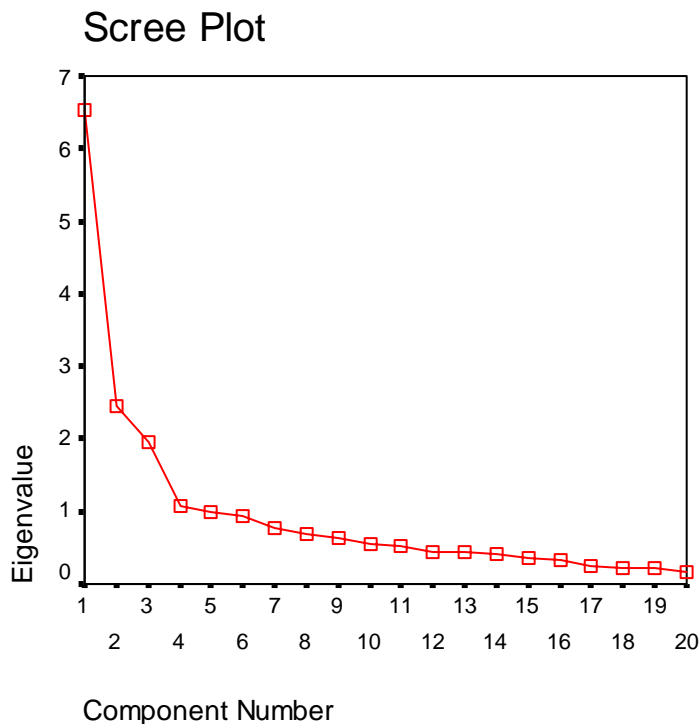
Tutkimuksen toisena hypoteesina on, että yrittäjyysintentionissa on eroja eri koulutusalojen välillä. Tulosten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että eri koulutusalojen välillä ei ole tämän tutkimuksen mukaan selvästi suuria eroja. Hypoteesi ei näin ollen pidä paikkaansa.

Kyselyssä mitattiin myös ammatillisen koulutuksen merkitystä opiskelijoiden ajattelutapaan yrittäjyydestä. Kysely oli mahdollista tehdä ainoastaan päättävillä opiskelijoilla. Mittauksessa henkilöt arvioivat 21 väittämän kautta sitä, miten nykyisessä oppilaitoksessa suoritettavat opinnot ovat vaikuttaneet heidän ajattelutapaansa yrittäjyydestä. Aineistosta ajettiin pääkomponenttianalyysi, koska muuttujat haluttiin saada havainnollisempaan muotoon. Muuttujat ryhmiteltiin neljään pääkomponenttiin, jotka tulkittiin korkeimpien muuttujakohtaisten faktorilatausten perusteella.

Pääkomponenttianalyysiin otettiin mukaan 21 muuttujasta 20. Muuttuja 'Yrittäjyyteen liittyvät opinnot ovat tärkeitä tulevaisuuteni kannalta' (F04VAIK) latautui kolmelle pääkomponentille lähes yhtä voimakkaasti, minkä vuoksi se poistettiin. Anttilan mukaan ratkaisun tekee epäselväksi, jos sama muuttuja latautuu usealle faktorille yhtä voimakkaasti (liite 4). (<http://www.metodix.com/metodi/pirkko/faktorianalyysi.htm>) Kahdestakymmenestä muuttujasta muodostetusta korrelaatiomatriisista selviää, että korrelaatiokertoimet poikkeavat pääsääntöisesti nolasta. Myös matriisin kuntoutukseen liittyvät testisuureet, Kaiser-testi, jonka arvo on suurempi kuin 0,6 ja Bartlettiin sväärisyystesti ($p < 0.0001$) osoittavat, että korrelaatiomatriisi on sovelias pääkomponenttianalyysiin. Metsämuurosen mukaan muuttujien kommunaliteetit mittaavat sitä, kuinka monta prosenttia muuttujan varianssista voidaan selittää pääkomponentin avulla. Mitä voimakkaammin muuttuja latautuu pääkomponentille, sitä lähemmäksi arvoa yksi kommunaliteetti tulee. (Metsämuuronen 2003, 528) Tässä

tutkimuksessa kommunaliteetit vaihtelevat välillä 0.387 – 0.812. Ne osoittavat, että muuttujat mittaavat luotettavasti pääkomponentteja.

Sopivan pääkomponenttimäärän arvioimiseksi tarkasteltiin komponenttien ominaisarvoja. Mitä lähempänä faktorin ominaisarvo on yhtä, sitä paremmin se selittää muuttujien hajontaa ja päinvastoin (<http://www.fsd.uta.fi/menetelmäopetus/faktori/faktori.html>). Sen jälkeen kun muuttuja ”Yrittäjyyteen liittyvät opinnot ovat tärkeitä tulevaisuuteni kannalta” (F04VAIK) oli poistettu, löytyi suuremman ominaisarvon kuin yksi omaavia pääkomponentteja neljä, jotka päätettiin ottaa analyysiin mukaan. Ominaisarvoilla ilmoitetaan myös, kuinka hyvin faktorit pystyvät selittämään havaittujen muuttujien hajontaa. Nämä neljä pääkomponenttia selittävät 60,1 % muuttujien varianssista eli pääkomponenttien osuus kokonaisvaihtelusta on melko korkea (liite 5). Myös Scree-testi tukee tätä valintaa.

KUVIO 14 Pääkomponenttien ominaisarvot Scree-testillä kuvattuna

Taulukon 10 varimax-rotatiosta ilmenee, että usea muuttuja latautuu kahdelle pääkomponentille. Vaikka lataukset jakautuivat kahdelle pääkomponentille, voidaan ne pitää analyysissä mukana, koska ne pääasiallisesti latautuivat voimakkaammin toiselle komponenteista. Latauksen alaraja oli 0,30. Faktorilatausten perusteella aineistosta nousivat seuraavat ulottuvuudet: Yrityksen perustamishalukkuus, rohkeuden ja vastuunoton lisääntyminen, valmius sisäiseen yrittäjyyteen ja yrittäjyystiedon lisääntyminen.

TAULUKKO 10 Alkuperäisten muuttujien pääkomponenttianalysissä saamat lataukset ja kommunaliteetit

Alkuperäiset muuttujat	Lataukset				Kommunaliteetit
	Pääkomponentti				
	1	2	3	4	
Ammatillinen koulutus on lisännyt haluani perustaa omaa yritystä	0,878				0,81
Ammatillinen koulutus on herättänyt mielenkiintoani yrittäjyyttä kohtaan	0,814				0,77
Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta haluuni perustaa oma yritys	0,768				0,68
Ammatillisen koulutuksen jälkeen olen valmiimpi aloittamaan työelämän itsenäisenä yrittäjänä	0,726		0,313		0,63
Ammatillinen koulutus ei ole vaikuttanut haluuni perustaa oma yritys	0,600				0,39
Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta haluuni jatkaa toisen aloittamaa yritystoimintaa	0,582		0,461		0,58
Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta sillä, että otan rohkeasti vastuuta tekemisistäni		0,786			0,65
Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta rohkeuteeni olla esillä		0,769			0,61
Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta kykyyni tehdä päätöksiä		0,733			0,61
Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta omatoimisuuteni lisääntymiseen		0,728			0,56
Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta haluuni olla ahkera ja työteliäs työntekijä		0,683	0,329		0,58

Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelu on antanut minulle rohkeutta tuoda ajatuksiani esille		0,645			0,49
Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta haluuni ottaa riskejä	0,438	0,566			0,51
Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta haluuni olla itsenäinen, riippumaton muiden "määräysvallasta"	0,413	0,513		0,306	0,56

TAULUKKO 10 Alkuperäisten muuttujien pääkomponenttianalyyssissä saamat lataukset ja kommunaliteetit (jatkuu)

Alkuperäiset muuttujat	Lataukset				Kommunali- teetit
	Pääkomponentti				
	1	2	3	4	
Ammatillisen koulutuksen jälkeen olen valmiimpi aloittamaan työelämän "sisäisenä yrittäjänä" toisen palveluksessa			0,793		0,73
Ammatillinen koulutus on antanut minulle valmiuksia toimia "sisäisenä yrittäjänä" toisen palveluksessa			0,648	0,479	0,71
On tärkeää opiskella ammatillisessa oppilaitoksessa yrittäjyyttä	0,400		0,529		0,45
Ammatillisessa koulutuksessa on ollut riittävästi yrittäjyyteen valmentavaa koulutusta				0,751	0,60
Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta tietooni yritystoiminnasta	0,308			0,640	0,59
Ammatillinen koulutus on vaikuttanut ajattelutapaani yrittäjyydestä	0,458			0,543	0,52

Seuraavaksi tarkastellaan faktoreiden latauksia ja selitysosuuksia. ”Yrityksen perustamishalukkuuden herääminen” -pääkomponentin selitysosuus kokonaisvarianssista oli 32,6 % ja ominaisarvo 6,53. Tämä tarkoittaa, että tämä faktori pystyy selittämään kolmanneksen kaikkien havaittujen muuttujien hajonnasta, mitä voidaan pitää kohtuullisen hyvänä tuloksena. Tässä ulottuvuudessa ilmenevät yrityksen perustamishalukkuuden lisääntyminen, joita kuvaavat korkeimmat painokertoimet saaneet oman yrityksen perustamishalukkuus, mielenkiinnon herääminen yrittäjyyttä kohtaan ja koulutuksen jälkeen halukkuus aloittaa omaa tai jatkaa toisen aloittamaa yritystoimintaa. Taulukossa 11 on ensimmäiseen pääkomponenttiin voimakkaimmin latautuneet muuttujat painokertoimineen.

TAULUKKO 11 Pääkomponentti 1 = Yrityksen perustamishalukkuuden herääminen

<u>Muuttuja</u>	<u>Painokerroin</u>
Ammatillinen koulutus on lisännyt haluani perustaa omaa yritystä	,878
Ammatillinen koulutus on herättänyt mielenkiintoani yrittäjyyttä kohtaan	,814
Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta haluuni perustaa oma yritys	,768
Ammatillisen koulutuksen jälkeen olen valmiimpi aloittamaan työelämän itsenäisenä yrittäjän	,726
Ammatillinen koulutus ei ole vaikuttanut haluuni perustaa yritystä	,600
Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta haluuni jatkaa toisen aloittamaa yritystoimintaa	,582

Toisen pääkomponentin ”Rohkeuden ja vastuunoton lisääntyminen” selitysosuus kokonaisvarianssista oli 12,2 % ja ominaisarvo 2,45. Siinä esiintyi henkilön tahtotilaa kuvaavia ominaisuuksia. Näistä nousivat esille rohkeus, omatoimisuus, riippumattomuus ja vastuunotto. Korkeimmat painokertoimet saivat vastuunottaminen omista tekemisistä, rohkeus olla esillä ja kyky tehdä päätöksiä. Näitä pidetään tutkimusten mukaan yrittäjälle tyypillisinä ominaisuuksina. (Koiranen & Peltonen 1995, 24). Riskinottohalukkuus ja kyky tehdä päätöksiä kuvaavat myös korkeata yrittäjyysmotivaatiota. Taulukossa 12 on tämän pääkomponenttiin voimakkaimmin latautuneet muuttujat painokertoimineen.

TAULUKKO 12 Pääkomponentti 2 = Rohkeuden ja vastuunoton lisääntyminen

<u>Muuttuja</u>	<u>Painokerroin</u>
Sillä että otan rohkeasti vastuuta tekemisistäni	,786
Rohkeuteeni olla esillä	,769
Kykyyni tehdä päätöksiä	,733
Omatoimisuuteni lisääntymiseen	,728
Haluuni olla ahkera ja työteliäs työntekijä	,683
Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelu on antanut minulle rohkeutta tuoda ajatuksiani esille	,645
Haluuni ottaa riskejä	,566
Haluuni olla itsenäinen, riippumaton muiden ”määräysvallasta”	,513

”Valmius sisäiseen yrittäjyyteen” –pääkomponentin selitysosuus oli 9,8 % ja ominaisarvo 1,96. Tässä ulottuvuudessa tuli esille vastaajien mielipiteet heidän valmiudestaan toimia sisäisenä yrittäjänä toisen palveluksessa. Selvästi korkeimmat painokertoimet saivat ammatillisen koulutuksen antama valmius toimia sisäisenä yrittäjänä sekä se, että henkilö on ammatillisen koulutuksen jälkeen valmiimpi aloittamaan työelämän sisäisenä yrittäjänä toisen palveluksessa. Yrittäjyyskasvatuksen painopistealueina on ollut sekä ulkoinen että sisäinen yrittäjyys. Opetushallituksen mukaan yrittäjyyskasvatus kattaa sekä ulkoisen että sisäisen yrittäjyyden. Yrittäjyyskasvatus ei korosta pelkästään uusien yritysten perustamisvalmiuksia vaan sen tulee nostaa esiin sisäiseen yrittäjyyteen liittyviä asenteita ja arvoja. Taulukosta 13 käy ilmi tämän pääkomponentin muuttujat ja painokertoimet.

TAULUKKO 13 Pääkomponentti 3 = Valmius sisäiseen yrittäjyyteen

Muuttuja	Painokerroin
Ammatillinen koulutuksen jälkeen olen valmiimpi aloittamaan työelämän sisäisenä yrittäjänä toisen palveluksessa	,793
Ammatillinen koulutus on antanut minulle valmiuksia toimia "sisäisenä yrittäjänä" toisen palveluksessa	,648
On tärkeää opiskella ammatillisessa oppilaitoksessa yrittäjyyttä	,529

Neljännän pääkomponentin ”Yrittäjyystiedon lisääntyminen” selitysosuus kokonaisvaihtelusta oli 5,4 % ominaisarvon ollessa 1,08. Tämä tarkoittaa, että tämä pääkomponentti pystyy selittämään enää vain kahdennenkymmenennen osan kaikkien havaittujen muuttujien hajonnasta. Tähän ulottuvuuteen latautuivat muuttujat, jotka osoittivat ammatillisen koulutuksen riittävyyden ja merkityksen yritystoiminnasta saatuun tietoon. Taulukosta 14 käy ilmi tämän pääkomponentin muuttujat ja painokertoimet.

TAULUKKO 14 Pääkomponentti 4 = Yrittäjyystiedon lisääntyminen

Muuttuja	<u>Painokerroin</u>
Ammatillisessa koulutuksessa on ollut riittävästi yrittäjyyteen valmentavaa koulutusta	,751
Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta tietoon yritystoiminnasta	,640
Ammatillinen koulutuksen on vaikuttanut ajattelutapaani yrittäjyydestä	,543

Seuraavaksi suoritettiin jatkoanalyysi tarkastelemalla pääkomponentteja taustamuuttujana olleen sukupuolen suhteen. Jatkoanalyysia varten laskettiin faktoripistemuuttujat, joita käytettiin hyväksi varianssianalyysissä (ANOVA). Sen avulla haluttiin selvittää onko ryhmien keskiarvoissa eroja.

Taulukosta 15 nähdään, että sukupuolella on merkitystä yrityksen perustamishalukkuuteen päättävien opiskelijoiden keskuudessa ($p < 0,0001$). Tämä tarkoittaa sitä, että miehillä on ollut suurempi perustamishalukkuuskeskiarvo koulutuksen päättyessä kuin naisilla. Sukupuoli selittää yrityksen perustamishalukkuudesta 8,4 %. Rohkeuden ja vastuunoton lisääntymisessä sukupuolella on jonkinlaista merkitystä ($p = 0,044$). Naiset saavat tällä faktorilla suuremmat keskiarvot kuin miehet, mikä osoittaa, että he kokevat ammatillisella koulutuksella olleen vaikutusta rohkeuden ja vastuunoton lisääntymisessä. Sukupuoli selittää rohkeuden ja vastuunoton lisääntymisestä 5,1 %. Vastaajan sukupuolella sen sijaan ei ole suurtakaan vaikutusta valmiudessa sisäiseen yrittäjyyteen ($p = 0,531$) ja yrittäjyystietouden lisääntymisessä ($p = 0,576$), koska sukupuoli selittää näistä faktoreista vain 2 %.

TAULUKKO 15 Faktoripisteiden keskiarvot sukupuolen mukaisesti

Ryhmä	Yrityksen perustamishalukkuus	Rohkeuden ja vastuunoton lisääntyminen	Valmius sisäiseen yrittäjyyteen	Yrittäjyystietouden lisääntyminen
Mies	,465	-,361	-,080	-,071
Nainen	-,180	,140	,031	,028
p-arvo	,000	,044	,531	,576

Faktori 1 kysymyksiä analysoitiin tarkemmin, koska tutkijoita kiinnosti tietää onko ammatillinen koulutus lisännyt yrityksen perustamishalukkuutta päättävien opiskelijoiden keskuudessa. Faktori 1 sisältyvistä kysymyksistä otettiin keskiarvo, mediaani ja moodi, minkä lisäksi ristiintaulukoitiin sukupuolen mukaisesti muuttujat ”Ammatillinen koulutus on lisännyt haluani perustaa omaa yritystä” ja ”Ammatillinen koulutus on herättänyt mielenkiintoni yrittäjyyttä kohtaan”.

Taulukosta 16 ilmenee, että faktori 1 muuttujien keskiarvo liikkuu välillä 2,64 – 2,94 moodin ollessa kolme. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelijat eivät ole kyselyhetkellä osanneet arvioida ammatillisen koulutuksen merkitystä yrityksen perustamishalukkuuteen. Tämä voi johtua siitä, että kysely toteutettiin ajallisesti niin lähellä koulutuksen päättymistä, etteivät he kyenneet näkemään selkeästi koulutuksen merkitystä tai merkityksettömyyttä haluun ryhtyä yrittäjäksi. Tuloksista kuitenkin käy selville, että miesten mielestä ammatillinen koulutus on vaikuttanut haluun perustaa oma yritys sekä herättänyt mielenkiintoa yrittäjyyttä kohtaan enemmän kuin naisilla. Näihin kysymyksiin vastausvaihtoehdolla ”jokseenkin samaa mieltä” ja ”täysin samaa mieltä” vastasi yli 35 % miehistä (liite 6) ja vastaaviin kysymyksiin vastasi naisista noin 25 %. Tulos on muuttujan ”Ammatillinen koulutus on lisännyt haluani perustaa omaa yritystä” kohdalla tilastollisesti merkitsevä ($p=0,002$) ja muuttujan ”Ammatillinen koulutus on herättänyt mielenkiintoni yrittäjyyttä kohtaan” kohdalla melko merkitsevä ($p=0,085$) Onkin mielenkiintoista havaita, että vaikka yrittäjyysintentio päättävien kohdalla ei ole kovin korkea (8,4 %) eli opiskelijat eivät ole valmistumista seuraavan vuoden aikana valmiita perustamaan omaa yritystä,

ammattillisella koulutuksella näyttää kuitenkin olleen myönteistä merkitystä opiskelijoiden ajattelutapaan yrittäjyydestä.

TAULUKKO 16 Pääkomponentti 1 muuttujien keskilukuja

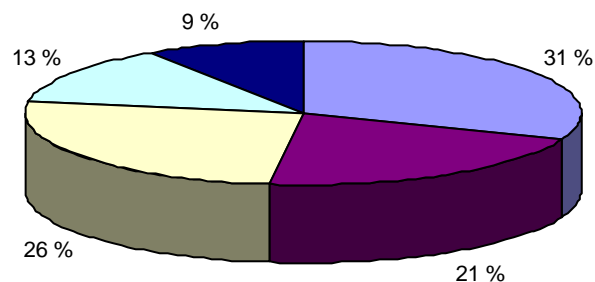
		Ammatillinen koulutus on lisännyt haluani perustaa oma yritystä	Ammatillinen koulutus on herättänyt mielenkiintoni yrittäjyyttä kohtaan	Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta perustaa oma yritys	Ammatillisen koulutuksen jälkeen olen valmiimpi aloittamaan työelämän itsenäisenä yrittäjänä	Ammatillinen koulutus ei ole vaikuttanut haluuni perustaa oma yritys	Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta haluuni jatkaa toisen aloittamaa yritystoimintaa
Vastanneet		166	166	165	166	166	166
Keskiarvo		2,64	2,73	2,68	2,76	2,94	2,75
Mediaani		3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
Moodi		3	3	3	3	3	3
Kvartiiliväli	25	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
	50	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
	75	4,00	4,00	3,50	4,00	4,00	3,00

Muuttuja ”Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta haluuni jatkaa toisen aloittamaa yritystoimintaa” on innostanut vastaajia vähiten (liite 7). Nuoret eivät ehkä ole koulutuksen päättyessä valmiita ottamaan näin suurta vastuuta. Tulos on alueellisesti huolestuttavaa, sillä tilastokeskuksen laatiman tilaston mukaisesti 31 % yrittäjistä on jäämässä pois yritystoiminnasta seuraavan kymmenen vuoden aikana (www.yrittajat.fi).

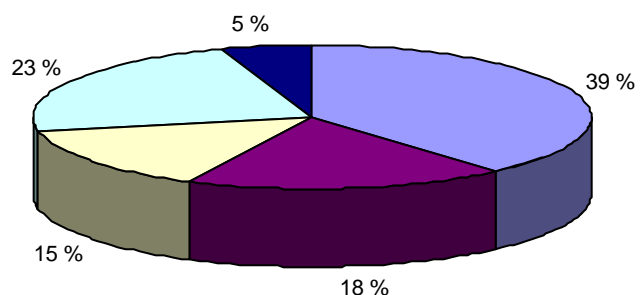
Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin vaikuttaako opiskelijoiden elämässä tällä hetkellä jokin yrittäjyyteen ”työntävä voima” eli push-tekijä. Tällainen tekijä on esimerkiksi tyytymättömyys tämänhetkiseen elämäntilanteeseen, jonka voidaan katsoa aikaansaavan työntövaikutuksen yrittäjyyttä kohti. Vertailtaessa aloittavien ja päättävien kurssien opiskelijoiden vastauksia voidaan todeta, että päättävien kohdalla push-tekijöiden vaikutus on suurempi kuin aloittavien kohdalla. Toisaalta niiden mielipide, jotka aloittaessaan eivät osanneet sanoa mielipidettään push-tekijöistä, on vahvistunut koulutuksen aikana siten, että he eivät pidä yrittäjyyden työntövaikutusta merkityksellisenä.

Aloittaneista (n= 129 kpl) piti push-tekijöitä ”jonkin verran” tai ”erittäin selvästi merkittävänä” 29 henkilöä (22 %). Koulutuksensa päättävien (n=169) keskuudessa 47 henkilöä (28 %) oli sitä mieltä, että jokin yrittäjyyteen työntävä tekijä vaikutti sillä hetkellä merkittävästi heidän elämässään. Koulutuksensa päättävien keskuudessa push-tekijöitä on hieman enemmän kuin koulunsa aloittavilla. Push-tekijöitä ”ei millään tavalla” tai ”ei juurikaan” koki vaikuttavan koulunsa aloittavien keskuudessa peräti 67 henkilöä (52 %), kun taas koulunsa päättävien keskuudessa vastaava luku oli 47 henkilöä (57 %). Ne, jotka eivät kyenneet määrittämään push-tekijöiden vaikutusta sillä hetkellä elämässään, oli koulunsa aloittaneiden keskuudessa 26 % ja päättävien keskuudessa 15 %. Mediaaniksi (Md) muodostui molemmissa ryhmissä 2, alakvartiiliin ollessa 1 ja yläkvartiili 3 (liite 8). Tuloksesta voidaan tehdä johtopäätös, että nuoret koulunsa päättävänä ja koulunsa aloittavina eivät koe esimerkiksi työttömyyttä vielä realistisena vaihtoehtona elämässään. Kuvioista 8 käy ilmi vastausten prosentuaalinen jakautuminen koulutuksensa aloittavien ja päättävien kohdalla.

Aloittavat

Päättävät

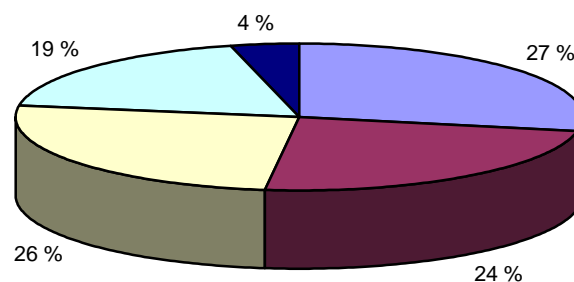

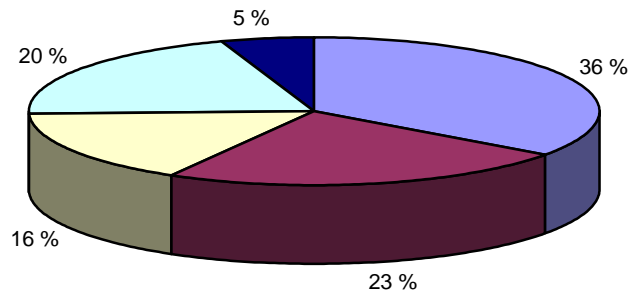
KUVIO 8 Yrittäjyyteen työntävien tekijöiden prosentuaalinen jakauma koulutuksensa aloittavien ja päättävien opiskelijoiden keskuudessa

Tutkimuksessa selvitettiin myös vaikuttaako koulutuksensa aloittavien ja päättävien opiskelijoiden elämässä tällä hetkellä jokin yrittäjyyteen vetävä positiivinen pull-tekijä, jolla on ratkaisevasti vaikutusta yrityksen käynnistämiseen.

Aloittaneista vastaajista (n=129) 29 henkilöä (22 %) oli sitä mieltä, että heidän elämäänsä vaikuttaa tällä hetkellä joko ”jonkin verran” tai ”erittäin selvästi” jokin yrittäjyyteen vetävä tekijä. Myönteisen pull-tekijän vaikutusta ”ei millään tavalla” tai ”ei juurikaan” kokenut tällä hetkellä 50 % vastaajista. Niiden osuus, jotka eivät ottaneet kantaa, oli 25 %. On ymmärrettävää, että koulunsa aloittavien keskuudessa yrittäjyyteen vetävät tekijät eivät ole vahvasti esillä, sillä nuoret ovat vasta aloittaneet ammatilliset opintonsa. Koulutuksensa päättävistä myönteistä vetoa yrittäjyyteen oli 43 henkilöllä (26 %). Kielteisesti eli ne, jotka eivät nähneet mitään pull-tekijää vaikuttavan elämässään, oli 98 henkilöä (58 %). Niiden osuus, joiden oli vaikea muodostaa mielipidettään, oli 27 henkilöä (16 %). Mediaani (Md) tässä oli molemmissa kaksi. Alakvartiili oli yksi ja yläkvartiili oli kolme (liite 8). Push- ja pull-tekijöiden vaikutuksella nuorten elämään ei näytä olevan tämän tutkimuksen mukaan merkitystä. Kuvioista 9 näkyy vastausten prosentuaalinen jakauma.

Aloittavat

Päättävät

KUVIO 9 Yrittäjyyteen vetävien tekijöiden prosentuaalinen jakauma koulutuksensa aloittavien ja päättävien opiskelijoiden keskuudessa

Tutkimuksessa selvitettiin myös mitkä kannustetekijät ovat vastaajia eniten motivoivia kummassakin ryhmässä. Vastaajien tuli valita kymmenestä vaihtoehdosta kolme eniten ja kolme vähiten työhön liittyvää kannustavaa tekijää. Vaihtoehdot olivat

1. Korkea palkka
2. Itsenäisyys ja riippumattomuus
3. Asema ja siihen liittyvä valta
4. Mahdollisuus jatkuvaan kehittymiseen ja uusiutumiseen
5. Työtoveruus ja ryhmään kuuluminen
6. Ammattini/työni yhteiskunnallinen arvostus
7. Toimeentulon varmuus
8. Mahdollisuus suunnitella ja päättää omista työajoista
9. Riittävä määrä vapaa-aikaa
10. Mahdollisuus toteuttaa luovuuttani ja innovatiivisuuttani

Päättävien keskuudessa kolme eniten työhön liittyvää kannustetekijää olivat korkea palkka, jonka oli valinnut 87 henkilöä (51,8 %), toimeentulon varmuuden valitsi 83 henkilöä (49,4 %) ja vaihtoehdon mahdollisuus jatkuvaan kehittymiseen ja uusiutumiseen valitsi 60

henkilöä (35,7 %). Tämän perusteella vastaajia motivoivat eniten työn mukanaan tuoma taloudellinen turvallisuus ja mahdollisuus itsensä kehittämiseen. Yrittäjyyteen liitetyt tekijät kuten itsenäisyys ja riippumattomuus, mahdollisuus suunnitella, tehdä päätöksiä sekä toteuttaa luovuutta ja innovatiivisuutta eivät vastaajien kohdalla nousseet merkittäviksi tekijöiksi. Tämä tukee myös aikaisemmin tutkimuksessa esiin tullutta yrittäjyysintention alhaisuutta koulutuksensa päättävien keskuudessa (8,4 %). Tässäkin tapauksessa vastaukset ilmentävät enemmän niitä tekijöitä, jotka ovat tyypillisiä toisen palveluksessa toimimisessa kuin yrittäjänä toimimisessa.

Kolme vähiten kannustavaa tekijää opiskelunsa päättävien keskuudessa olivat asema ja siihen liittyvä valta 115 henkilöä (68,5 %), ammattini / työni yhteiskunnallinen arvostus 92 henkilöä (54,8 %) ja riittävä määrä vapaa-aikaa oli pitänyt vähiten kannustavana tekijänä 51 henkilöä (30,4 %). Tässä kohden tutkimustulos vastaa Melinin tutkimuksen tuloksia.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Seuraavassa esitetään yhteenveto ja päätelmiä tutkimuksen tuloksista ja tarkastellaan tuloksia suhteutettuna aiheeseen liittyvään aiempaan tieteelliseen keskusteluun.

7.1 Vastaukset tutkimusongelmiin

Tutkimuksen ensisijaisena tavoitteena oli selvittää koulutuskeskus Salpauksen ammatillisessa koulutuksessa olevien nuorten yrittäjäyshintentioita. Yrittäjäyshkasvatuksen rooli on EU:n asiantuntijoiden toimesta noussut painopistealueeksi läpi koko koulujärjestelmän. Ammatillisessa koulutuksessa yrittäjäysh on merkittävä osa-alue senkin vuoksi, että opetushallitus on määrittänyt sen yhtenä tärkeimmistä kehittämiskohteista tutkinnon uudistamisessa.

Marjosolan (1979) mukaan intention vaikuttavat henkilön menneisyys, tulevaisuus ja sen hetkinen ympäristö. Erilaiset kulttuurit ohjelmoivat niiden piiriin kuuluvat ihmiset joko yrittäjiksi tai palkansaajiksi (Havusela 1999). Nuorten ammatillisessa koulutuksessa olevat eivät pitäneet ympäristötekijöitä yrittäjäyshaikomuksissa merkittävinä. Koulutuksen päättämishvaiheessa kuitenkin nämä tekijät vaikuttavat hieman enemmän kuin aloittamishvaiheessa.

Intentionia tutkittiin tietyllä hetkellä opiskelijan elämässä. Tutkimustulokset siten kuvaavat vain senhetkistä intention voimakkuutta. Intention ei kuitenkaan ole pysyvä olotila, vaan intention syntymiseen vaikuttavat seikat ja näkemys niistä voivat muuttua ennen kuin ajateltu toiminta toteutuu. Kuten Ajzen (1988) ja Huuskonen (1992) ovat todenneet, voi jokin ennalta odottamaton tapahtuma pidemmällä aikavälillä muuttaa intentionia. Aikaisemmissa tutkimuksissa onkin todettu, että lyhyellä aikavälillä intention ja käyttäytymisen korrelointi on voimakkaampaa kuin pitkällä aikavälillä.

Tutkimuksessa selvitettiin koulutuksensa aloittavien ja päättävien vuosikurssien opiskelijoiden intentionien eroja. Intention on korkeampi päättävien keskuudessa kuin aloittavien. Naisten intentionaalisuudessa tapahtui selvää kasvua koulutuksen aikana, sillä

intentionensa ilmaisevien aloittavien keskuudessa ei ollut yhtään naista. Miesten intentionaalisuus vastaavasti laski. Tässä tutkimuksessa ei tutkittu syitä, jotka vaikuttavat naisten intentionaalisuuden kasvuun, ainoastaan voidaan koulutusalojen perusteella tehdä johtopäätös, että tutkimuksessa mukana olleet koulutusalat ovat naisvaltaisia kuten esimerkiksi kauneushoitoala, joka tarjoaa helposti mahdollisuuksia oman yritystoiminnan käynnistämiseksi. Tämä on ymmärrettävää myös siltä kannalta, että näillä aloilla on suhteessa vähemmän palkkatyöpaikkoja tarjolla.

Tutkimuksissa on todettu, että yrittäjäperheiden lapset lähtevät muita halukkaammin itsekin yrittäjiksi. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan näin ei ollut. Suurimmalla osalla vastaajista oli vanhempien pääasiallinen toimeentulolähde palkansaajana julkisella sektorilla. Tämä selittyy sillä, että tutkimuksen keski-ikä oli alle 21 vuotta. Koskisen sekä myös Babson Collegen tutkimusten mukaan yrittäjäksi ryhdytään ikävuosien 22 - 25 välillä. Kuitenkin ensimmäinen oman yrityksen perustamisajatus, jota voidaan pitää merkinä yrittäjäorientaation heräämisestä, heräsi tutkimukseen osallistujilla joka toisella vasta 32-vuotiaana ja miehillä vähän myöhemmin kuin naisilla. (Bird 1989, 69; Koskinen 2001)

Tämä tutkimus ei kuitenkaan tutki yrittäjäksi ryhtymistä, vaan yrittäjäyksiäaikomuksia varhaisessa vaiheessa. Vanhempien yrittäjäyksiäusta ja roolimallit eivät Koirasen mukaan välttämättä aina ole positiivissävyytteisiä, vaan perheenjäsenten väliseen psykodynaamiikkaan kuuluu kiintymyksen ja rakkauden lisäksi myös esimerkiksi kateutta, pelkoja sekä myös vihaa, riitoja ja anteeksipyyntöjä (Koironen 1998, 25) Näin ollen vanhempien yrittäjäyksiäusta voi tässä vaiheessa nuoren elämää olla jopa este yrittäjäyksiäkomuksille.

Vastausten perusteella ylivoimaisesti suosituimmaksi alaksi, jolle yritystoimintaa aiotaan käynnistää, nousi palveluala. Palveluala on laaja toimintakokonaisuus, joten on mahdoton tämän tutkimuksen pohjalta tunnistaa tarkkaa toimintakontekstia. Tulosta ei voida pitää tilastollisesti merkittävänä, vaan suuntaa-antavana, sillä 40 – 50 % jätti kysymykseen vastaamatta. Nuoret, joilla ei yrittäjäyksiäintentiota ollut, näkivät esteenä yrittäjäyksiäkomuksilleen kaupallisen osaamisen puutteen. Vastaajista suurimman osan mielestä kaupallisen osaamisen kehittäminen oli tärkeimpiä asioita, joita heidän tulisi kehittää valmistautumisessaan myöhempää yrittäjäyksiä varten. Se, että nuoret nostavat

kaupallisen osaamisen tärkeimmäksi kehittämiskohteeksi osoittaa, että koulutuksessa on kiinnitettävä enemmän huomiota yrittäjyyskasvatuksen eri osa-alueisiin. Vaikka Koskisen mukaan muodollinen koulutus ei generoi yrittäjäksi ryhtymistä, on sillä kuitenkin merkittävä vaikutus yrittäjyyden lisäämisessä, koska koulutuksella voidaan, opetusmenetelmiä kehittämällä, vahvistaa yrittäjätaipeuksia ja siten lisätä yrittäjän edellytyksiä toimia järkevällä ja jäntevällä tavalla. (Koskinen, 2001)

Tutkimuksen alhaiseen yrittäjyysintention voi olla osa-syynä se, että koulutukseen ei sisälly sellaisia yrittäjyysopintoja, jotka Birdin mukaan rohkaisevat ”oikeantyyppistä ainesta” yrittäjyyden uralle (1989). Vaikka yrittäjyysopintoihin joillakin aloilla sisältyy talouden ja markkinoinnin osaamisen kehittämistä, ei koulutuskeskus Salpauksessa toteutettavissa yrittäjyysopinnoissa näytä toteutuvan Birdin tavoittelema ”oikeantyyppisen aineksen” seulonta. Tutkimustulosten perusteella opinnot vahvistavat enemmänkin sisäistä yrittäjyyttä kuin rohkaisevat oman yritystoiminnan käynnistämiseen.

Edellä olevaa tukee tutkimustuloksissa se, että sisäinen yrittäjyys on koulutuksen aikana tutkimukseen vastanneiden kesken vahvistunut ja suhtautuminen oman yrityksen perustamiseen on muodostunut kielteisemmäksi. Kuitenkin suhtautuminen yrittäjiin on tullut myönteisemmäksi. Tulos osoittaa opiskelijoiden yrittäjiä kohtaan tuntemaa arvostusta ja yleistä myönteistä asennoitumista, vaikkakaan he eivät näe itseään tutkimushetkellä yrittäjinä. Ammatillinen koulutus näyttää vahvistaneen vastaajien yrittäjiin liittyviä yleisesti kielteisinä pidettyjä uskomuksia ja asenteita kuten riski ja epävarmuus.

Ristimäen ja Laukkasen mukaan opetusta tulisikin kehittää aidon liiketoiminnan suuntaan. Ideaalista heidän mielestään olisi, että liiketoiminnan opetus olisi apuväline, jolla kytketään tulevan yrittäjän oma konkreetti liiketoiminta reaaliympäristöön (Ristimäki 2001; Laukkanen 2001). On kuitenkin muistettava, ettei yrittäjyyskasvatus ole vain ammatillisten oppilaitosten tehtävä, vaan EU:n asiantuntijatyöryhmän mukaan yrittäjyys on perustaito, joka hankitaan elinikäisen oppimisen avulla. Se toteutuu, kun yrittäjyyskasvatus on osana opetussuunnitelmaa jokaisella kouluasteella perusasteelta korkea-asteelle.

(http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education)

Yrittäjyys liittyy Peltosen mukaan läheisesti yksilön affektiiviseen alueeseen, joihin kuuluvat motivaatio ja asenteet. Peltosen mukaan motivaatio on tiettyyn tilanteeseen liittyvä muuttuva henkinen tila, joka määrää miten vireästi ja mihin suuntautuneena henkilö toimii. Asenteet hänen mukaansa ovat henkilön suhteellisen pysyvä suhtautumistapa ja luovat siten perustan motivoitumiselle (Peltonen 1986). Ammatillinen koulutus onkin haasteen edessä pystyäkseen muuttamaan opiskelijoiden asenteita yrittäjyyttä kohtaan. Opiskelijoiden asenteita tutkittiin kysymällä mielipiteitä sisäisestä yrittäjyydestä, suhtautumisesta yrityksen perustamiseen, yrittäjiin sekä pienyrityksiin. Vastauksista ilmenee, että vastaajien asenteissa oli tapahtunut muutosta riippuen heidän yrittäjyysintentionsa vahvuudesta. Vahvan yrittäjyysintention omaavat suhtautuivat myönteisesti yrityksen perustamiseen ja päinvastoin heikon yrittäjyysintention omaavat henkilöt suhtautuivat yrittäjyysintention kielteisesti. Poikkileikkaustutkimuksesta johtuen ei voida vetää johtopäätöstä tahtotilan ja yrittäjyysmotivaation vahvuudesta ja sen muutoksesta koulutuksen aikana tietyn opiskelijan kohdalla. Ruohotien mukaan vahva tahtotila auttaa opiskelijaa suuntaamaan motivaationsa oikein kontrolloimalla kognitioita, kun hän kohtaa häiriötekijöitä, jotka estävät hänen tavoitteeseen pääsemisen. Voimakas tahtotila auttaa häntä hallitsemaan tehottomuuden tai avuttomuuden tunteita. (Ruohotie 1998) Tämän tyyppisiä häiriötekijöitä on saattanut tulla henkilöille, jotka kokevat oman yrittäjyysintentionsa estyvän esimerkiksi oppilaitoksen tarjoaman yrittäjyystiedon puutteeseen. Maslowin tarvehierarkian mukaisesti perustarpeiden tyydyttämisen kautta nousevat uudet tyydytettävät tarpeet kuten arvostuksen ja itsensä toteuttamisen tarpeet, joihin yleisesti katsotaan yrittäjyyden vastaavan.

Eniten opiskelijoita motivoivia työhön liittyviä kannustetekijöitä olivat korkea palkka, toimeentulon varmuus ja mahdollisuus jatkuvaan kehittymiseen ja uusiutumiseen. Yrittäjyyteen yleensä liitetyt tekijät kuten itsenäisyys ja riippumattomuus, luovuus ja innovatiivisuus sekä mahdollisuus itsensä toteuttamiseen eivät nousseet vastaajien kohdalla merkittäviksi tekijöiksi. Vroomin odotusarvoteorian mukaan yksilö motivoituu tehtävän suorittamiseen, kun hän pitää kannusteita houkuttelevina, työntekoa palkkioiden saavuttamisen välineenä ja tehtävässä onnistumista haasteellisena. Tällä hetkellä ammatillisen koulutuksen suorittanut henkilö ei näe yrittäjyyttä houkuttelevana ja haasteellisena vaihtoehtona, eikä palkkion saavuttamisen välineenä. Motivaatio on korkeimmillaan, kun tehtävä on sopivan vaikea tai siihen liittyy tietty onnistumisen tai

epäonnistumisen riski. Riski ja epävarmuus liittyvät yrittäjyyteen, mutta miten istuttaa ne oppimiseen yrittäjyyttä edistävällä tavalla. Leskinen pitää tärkeänä yrittäjyyskasvatuksessa nimenomaan paneutua riskinhallintaan, koska huomion kiinnittäminen pelkästään turvallisuuteen on yrittäjäuraa vastustava tekijä (Leskinen 1999, 63 - 64; Peltonen & Ruohotie 1992, 52 - 63).

Koulutusalojen välillä ei ole eroavuutta yrittäjyysintentionissa. Tulos ei ole yllättävä, kun tunnistetaan tutkimukseen osallistuneiden oppilaitosten koulutusalat. Lähes kaikilla tutkimukseen osallistuneilla aloilla korostuu jo aikaisemmin Birdin esiin tuomat käden taidot, vaikkakin kaupan ja hallinnon ala nousi vahvemmaksi alaksi graafisen alan kanssa.

Käsitys yrittäjyydestä synnynnäisenä ominaisuutena on muuttunut kohti uskomusta, että yrittäjäksi opitaan ja yrittäjämäistä käyttäytymistä voidaan oppia. Yrittäjiin kuitenkin liitetään sellaisia lähikäsitteitä kuten itseensä uskoja, tilaisuuteen tarttuja, riskin ja vastuun ottaja ja oman onnensa seppä. (Kyrö 2003; Nevanperä 2003; Koironen & Peltonen 1995) Naisten mielestä heidän yrittäjäominaisuutensa olivat lisääntyneet koulutuksen aikana enemmän kuin miesten. Tulos korreloi naisten yrittäjyysintention kasvuun. Huomioon ottaen vastaajien keski-ään ja sen, että naiset ovat koulutuksen aikana hankkineet ammatillisen pätevyyden, kokevat he myös rohkeuden ja vastuunoton lisääntymistä. Naisvaltaisilla aloilla kynnyksyritystoiminnan aloittamiselle on matalampi esimerkiksi taloudellisten investointien suhteen.

Nevanperän (2003) tutkimuksen mukaan nuoret painottivat yrittäjyysominaisuuksina erityisesti sisäiseen yrittäjyyteen kuuluvia ominaisuuksia kuten luovuutta, itsevarmuutta, kekseliäisyyttä, rohkeutta ja sosiaalisuutta. Tässä tutkimuksessa mukana olevien vastaajien mielestä he ovat valmiimpia aloittamaan työelämän toisen palveluksessa sisäisenä yrittäjänä. Tämä ei tietenkään ole huono vaihtoehto urasuunnittelun kannalta, sillä sisäiseen yrittäjyyteen panostamalla voidaan parantaa työllisen työvoiman edellytyksiä löytää työstään todellista sisäistä motivaatiota, ja hyödyntää täysimääräisesti ammatillista osaamistaan läpi koko työuran (Lähtenmäki 1997, 131).

Ammatillisella koulutuksella on ollut merkitystä yrityksen perustamishalukkuuden lisääntymiseen. Vaikka opiskelijoiden yrittäjyysintention jäi tutkimuksessa alhaiseksi (8,4 %), vastausten perusteella kävi ilmi, että ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta,

varsinkin miesten kohdalla, heidän myönteiseen ajattelutapaansa yrittäjyyttä ja yrityksen perustamishalukkuutta kohtaan. Tulosta ei kuitenkaan voida pitää hyvänä, koska päinvastaista mieltä oli lähes saman verran vastaajista. Haluun jatkaa toisen aloittamaa yritystoimintaa oli koulutuksensa päättävien keskuudessa vain vähäistä mielenkiintoa. Tämä on alueellisesti huolestuttavaa, koska kolmasosa yrittäjistä on jäämässä pois yritystoiminnasta ja nuoret, ammatillisesta koulutuksesta valmistuneet, voisivat olla potentiaalisia yrityksen jatkajia. Yritystoiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi ammatillisen koulutuksen yhtenä tehtävänä on huolehtia opiskelijoiden yrittäjyysmyönteisistä asenteista. Tämä voisi toteutua esimerkiksi siten, että opiskelijat ovat työssäoppimisessa yrityksissä, joiden toiminnan jatkuminen on vaakalaudalla yrittäjän eläkkeelle jäämisen johdosta. Työssäoppimisjaksoilla opiskelijalla olisi mahdollisuus tutustua yrityksen toimintakulttuuriin, taloudenhoitoon sekä syventää ammatillista osaamistaan. Onnistuakseen hyvin tämä edellyttäisi Birdin tarkoittamaa yrittäjyysmyönteisten opiskelijoiden seulontaan jo opiskelujen alkuvaiheessa (Bird 1989).

7.2 Tulokset suhteessa aiempiin tutkimuksiin

Tutkimuksen viitekehyksenä käytetty Kirsti Melinin tutkimus ”Yrittäjyysintentiot ja niiden taustatekijät Virossa ja Suomessa” (2001) on toiminut tämän tutkimuksen vertailututkimuksena. Kohdejoukkona molemmissa tutkimuksissa ovat ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat nuoret. Tämän vuoksi vertailu tehdään pääasiassa Melinin tutkimukseen.

Tämän tutkimuksen mukaisesti nuorten yrittäjyysintentio ammatillisen koulutuksen päättyessä on 8,4 % tutkimukseen vastanneista nuorista. Tutkimustulos on samansuuntainen Kirsti Melinin tutkimustuloksen kanssa, sillä nuorten yrittäjyysintentio Suomessa vastanneista oli 7,8 %. Molemmissa tutkimuksissa tähän ryhmään kuuluvat vastausvaihtoehdot ”aion varmasti” tai ”aion todennäköisesti käynnistää yritystoimintaa seuraavan vuoden aikana”. Vesalaisen ja Pihkalan vuonna 1998 suorittamassa tutkimuksessa yritystoimintaa aikoi käynnistää 6,1 % tutkimukseen osallistuneista. Ammatillisessa koulutuksessa olevien yrittäjyysintentio näyttää tutkimusten mukaan olevan samaa suuruusluokkaa. Kohderyhmänä näissä tutkimuksissa ovat olleet yksittäiset

tietyltä alueelta valitut oppilaitokset. Tämän vuoksi tuloksista ei voida tehdä yleistettävää, koko Suomea kattavaa johtopäätöstä yrittäjyysintention voimakkuudesta, vaikkakin tutkimustulosten samankaltaisuus vahvistaa tämän tutkimuksen tulosten oikeellisuutta. Tulos on suuntaa antava ja nostaa tutkimuksen reliabiliteettia. Nuorisoasiain neuvottelukunnan vuoden 2004 barometrin mukaan oman yrityksen perustamista piti mahdollisena 10 %. Barometrin tulos on samansuuntainen näiden tutkimusten kanssa, vaikka barometrin ikähaarukka on laajempi kuin edellisissä tutkimuksissa, eikä se kohdistu pelkästään ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleviin nuoriin.

Sukupuolen suhteen tutkimustulokset erosivat Melinin tutkimuksesta, jossa tutkittujen miesten yrittäjyysintention olivat huomattavasti voimakkaampia kuin naisten. Tämän tutkimuksen tulos oli samansuuntainen aloittavien keskuudessa, mutta päättävien opiskelijoiden kohdalla nousi tuloksista naisten yrittäjyysintention osuus voimakkaammin kuin miesten. Molempien tutkimusten perusteella yrittäjyysintention omaavat nuoret tulivat palkansaajaperheistä. Myös ylivoimaisesti suosituin ala, jolle yritystoimintaa aiotaan suunnata, oli kummassakin tutkimuksessa palveluala. Valmistautumisessa myöhempään yrittäjyyteen pidettiin molemmissa tutkimuksissa kaupallisen osaamisen kehittämistä ja liiketoimintamahdollisuuksien etsimistä. Tässä tutkimuksessa vastaajat eivät pitäneet tärkeänä yrittäjyyteen tähtäävän opiskelun aloittamista yrittäjyyteen valmistautumisessa, kun taas Melinin tutkimuksen mukaan se oli eräs tärkeimmistä valmistautumistavoista.

Samankaltainen tutkimustulos näiden kahden tutkimuksen kesken on myös kannustetekijöissä, sillä kolme eniten työhön liittyvää motivoivaa tekijää, jotka voidaan myös liittää kannustavana sisäiseen yrittäjyyteen, olivat korkea palkka, toimeentulon varmuus ja mahdollisuus jatkuvaan kehittymiseen ja uusiutumiseen. Vähiten motivoivia tekijöitä olivat ammatin yhteiskunnallinen arvostus ja asema ja siihen liittyvä valta.

Tutkimuksen mukaan koulutuksen aikana opiskelijoiden sisäinen yrittäjyys vahvistui, etenkin naisten keskuudessa. Myös ominaisuudet, joita on pidetty sisäiselle yrittäjyydelle tyypillisinä, nousivat vastaajien keskuudessa tekijöiksi, jotka ammatillisen koulutuksen aikana saivat vahvistusta. Tutkimustulos vastaa nuorten asenteiden suhteen myös Nevanperän tutkimusta, jonka mukaan nuoret ovat koulutuksen jälkeen valmiimpia

aloittamaan toisen palveluksessa sisäisenä yrittäjänä kuin aloittamaan oman yritystoiminnan.

Yrittäjyyteen työntävät ja vetävät tekijät noudattivat Melinin tutkimuksen kanssa samaa linjaa. Toisin sanoen molempien tutkimusten tuloksissa heikoimpaan vastausvaihtoehtoon, ”ei millään tavalla” vastanneita oli yli kolmasosa. Erittäin selvästi yrittäjyyteen työntäviä ja vetäviä tekijöitä ei Melinin tutkimuksessa löytynyt yhtään. Tämänkin tutkimuksen mukaan vain vajaat viisi prosenttia koulutuksensa päättäneistä opiskelijoista ilmoitti yrittäjyyteen työntäviä ja vetäviä tekijöitä olevan olemassa.

7.3 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimus on aiheena kiinnostava sen ajankohtaisuuden vuoksi. Tutkimustulokset antavat tärkeää tietoa tutkijoiden oman toimintaympäristön kehittämiseksi. Otos oli riittävän laaja tämääntyyppiseen tutkimukseen ja vastausprosentti oli hyvä. Tutkimuksen vertailtavuutta hyödyttää se, että kyselylomaketta oli käytetty jo aikaisemmissa tutkimuksissa. Uusintatutkimusta varten tulee kohdejoukkoa kuvaavat kysymykset tarkistaa vastaamaan niitä toisen asteen ammatillisten oppilaitosten koulutusaloja, jotka kuuluvat tutkimuksen piiriin.

Tutkimus oli kvantitatiivinen lomakekyselytutkimus, jonka kohdejoukkona oli nuoret toisen asteen opiskelijat. Kvantitatiivisen lomaketutkimuksen haittana on se, että tutkimukseen osallistuvat jäävät tutkijoille etäisiksi. Mikäli tutkimukseen olisi liitetty haastattelu, olisi sen avulla pystytty täsmentämään lomakekyselyllä epäselväksi jääneitä kysymyksiä. Tutkimuksen reliabiliteetti haluttiin varmistaa sillä, että opettajat ohjasivat kyselytilannetta ja auktoriteetillaan vaikuttivat siihen, että opiskelijat suhtautuivat riittävän vakavasti vastaustilanteeseen.

Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää koulutuskeskus Salpauksen ammatillisten oppilaitosten yrittäjyyskoulutuksen kehittämisessä. Tutkimustulos esitellään koulutuskeskus Salpauksen johdolle, joka vastaa Päijät-Hämeen ammatillisen koulutuksen strategisesta suunnittelusta. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää yrittäjyyskasvatuksen ja -

koulutuksen kehittämisessä osana ammatillista koulutusta siten, että se tukee yrittäjyysintention kehittymistä nuorissa. Kiinnittämällä huomiota oppimismenetelmiin ja pedagogiikkaan mahdollistetaan yrittäjyyskoulutuksen integroituminen kaikkiin ammattiaineisiin. Allan Gibbin näkemyksen mukaan yrittäjyyskasvatuksen pedagogiikan tulee perustua yrittäjän elämäntavan simulointiin. Kehittämiskelpoisia yrittäjyyskoulutuksen ympäristöjä ovat harjoitusyritystyyppiset oppimisympäristöt, joissa opiskelijat pääsevät opiskelemaan yrityksen perustamiseen liittyviä toimintoja, verkottumista sekä liiketalouden ja markkinoinnin opintoja. Oppimisessa mahdollistuu Kilpisen esiintuomat opiskelijoiden erilaiset oppimistyyli. Hyväksi oppimisen pohjaksi hänen mukaansa havaittiin tekemällä oppimisen metodi.

Tutkimuksesta tiedotetaan myös alueen oppilaitoksiin. Tavoitteena on käynnistää yhteistyö ammatillisen koulutuksen, peruskoulujen ja lukioiden yrittäjyyskasvatuksen ja –koulutuksen kesken.

Tutkimus tehtiin poikkileikkaustutkimuksena tietyinä hetkenä koulunsa aloittavien ja päättävien keskuudessa. Tutkimukseen osallistuivat eri henkilöt, minkä vuoksi se ei mittaa samojen henkilöiden ajattelutavassa tapahtuneita muutoksia ammatillisen koulutuksen aikana. Jatkotutkimuksessa olisi mielenkiintoista tutkia pitkittäistutkimuksella, miten tähän tutkimukseen osallistuneiden koulutuksensa aloittaneiden henkilöiden yrittäjyysintention ja –asenteet muuttuvat ammatillisen koulutuksen aikana. Euroopan unionin neuvoston linjaukset määrittelevät yrittäjyyden edistämisen yhdeksi koulujärjestelmän painopistealueeksi. Hallitusohjelma, koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 2003 – 2008, opetusministeriön uudet yrittäjyyslinjaukset sekä opetushallituksen vahvistamat opetussuunnitelman perusteet edellyttävät, että yrittäjyysopetuksen osuutta vahvistetaan koulutuksen kaikilla tasoilla. Siten myös Koulutuskeskus Salpauksen oppilaitoksissa on ajankohtaista opetussuunnitelmatyön ja oppimisympäristöjen kehittäminen. Vuonna 2003 koulutuksensa aloittaneet ovat näin ollen mukana opetussuunnitelmaudistuksen ja oppimisympäristöjen kehitysprosessissa.

Koska koulutuksensa päättäneet henkilöt on mahdollista jäljittää kyselylomakkeella kysytyn henkilötunnuksen perusteella, olisi myös mielenkiintoista jatkaa tutkimusta vuonna 2003 koulunsa päättäneiden opiskelijoiden keskuudessa ja selvittää, kuinka moni on aloittanut oman yritystoiminnan viiden vuoden kuluttua valmistumisesta. Olisi

kiinnostavaa tutkia, mikä merkitys ammatillisella koulutuksella on ollut henkilöiden yrittäjyyspäätökseen, koska opiskelijoiden oli tämän tutkimuksen tulosten perusteella vaikea muodostaa heti koulutuksen päättyessä selkeää kuvaa ammatillisen koulutuksen merkityksestä oman yrityksen perustamishalukkuuteen. Tutkimusta voisi laajentaa myös ympäristötekijöiden syvempään tarkasteluun ottamalla mukaan alueellisen kulttuurin ja rakennetekijöiden vaikutuksen yrittäjyyteen, koska niiden osuus yrittäjyysintention ei tässä tutkimuksessa korostunut.

LÄHTEET

- Aho, S & Kivimäki, R & Koski, P. 1995. Uusi, kestävä yrittäjyys?: Tutkimus yrittäjäksi ryhtymisestä ja uusyrityskeskusten toiminnasta. Työministeriö. Helsinki.
- Ajzen, I. 1988. Attitudes, Personality and Behavior. Englewood Cliffs: NJ: Prentice-Hall.
- Aunola, K. 2002. Motivaation kehitys ja merkitys kouluikässä. Teoksessa Salmela-Aro, K. & Nurmi, J.E. (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. PS-kustannus Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.
- Bird, B. 1989. Entrepreneurial Behavior. USA: Scott, Foreman and Company.
- Bridge, S. & O'Neill, K. & Cromie, S. 1998. Understanding Enterprise, Entrepreneurship & Small Business. Great Britain. Chippenham, Wiltshire.
- Engeström, Y. 1988. Perustietoa opetuksesta. Valtiovarainministeriö. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Eskola, A. Sosiologian tutkimusmenetelmät. 1985..Wsoy. Juva
- Havusela, R. 1999. Kulttuuri – yrittäjyyden kehto. Acta Wasaensia, No 66. Vaasan yliopisto, Liiketaloustiede 25. Johtaminen ja organisaatio.
- Hirsjärvi, S. 1985. Johdatus kasvatustilfilosofiaan. Kirjayhtymä, Helsinki.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Heikkilä, T. 1998. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Helve, H. Nuoret humanistit, individualistit ja traditionalistit. Helsinkiläisten ja pohjalaisten nuorten arvomaailmat vertailussa. Suomen Nuorisoyhteistyö, Allianssi ry. Nuorisotutkimusseura. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1993. ISBN 951-9094-30-X
- Huuskonen, V. 1992. Yrittäjäksi ryhtyminen. Teoreettinen viitekehys ja sen koettelu

- Kankainen, Nissinen, Partanen. 2001. Tilastomenetelmien peruskurssi. Matematiikan ja tilastotieteen laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Karjalainen, L. SPSS-perusteet. 1998. Pii-Kirjat Ky. Mikkeli.
- Kilpinen, K. 2004. Reflective teacher using the computer-network in teaching; how the psycho-epistemological learning styles help to better design learning environments. Tietojenkäsittelyn laitos. Tampereen yliopisto.
- Koiranen, M. & Peltonen, M. 1995. Yrittäjyyskasvatus. Ajatuksia yrittäjyyteen oppimisesta. Konetuumat Oy. Tampere.
- Koiranen, M. & Pohjansaari, T. 1994. Sisäinen yrittäjyys. Innovatiivisuuden, laadun ja tuottavuuden perusta. Tammer-Paino Oy. Tampere.
- Koiranen, M. 1993. Ole yrittäjä. TT-kustannustieto Oy, Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Koiranen, M. Perheyrittäminen. 1998. Tammer-Paino Oy. Tampere.
- Koiranen, M. & Tuunanen, M. 1996. Asiakasyrittäjyys. Konetuumat Oy. Tampere.
- Kyrö, P. 1997. Yrittäjyyden muodot ja tehtävät ajan murroksissa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Kyrö, P. & Torikka, J. 2002. Suomen naisyrittäjyyden tiedonkeruun kehittäminen. Hankeraportti. Kauppa- ja teollisuusministeriön tutkimuksia ja raportteja 6/2002.
- Kyrö, P. & Nissinen, J.H., 1995. Yrittäjyys markkinarakenteessa. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja, D-220. Helsingin kauppakorkeakoulun kuvalaitos.
- Kyrö, P. & Nissinen, J.H., 1995. Yritä itse, Murroksen kautta jälleenyrittäjyyteen. Työministeriö. Nro 124.
- Leskinen P-L. 1999. Yrittäjällä on koko elämä kiinni yrityksessä. Opiskelijoiden yrittäjyyskäsitykset ja niiden muutokset yritysprojektin aikana. Univeristas Wasaensia. Vaasa.
- Luukkainen & Wuorinen, 2002. Yrittävä elämänsenne. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Lähtenmäki, S. 1997. Yrittäjyys ihmisen elämän eri vaiheissa, Teoksessa Aaltio-Marjosola, I. toim. Organisaatio ja yrittäjyys.
- Marjosola, I. 1979. Yrittäjyys tahtona ja mahdollisuutena. Jyväskylän yliopisto. Taloustieteen laitos Julkaisuja n:o 49/1979.

- Melin, K. 2001. Yrittäjyysintentiot ja niiden taustatekijät Virossa ja Suomessa. Acta Wasaensia n:o 93. Liiketaloustiede 37. Johtaminen ja organisaatiot. Vaasan yliopisto.
- Metsämuuronen, J. 2003. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Gummerus Kirjapaino Oy, 2. uudistettu painos, Jyväskylä.
- Nevanperä, E. 2003. Yrittäjyys Suupohjan opiskelijanuorten ajattelussa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Nurmi, K.E. 1999. Yrittäjäksi kasvamisen oppimisprosesseja postmodernissa yhteiskunnassa. Teoksessa Kyrö, P. & Nurmi, K.E. & Tikkanen, T. (toim.) Yrittäjyyden askeleita yhteiskunnassa; Helsinki: Yliopistopaino, 28-45.
- Opetus-, kasvat- ja koulutusalojen säätiö – OKKA – säätiön julkaisuja. ISBN 951-98120-0-8. Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimuskeskuksen julkaisuja. Matti Peltonen Näkijä ja tekijä.
- Opetussuunnitelman perusteet 2000. Opetushallitus.
- Paajanen, P. 2001. Yrittäjyyskasvattaja. Ammattikorkeakoulun hallinnon ja kaupan alan opettajien näkemykset itsestään ja työstään yrittäjyyskasvattajana. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Peltonen, M. & Ruohotie, P. 1987. Motivaatio, Menetelmiä työhalun parantamiseksi. Aavaranta-sarja. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset, Keuruu.
- Peltonen, M. & Ruohotie, P. 1992. Oppimismotivaatio, Teoriaa, tutkimuksia ja esimerkkejä oppimishalukkuudesta. Aavaranta-sarja. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset, Keuruu.
- Peltonen, M. 1986. Yrittäjyys. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset, Keuruu.
- Peltonen, M. Aikuisdidaktiikan perusaineksia. 1981.
- Peterman, N.E. & Kennedy, J. 2003. Enterprise Education: Influencing Students' Perceptions of Entrepreneurship. Baylor University.
- Ristimäki, K. 2002. Yrittäjyyskasvatus. Yrittäjyyttä ja kasvatusta. Gummerus kirjapaino Oy, Saarijärvi.
- Ruohotie, P. 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Oy Edita Ab. Helsinki.
- Ruohotie, P. 1977. Opettajien työmotivaatio.
- Römer-Paakkanen, T. 1999. Yrittäjyyttä ja yrittävyyttä korkeakouluihin. Teoksessa Kyrö, P. & Nurmi, K. & Tikkanen, T. (toim.) Yrittäjyyden askeleita yhteiskunnassa. Kyrö, P. & Nurmi, K. & Tikkanen, T. (toim.) Yliopistopaino. Helsinki.

- Saarela, P ja Nuorisoasiain neuvottelukunta. 2002. Nuorisoasiain neuvottelukunta: Nuora, julkaisuja 24. Gummerus, Jyväskylä.
- Saikkonen, S. & Mäkelä, K. & Komu, T. 2003. Päijät-Hämeen työelämän kehitys ja koulutustarve-ennuste 2010. Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 2003. Multiprint, Helsinki.
- Tähtinen, J. & Kaljonen, A. 1998. Tilastollisen analyysin perusteita kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Julkaisusarja B:59. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta, Turku.
- Valli, R. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen.2001. PS-kustannus Cummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä
- Vartiainen, M. & Nurmela, K. 2002. Tavoitteet ja tulkinat – motivaatio ja palkitseminen työelämässä. Teoksessa Salmela-Aro, K. & Nurmi, J.E. (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. PS-kustannus Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.
- Vesalainen, J. & Försti, Y. & Nieminen, P. & Soini, M. & Viitala, J. 1996. Aloitanko Oman? Tietoa yrittämisestä ja yrityksen perustamisesta. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Yli-Luoma, P. V. J. 2000. Johdatus kvantitatiivisiin analyysimenetelmiin SPSS for Windows ohjelman avulla. IMDL Oy:n digitaalipaino. Sipoo.

ARTIKKELIT

- Galloway, L. & Brown, W. 2002. Entrepreneurship Education at university: a driver in the creation of high growth firms? Education & Training, 2002. Volume 44. Number 8/9. pp. 398 – 405.
- Gartner, W.B. 1988. „Who Is an Entrepreneur?“ Is the Wrong Question. American Journal of Small Business. University of Baltimore Educational Foundation.
- Iredale, N. 2002. Enterprise Education: A Briefing Paper Foundation for Small and Medium Enterprise Development (FSMED). University of Durham.
- Kyrö, P. 2003. Conceptualising entrepreneurship education, the current stare and some future expectations. Paper presented in Intent Conference Grenoble. Research Centre for Vocational Education. University of Tampere.

- Leskinen, P-L. 2001. Aikuiskasvatus 2/2001 . Yrittäjyys, yrittäminen ja koulutus. Artikkelit Yrittäjyyttä oppimassa – koulu yrittäjyyden paradoksi. Aikuiskasvatustieteellinen aikakauslehti. West Point, Rauma.
- Mesch, G. & Czamanski, D. 1997. Occupational Closure and Immigrant Entrepreneurship: Russian Jews in Israel. *Journal of Socio-Economics*. 1997, Vol. 26 Issue 6, p597, 14p, 4 charts, Article.
- Römer-Paakkanen, T. 2001. Aikuiskasvatus 2/2001. Artikkelit Tavoitteena aktiivinen ja yrittävä päättäjien, työntekijöiden ja yrittäjien sukupolvi. Aikuiskasvatustieteellinen aikakauslehti. West Point, Rauma.
- Saarelainen, M. 2001. Aikuiskasvatus 2/2001. Yrittäjyys, yrittäminen ja koulutus. Professori Allan Gibbin haastattelu Jyväskylässä 22.3.2001. Yrittäjyyskoulutuksen mallintaja. (Kysymykset: Kajanto, A. ja Kyrö, P. Haastattelun purku ja editointi Saarelainen, M.)
- Valjakka, M. 2003. Yrittäjäkoulutuksen vaikuttavuus ja tarkoituksenmukaisuus Pohdintaa. LIITU Liiketoiminnan tutkimusyksikkö. Työpapereita 2. Digipaino. Lappeenranta.
- Vinten, G. & Alcock, S. 2004. Entrepreneurship in Education. *The International Journal of Educational Management*, Volume 18, Number 3, 2004, pp. 188 – 195.

INTERNET-LÄHTEET

Tulostettu 15.4.2004

<http://cepa.news.school.edu/~het/profiles/cantillon.htm>.

Tulostettu 20.4.2004

http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education

Tulostettu 20.4.2004

<http://www.ktm.fi/1/yhanke/5.7.2002>

Tulostettu 20.4.2004

<http://www.oph.fi>

Tulostettu 14.5.2004

http://www.verkkouutiset.fi/arkisto/Arkisto_1999/29.lokakuu/yrsu4399.htm.

Tulostettu 16.5.2004

<http://www.internetix.fi/opinnot/opintojaksot/6tekniikkatalous/yrittajyys1/ikkunayr.htm>

Tulostettu 30.7.2004

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmäopetus/faktori/faktori.html>

Tulostettu 30.7.2004

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmäopetus/faktori/faktori.html>

Tulostettu 19.8.2004

<http://www.minedu.fi/nuora/tiedotteet/Barometri2004.html>

Yleinen vastausohje: Lähes kaikki tämän kyselyn kysymykset on laadittu siten, että valittavanasi on viisi vaihtoehtoa seuraavilla merkinnöillä:

täysin eri mieltä	--
jokseenkin eri mieltä	-
ei samaa, eikä eri mieltä	+/-
jokseenkin samaa mieltä	+
täysin samaa mieltä	++

Vastaa mustaamalla väittämän jäljessä olevaan ruudukkoon omaa mielipidettäsi vastaava vaihtoehto seuraavasti:

Esimerkki: Yrittäjät ovat sinnikkäitä

--	-	+/-	+	++
☐	☐	☐	☐	☐

OSIO A: MIELIPITEET YRITTÄMISESTÄ

Nykyään puhutaan paljon "sisäisestä yrittäjyydestä". Sillä tarkoitetaan yleisesti ottaen sitä, että työntekijä toisen palveluksessa työskennellessään toimii sitoutuneesti ja motivoituneesti yrityksen tavoitteiden saavuttamisen puolesta. Yrityksen omistaminen ei yleensä liity sisäiseen yrittäjyyteen. Mitä mieltä olet sisäisestä yrittäjyydestä?

	--	-	+/-	+	++
1. Toisen palveluksessa on mahdotonta toimia "sisäisenä yrittäjänä"	☐	☐	☐	☐	☐
2. Sisäisenä yrittäjänä toimiminen lisää työn mielekkyyttä	☐	☐	☐	☐	☐
3. Sisäinen yrittäjyys toteutuu vain juhlapuheissa	☐	☐	☐	☐	☐
4. Sisäinen yrittäjyys on hyödyllistä myös työntekijälle	☐	☐	☐	☐	☐
5. Itsensä "likoon laittaminen" työpaikalla on ihailtavaa	☐	☐	☐	☐	☐

Nykyään kannustetaan ihmisiä aloittamaan omaa yritystoimintaa. Miten suhtaudut yrityksen perustamiseen yleensä?

	--	-	+/-	+	++
6. Oman yrityksen perustaminen on hyvin riskialtista	☐	☐	☐	☐	☐
7. Osaava ihminen pystyy hyödyntämään kykynsä parhaiten yrittäjänä	☐	☐	☐	☐	☐
8. Palkansaajasta tulee harvoin menestyvä yrittäjä	☐	☐	☐	☐	☐
9. Uudet yritykset ovat aivan liian usein olemassa olevien kopioita	☐	☐	☐	☐	☐
10. Useat perustavat oman yrityksen vain pakon edessä	☐	☐	☐	☐	☐

Yrittäjiä on monenlaisia. Minkälainen kuva sinulla on yrittäjistä, kun ajattelet heitä omiin kokemuksiisi nojaten?

	--	-	+/-	+	++
11. Yrittäjät menevät siitä missä aita on matalin	☐	☐	☐	☐	☐
12. Yrittäjät ovat itsenäisiä	☐	☐	☐	☐	☐
13. Yrittäjät ovat oman onnensa seppiä	☐	☐	☐	☐	☐
14. Yrittäjät ovat yhteistyökykyisiä	☐	☐	☐	☐	☐
15. Useimmat yrittäjät ovat esimerkillisiä kansalaisia	☐	☐	☐	☐	☐

Pienyrityksiksi luokitellaan yleensä alle 20 hengen yritykset. Minkälainen kuva sinulla on yleisesti ottaen tällaisista yrityksistä?

	--	-	+/-	+	++
16. Pienyritykset tuovat markkinoille uusia tuotteita	☐	☐	☐	☐	☐
17. Pienyrityksissä työntekijöistä puristetaan kaikki irti	☐	☐	☐	☐	☐
18. Pienyritykset ovat hyviä työpaikkoja	☐	☐	☐	☐	☐

19. Pienyritykset luovat työpaikkoja	☐	☐	☐	☐	☐
20. Pienyrityksessä työntekijän todellinen asiantuntijuus ei pääse esiin	☐	☐	☐	☐	☐

Vastausohje

täysin eri mieltä	--
jokseenkin eri mieltä	-
ei samaa, eikä eri mieltä +/-	
jokseenkin samaa mieltä +	
täysin samaa mieltä	++

OSIO B. HENKILÖKOHTAISET OMINAISUUDET

Seuraavat väittämät koskevat sinua henkilönä. Näissäkään väittämissä ei ole oikeita tai väärä vastauksia, vaan kysymys on erilaisista henkilökohtaisista suhtautumistavoista.

	--	-	+/-	+	++
1. Saatan aina päätökseen aloittamani työt	☐	☐	☐	☐	☐
2. Suuri epävarmuus lamaannuttaa toimintakykyni	☐	☐	☐	☐	☐
3. Olen hyvä näkemään mahdollisuuksia	☐	☐	☐	☐	☐
4. Suhtaudun usein uusiin asioihin epäilyksellä	☐	☐	☐	☐	☐
5. Pysin aina etsimään parempia tapoja asioiden tekemiseksi	☐	☐	☐	☐	☐
6. Minulla on paljon ideoita	☐	☐	☐	☐	☐
7. Viihdyn kilpailutilanteissa	☐	☐	☐	☐	☐
8. Kun "seinä tulee eteen", pystyn löytämään kiertotien aivan uudesta suunnasta	☐	☐	☐	☐	☐
9. Laadin itselleni päivä-, viikko- ja kuukausisuunnitelmia	☐	☐	☐	☐	☐
10. Asetan itselleni korkeita tavoitteita	☐	☐	☐	☐	☐
11. Kokemukseni mukaan muutokset tuovat mukanaan vain lisää ongelmia	☐	☐	☐	☐	☐
12. Ideani ovat usein hyvin omaperäisiä	☐	☐	☐	☐	☐
13. Urheilussa, peleissä ja yleensä elämässä tärkeintä on voittaminen	☐	☐	☐	☐	☐
14. Pidän hulluimmat ideat omana tietonani	☐	☐	☐	☐	☐
15. Mitä tahansa teenkin, haluan aina olla parhaiten joukossa	☐	☐	☐	☐	☐
16. Keksin helposti vieraskirjaan "kivan pikku jutun"	☐	☐	☐	☐	☐
17. Seuraan jatkuvasti henkilökohtaisten tavoitteideni saavuttamista	☐	☐	☐	☐	☐
18. Useimmiten asiani menevät niin kuin ovat mennäkseen	☐	☐	☐	☐	☐
19. Mikään ei saisi minua esiintymään suurelle joukolle ihmisiä	☐	☐	☐	☐	☐
20. Keksin ongelmiin erikoisia ja yllättäviä ratkaisuja	☐	☐	☐	☐	☐
21. On kohtalon kysymys, miten minulla tässä elämässä menee	☐	☐	☐	☐	☐
22. Missä ikinä olenkaan, toimin rakentavan muutoksen edistäjänä	☐	☐	☐	☐	☐
23. Asioiden saavuttaminen vaatii yleensä vaikutusvaltaisten henkilöiden miellyttämistä	☐	☐	☐	☐	☐
24. En halua erottautua erikoisilla ajatuksilla tai ideoilla	☐	☐	☐	☐	☐
25. Saadakseni omat suunnitelmiani toimimaan varmistan yleensä, että ne sopisivat muiden toiveisiin	☐	☐	☐	☐	☐
26. Menestyäkseen on varottava ärsyttämästä ihmisiä	☐	☐	☐	☐	☐
27. Olen hyvä kyseenalaistamaan totuttuja toimintatapoja	☐	☐	☐	☐	☐
28. Aloitan paljon kaikenlaista, mutta monet asiat jäävät kesken	☐	☐	☐	☐	☐
29. Pidän ideoideni toteuttamisesta, vaikka muut niitä vastustaisivatkin	☐	☐	☐	☐	☐
30. Löydän usein ongelmiin enemmän ratkaisuvaihtoehtoja kuin muut	☐	☐	☐	☐	☐
31. Pystyn itse päättämään hyvin pitkälle siitä, mitä minulle elämässä tapahtuu	☐	☐	☐	☐	☐
32. Kohdatessani ongelman, pyrin ratkaisemaan sen välittömästi	☐	☐	☐	☐	☐
33. Olen hyvä kääntämään uhat mahdollisuuksiksi	☐	☐	☐	☐	☐
34. Pelkään riskinottoa	☐	☐	☐	☐	☐
35. Näen mahdollisuudet yleensä aikaisemmin kuin muut	☐	☐	☐	☐	☐

Vastausohje

täysin eri mieltä	--
jokseenkin eri mieltä	-
ei samaa, eikä eri mieltä	+/-
jokseenkin samaa mieltä	+
täysin samaa mieltä	++

OSIO C. YRITTÄJÄAIKOMUKSET

Millä todennäköisyydellä aiot seuraavan vuoden kuluessa käynnistää uutta omaa yritystoimintaa (HUOM! mikäli olet yrittäjä, vastaa sen perusteella aiotko käynnistää entisen lisäksi uutta liiketoimintaa)

En missään tapauksessa aio käynnistää	☐
Todennäköisesti en aio käynnistää	☐
En ole aivan varma	☐
Todennäköisesti aion käynnistää	☐
Aion varmasti käynnistää	☐

Jos todennäköisesti tai varmasti aiot käynnistää uutta liiketoimintaa, niin minkä alan yrityksestä tai liiketoiminnasta silloin olisi kyse? (valitse yrityksen päätoimialan mukaan)

Vähittäiskaupan	☐
Tukkukaupan	☐
Palvelualan (yksityishenkilöille suunnatut palvelut)	☐
Palvelualan (yrityksille ja yhteisöille suunnatut palvelut)	☐
Teollisuuden (omat tuotteet)	☐
Teollisuuden (alihankinta)	☐
Rakennustoiminnan	☐
Jonkun muun alan, minkä	☐

Mikäli et seuraavan vuoden aikana käynnistä yritystä, teetkö kuitenkin jotain alla luetelluista toimenpiteistä tarkoituksenasasi jossain vaiheessa myöhemmin käynnistää yritystoiminta?

Vastausvaihtoehdot ovat:

	--	-	+/-	+	++
... etsin aktiivisesti liiketoimintamahdollisuuksia	☐	☐	☐	☐	☐
... kokeilen oman tuotteen valmistamista	☐	☐	☐	☐	☐
... etsin yhteistyökumppaneita liiketoiminnan käynnistämiseksi	☐	☐	☐	☐	☐
... kehitän kaupallista osaamista käynnistääkseni oman liiketoiminnan	☐	☐	☐	☐	☐
... aion hakea patenttia keksinnölle	☐	☐	☐	☐	☐
... aloitan yrittäjyyteen tähtäävän pitkäkestoisen opiskelun	☐	☐	☐	☐	☐
... aion osallistua yrityksen perustamiskurssille	☐	☐	☐	☐	☐
... aion opiskella yrittäjyyttä oppisopimuksen kautta	☐	☐	☐	☐	☐

Vastausohje

täysin eri mieltä	--
jokseenkin eri mieltä	-
ei samaa, eikä eri mieltä	+/-
jokseenkin samaa mieltä	+
täysin samaa mieltä	++

OSIO D. YRITTÄJYYTEEN TYÖNTÄVÄT JA VETÄVÄT TEKIJÄT

On havaittu, että usein yrittäjäksi ryhtymisen taustalla vaikuttaa erilaisia ”työntäviä voimia”.

Tyytymättömyys nykyiseen työhön, tulotason, uralla etenemiseen, itsensä

toteuttamismahdollisuuksiin tms. saattavat olla tällaisia tekijöitä. Onko sinulla tällä hetkellä sellainen työ- tai elämäntilanne, jonka tunnet ”työntävän” sinua yrittäjyyteen?

Ei millään tavalla	☐	Kyllä, jonkin verran	☐
Ei juurikaan	☐	Kyllä, erittäin selvästi	☐
Vaikea sanoa	☐		

Yrittäjäksi ryhtymisen taustalla nähdään yleensä vaikuttavan myös positiivisia yrittäjyyteen 'vetäviä tekijöitä', kuten esimerkiksi sinulle tarjottu mahdollisuus, oma keksintö tai oivallus tai joku muu yrityksen perustamista puoltava asia. Vaikuttaako sinun elämässäsi tällä hetkellä jokin tällainen yrittäjyyteen vetävä positiivinen tekijä?

Ei millään tavalla	☐	Kyllä, jonkin verran	☐
Ei juurikaan	☐	Kyllä, erittäin selvästi	☐
Vaikea sanoa	☐		

OSIO E. YRITTÄJYYS TYÖELÄMÄSSÄ

Kun vertaat yrittäjän työtä ja toisen palveluksessa olemista omalla alallasi (ala, jolla olet tai olet ollut työssä tai olet saanut koulutuksen), mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

Yrittäjän työ verrattuna palkkatyöhön omalla alallani ...

	--	-	+/-	+	++
(1) ... edellyttää monipuolisempaa osaamista	☐	☐	☐	☐	☐
(2) ... edellyttää syvällisempää osaamista	☐	☐	☐	☐	☐
(3) ... edellyttää enemmän itsekuria ja oma-aloitteisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
(4) ... edellyttää enemmän jatkuvaa kehittymistä ja uuden opettelua	☐	☐	☐	☐	☐
(5) ... edellyttää enemmän näkemyksellisyyttä ja visiointikykyä	☐	☐	☐	☐	☐
(6) ... edellyttää korkeampaa sitoutumista ja pitkäjännitteisyyttä	☐	☐	☐	☐	☐
(7) ... edellyttää parempaa riskinottoa	☐	☐	☐	☐	☐
(8) ... edellyttää suurempaa luovuutta ja innovatiivisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
(9) ... edellyttää enemmän johtamistaitoja	☐	☐	☐	☐	☐
(10) ... edellyttää enemmän kansainväliseen kanssakäymiseen liittyviä taitoja	☐	☐	☐	☐	☐

Tarjoaisiko yrittäjän työ sinun alallasi palkkatyöhön verrattuna paremmat vai huonommat lähtökohdat seuraavien tarpeidesi tyydyttämiseen:

Verrattuna palkkatyöhön yrittäjänä...

	--	-	+/-	+	++
(1) ... saisin kehittyä ja uusiutua jatkuvasti	☐	☐	☐	☐	☐
(2) ... olisin itsenäisempi ja riippumattomampi	☐	☐	☐	☐	☐
(3) ... olisin yhteiskunnallisesti arvostetumpi	☐	☐	☐	☐	☐
(4) ... olisin ryhmän jäsen ja minulla olisi paremmat suhteet työtovereihin	☐	☐	☐	☐	☐
(5) ... ansaitsisin paremmin	☐	☐	☐	☐	☐
(6) ... minulla olisi korkeampi asema ja enemmän valtaa	☐	☐	☐	☐	☐
(7) ... saisin varmemman toimeentulon	☐	☐	☐	☐	☐
(8) ... pystyisin paremmin päättämään omista työajoistani	☐	☐	☐	☐	☐
(9) ... saisin varmemmin riittävän määrän vapaa-aikaa	☐	☐	☐	☐	☐
(10) ... saisin paremmin toteuttaa luovuuttani ja innovatiivisuuttani	☐	☐	☐	☐	☐

Kuinka tärkeinä pidät yleisesti ottaen seuraavia työhön liittyviä kannusteita? Valitse alla olevasta luettelosta kolme (3) sinua eniten kannustavaa tekijää ja kolme (3) sinua vähiten kannustavaa tekijää.

Sarake A: merkitse tähän kolme sinua eniten motivoivaa tekijää

Sarake B: merkitse tähän kolme sinua vähiten motivoivaa tekijää

(1) korkea palkka	☐	☐
(2) itsenäisyys ja riippumattomuus	☐	☐
(3) asema ja siihen liittyvä valta	☐	☐
(4) mahdollisuus jatkuvaan kehittymiseen ja uusiutumiseen	☐	☐
(5) työtoveruus ja ryhmään kuuluminen	☐	☐
(6) ammattini/työni yhteiskunnallinen arvostus	☐	☐
(7) toimeentulon varmuus	☐	☐
(8) mahdollisuus suunnitella ja päättää omista työajoista	☐	☐
(9) riittävä määrä vapaa-aikaa	☐	☐
(10) mahdollisuus toteuttaa luovuuttani ja innovatiivisuuttani	☐	☐

Miten arvioit itse viihtyväsi seuraavissa työelämän haasteissa? Valitse alla olevasta luettelosta kolme (3) sellaista työelämän vaatimusta, joihin pystyt parhaiten vastaamaan ja kolme (3) sellaista, jotka vähiten vastaavat kykyäsi.

Sarake A: merkitse tähän kolme sellaista haastetta, joissa olet parhaimmillasi

Sarake B: merkitse tähän kolme sellaista haastetta, joissa olet huonoimmillasi

(1) monipuolinen työ	☐	☐
(2) syvällistä osaamista vaativa työ	☐	☐
(3) itsekuria ja oma-aloitteisuutta vaativa työ	☐	☐
(4) jatkuvaa kehittymistä edellyttävä työ	☐	☐
(5) näkemyksellisyyttä ja visiointikykyä vaativa työ	☐	☐
(6) korkeaa sitoutumista ja pitkäjännitteisyyttä vaativa työ	☐	☐
(7) riskinotto työelämässä	☐	☐
(8) luovuutta ja innovatiivisuutta vaativa työ	☐	☐
(9) johtamistaitoja edellyttävä työ	☐	☐
(10) kansainvälisiä kanssakäymisiä vaativa työ	☐	☐

OSIO F. AMMATILLINEN KOULUTUS

Osion F kysymykset ovat tarkoitettu ainoastaan päättävän vuosikurssin opiskelijalle. Ensimmäisen vuosikurssin opiskelija voi siirtyä suoraan osioon G.

Jos olet päättävän vuosikurssin (3. luokan) opiskelija, vastaa osion F kysymyksiin.

Vastaa seuraaviin väittämiin siten miten sinä koet nykyisessä oppilaitoksessa suorittamiesi opintojen vaikuttaneen omaan ajattelutapaasi yrittäjyydestä.

Vastausohje:

täysin eri mieltä	--
jokseenkin eri mieltä	-
ei samaa, eikä eri mieltä	+/-
jokseenkin samaa mieltä	+
täysin samaa mieltä	++

-- - +/- + ++

Ammatillisessa koulutuksessa on ollut riittävästi yrittäjyyteen valmentavaa koulutusta

1. Ammatillinen koulutus on vaikuttanut ajattelutapaani yrittäjyydestä	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ammatillinen koulutus on herättänyt mielenkiintoni yrittäjyyttä kohtaan	☐	☐	☐	☐	☐
3. On tärkeää opiskella ammatillisessa oppilaitoksessa yrittäjyyttä	☐	☐	☐	☐	☐
4. Yrittäjyyteen liittyvät opinnot ovat tärkeitä tulevaisuuteni kannalta	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelu on antanut minulle rohkeutta tuoda ajatuksiani esille	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ammatillinen koulutus ei ole vaikuttanut haluuni perustaa yritys	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ammatillinen koulutus on antanut minulle valmiuksia toimia "sisäisenä yrittäjänä" toisen palveluksessa	☐	☐	☐	☐	☐
Ammatillisen koulutuksen jälkeen olen valmiimpi aloittamaan työelämän					
8. - itsenäisenä yrittäjänä	☐	☐	☐	☐	☐
9. - sisäisenä yrittäjänä toisen palveluksessa	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ammatillinen koulutus on lisännyt haluani perustaa omaa yritystä	☐	☐	☐	☐	☐

Ajattele itseäsi tällä hetkellä, vastaa seuraaviin väittämiin siten miltä sinusta nyt tuntuu.

Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta

	--	-	+/-	+	++
11. omatoimisuuteni lisääntymiseen	☐	☐	☐	☐	☐
12. haluuni ottaa riskejä	☐	☐	☐	☐	☐
13. haluuni olla itsenäinen, riippumaton muiden "määräysvallasta"	☐	☐	☐	☐	☐
14. rohkeuteeni olla esillä	☐	☐	☐	☐	☐
15. sillä, että otan rohkeasti vastuuta tekemisistäni	☐	☐	☐	☐	☐
16. kykyyni tehdä päätöksiä	☐	☐	☐	☐	☐
17. tietooni yritystoiminnasta	☐	☐	☐	☐	☐
18. haluuni perustaa oma yritys	☐	☐	☐	☐	☐
19. haluuni olla ahkera ja työteliäs työntekijä	☐	☐	☐	☐	☐
20. haluuni jatkaa toisen aloittamaa yritystoimintaa	☐	☐	☐	☐	☐

OSIO G. TAUSTATEKIJÄT

Olen nainen mies

Ikäni on alle 21 vuotta 31 - 35 vuotta 46 - 50 vuotta
 21 - 25 vuotta 36 - 40 vuotta yli 50 vuotta
 26 - 30 vuotta 41 - 45 vuotta

Peruskoulutukseni on (valitse ylin koulutus)

peruskoulu / kansakoulu alempi /ylempi korkeakoulututkinto
 lukio lisensiaatin tutkinto
 ammattikoulu, teknillinen koulu tohtorin tutkinto
 opistotasoinen tutkinto muu, mikä _____

Tällä hetkellä olen (valitse tilannettasi parhaiten kuvaava vaihtoehto)

kokopäivätyössä toisen palveluksessa yrittäjä tai ammatinharjoittaja
 osa-aikatyössä toisen palveluksessa maanviljelijä
 kotiäiti/-isä (ei työttömyyskorvausta) opiskelija
 työtön peruspäivärahalla eläkeläinen

Mikä on ”sinun alasi” koulutuksen ja kokemuksen perusteella? Valitse alla olevasta luettelosta sopivin omaa alaasi kuvaava vaihtoehto. Voit valita toisenkin vaihtoehdon, mikäli molempien valintojesi ajallinen kesto on vähintään 5 vuotta.

sosiaali- ja terveydenhuolto metalli mekaaninen puu
 elektroniikka kemia atk-ala
 vähittäiskauppa ravintola-ala maa- ja metsätalous
 opetus/kasvatus sellu/paperi graafinen ala
 elintarvike mainos/tiedotusala tutkimus/koulutus
 rakennusala kuljetus/tieliikenne hallinto
 tekstiiliala

muu, mikä _____

Minkä tyyppiseen toimintaan liitry tai on liittynyt keskeinen tehtäväsi yllä valitsemallasi alalla? Voit tässäkin valita 2 vaihtoehtoa, jos molemmat kokemuksesi ovat vähintään 5 vuoden pituisia.

Olen toiminut...

opetustehtävissä tutkimustehtävissä tuotekehitystehtävissä
 tuotanto/palvelutehtävissä markkinointitehtävissä hallintotehtävissä
 johtotehtävissä

Vanhempieni pääasiallinen toimeentulon lähde on ollut

oma yritys palkansaajana yksityisellä sektorilla
 maa-/metsätila palkansaajana julkisella sektorilla

26.5.2003

Arvoisa vastaanottaja!

YRITTÄJYYSTUTKIMUS

Teemme Jyväskylän yliopiston taloustieteiden tiedekuntaan tutkimusta ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien nuorten yrittäjyysintentioneista Päijät-Hämeen alueella. Olemme valinneet kyselyymme koulutuskeskus Salpauksessa ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat nuoret, jotka edustavat eri koulutusaloja.

Tutkimuksen tavoitteena on tutkia ammatillisen koulutuksen päättävien ja aloittavien luokkien opiskelijoiden yrittäjyysaikomuksia tulevaisuudessa sekä sitä, miten ammatillinen koulutus on vaikuttanut opiskelijan yrittäjyysasenteisiin ja haluun ryhtyä yrittäjäksi. Kysely tehdään kevään 2003 päättävien luokkien ja syksyllä 2004 aloittavien luokkien opiskelijoille.

Pyydämme Sinua täyttämään liitteenä olevan kyselylomakkeen ja palauttamaan sen maksutta oheisessa kuoressa. Kyselyn voit halutessasi tehdä myös internetin kautta osoitteessa <http://edu.lkol.phkk.fi/tutkimus>

Kiitos avustasi tutkimuksemme onnistumiseksi!

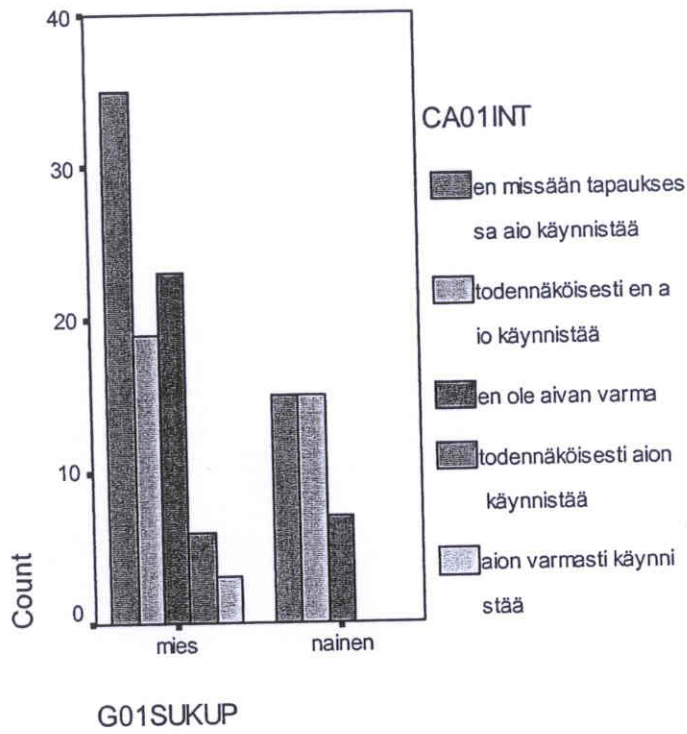
Ystävällisin terveisin

Kaarina Laist
Lahden kauppaoppilaitos
puh. 828 3659
s-posti kaarina.laisi@salpaus-edu.fi

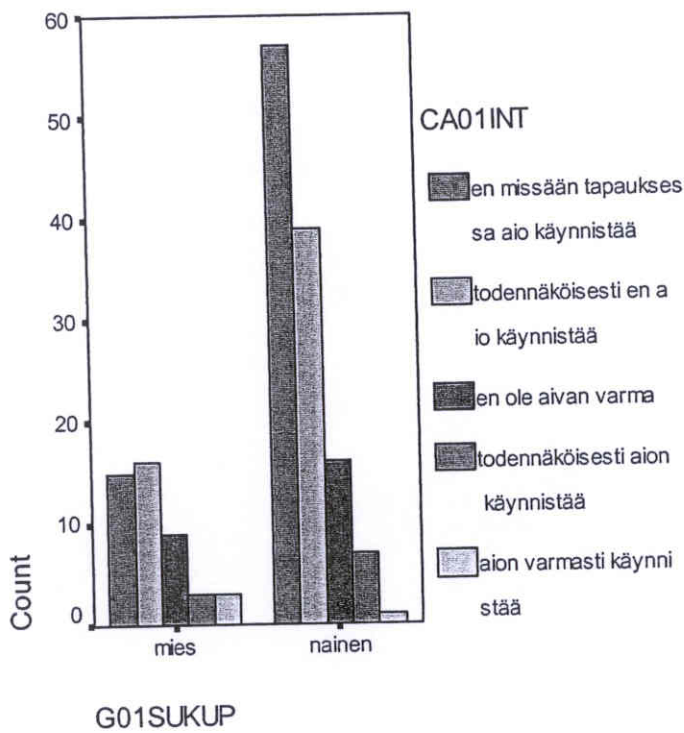
Inkeri Liimatainen
Lahden kauppaoppilaitos
puh. 828 3654
s-posti inkeri.liimatainen@salpaus-edu.fi

Yrittäjyysintentio sukupuolijakautuman mukaan

Aloittaneet

Päättäneet

21 muuttujan rotatoitu komponenttimatriisi

Rotated Component Matrix(a)

	Component				
	1	2	3	4	5
F01VAIK				0,785	
F02VAIK	0,715			0,445	
F03VAIK	0,347		0,655		
F04VAIK	0,492		0,437	0,451	
F05VAIK		0,621			
F06VAIK	0,522			0,307	
F07VAIK			0,682		0,448
F08VAIK	0,812				
F09VAIK			0,786		
F10VAIK	0,820			0,330	
F11VAIK					0,845
F12VAIK		0,713			
F13VAIK	0,368	0,557			
F14VAIK		0,495		0,471	
F15VAIK		0,775			
F16VAIK		0,793			
F17VAIK		0,752			
F18VAIK					0,649
F19VAIK	0,769				
F20VAIK		0,696	0,334		
F21VAIK	0,681				

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. Rotation converged in 7 iterations.

Pääkomponenttien ominaisarvot ja selitysosuudet

Component	Total Variance Explained														
	Initial Eigenvalues					Extraction Sums of Squared Loadings					Rotation Sums of Squared Loadings				
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %			
1	6,528	32,638	32,638	6,528	32,638	32,638	4,226	21,129	21,129	4,226	21,129	21,129			
2	2,450	12,252	44,890	2,450	12,252	44,890	4,005	20,023	41,152	4,005	20,023	41,152			
3	1,960	9,798	54,688	1,960	9,798	54,688	1,984	9,921	51,073	1,984	9,921	51,073			
4	1,083	5,415	60,104	1,083	5,415	60,104	1,806	9,031	60,104	1,806	9,031	60,104			
5	0,994	4,972	65,075												
6	0,935	4,673	69,749												
7	0,785	3,923	73,672												
8	0,686	3,431	77,102												
9	0,647	3,236	80,338												
10	0,551	2,756	83,094												
11	0,528	2,640	85,734												
12	0,453	2,265	87,999												
13	0,440	2,201	90,201												
14	0,410	2,051	92,251												
15	0,367	1,833	94,085												
16	0,321	1,607	95,692												
17	0,262	1,309	97,001												
18	0,233	1,163	98,164												
19	0,212	1,061	99,225												
20	0,155	0,775	100,000												

Extraction Method: Principal Component Analysis.

G01SUKUP * F10VAIK Ristiintaulukointi

	F10VAIK					Total
	täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä	
Sukupuoli mies	6	6	16	11	6	45
ikm	13,3%	13,3%	35,6%	24,4%	13,3%	100,0%
%	36	23	37	20	5	121
nainen	29,8%	19,0%	30,6%	16,5%	4,1%	100,0%
ikm	42	29	53	31	11	166
% yhteensä	25,3%	17,5%	31,9%	18,7%	6,6%	100,0%

G01SUKUP * F02VAIK Ristiintaulukointi

	F02VAIK					Total
	täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä	
Sukupuoli mies	7	7	15	11	5	45
ikm	15,6%	15,6%	33,3%	24,4%	11,1%	100,0%
%	26	31	32	25	7	121
nainen	21,5%	25,6%	26,4%	20,7%	5,8%	100,0%
ikm	33	38	47	36	12	166
% yhteensä	19,9%	22,9%	28,3%	21,7%	7,2%	100,0%

Ammatillinen koulutus on lisännyt haluani perustaa oma yritys

F10VAIK		Frekvenssi	%	Kumulatiivinen %
Valid	täysin eri mielt	42	25,3	25,3
	jokseenkin eri mieltä	29	17,5	42,8
	ei samaa eikä eri mieltä	53	31,9	74,7
	jokseenkin samaa mieltä	31	18,7	93,4
	täysin samaa mieltä	11	6,6	100,0
	Total	166	100,0	
Missing	System	2		
Total		168		

Ammatillinen koulutus on herättänyt mielenkiintoani yrittäjyyttä kohtaan

F02VAIK		Frekvenssi	%	Kumulatiivinen %
Vastauksia	täysin eri mielt	33	19,9	19,9
	jokseenkin eri mieltä	38	22,9	42,8
	ei samaa eikä eri mieltä	47	28,3	71,1
	jokseenkin samaa mieltä	36	21,7	92,8
	täysin samaa mieltä	12	7,2	100,0
	Yhteensä	166	100,0	
Puuttuu		2		
Yhteensä		168		

Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta haluuni perustaa oma yritys

F19VAIK		Frekvenssi	%	Kumulatiivinen %
Vastauksia	täysin eri mielt	36	21,8	21,8
	jokseenkin eri mieltä	32	19,4	41,2
	ei samaa eikä eri mieltä	56	33,9	75,2
	jokseenkin samaa mieltä	31	18,8	93,9
	täysin samaa mieltä	10	6,1	100,0
	Yhteensä	165	100,0	
Puuttuu		3		
Yhteensä		168		

Ammatillisen koulutuksen jälkeen olen valmiimpi aloittamaan työelämän itsenäisenä yrittäjänä

F08VAIK		Frekvenssi	%	Kumulatiivinen %
Vastauksia	täysin eri mielt	38	22,9	22,9
	jokseenkin eri mieltä	25	15,1	38,0
	ei samaa eikä eri mieltä	51	30,7	68,7
	jokseenkin samaa mieltä	43	25,9	94,6
	täysin samaa mieltä	9	5,4	100,0
	Yhteensä	166	100,0	
Puuttuu		2		
Yhteensä		168		

Ammatillinen koulutus ei ole vaikuttanut haluuni perustaa omaa yritystä

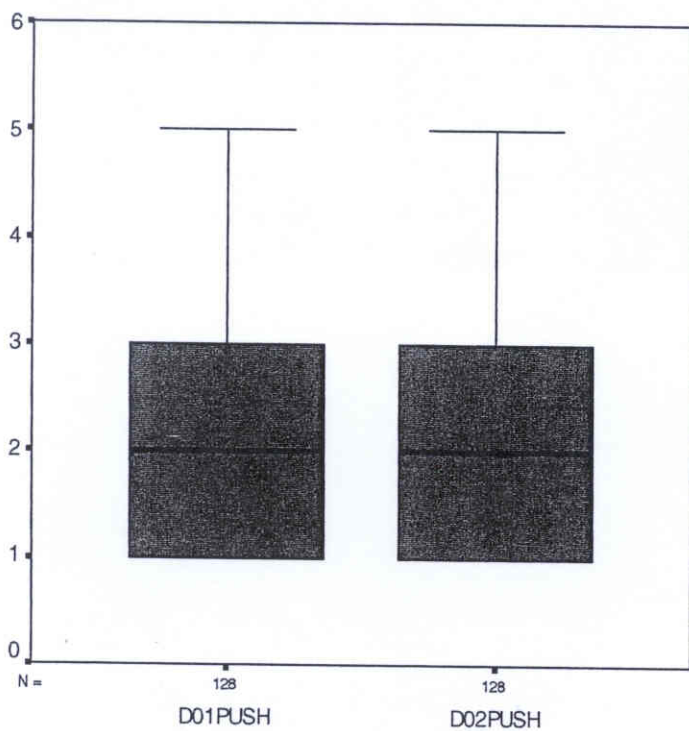
F06VAIK		Frekvenssi	%	Kumulatiivinen %
Vastauksia	täysin eri mielt	29	17,5	17,5
	jokseenkin eri mieltä	27	16,3	33,7
	ei samaa eikä eri mieltä	54	32,5	66,3
	jokseenkin samaa mieltä	37	22,3	88,6
	täysin samaa mieltä	19	11,4	100,0
	Yhteensä	166	100,0	
Puuttuu		2		
Yhteensä		168		

Ammatillisella koulutuksella on ollut vaikutusta haluuni jatkaa toisen aloittamaa yritystoimintaa

F21VAIK		Frekvenssi	%	Kumulatiivinen %
Vastauksia	täysin eri mielt	29	17,5	17,5
	jokseenkin eri mieltä	26	15,7	33,1
	ei samaa eikä eri mieltä	75	45,2	78,3
	jokseenkin samaa mieltä	29	17,5	95,8
	täysin samaa mieltä	7	4,2	100,0
	Yhteensä	166	100,0	
Puuttuu		2		
Yhteensä		168		

Kvartiilijakaumat vastausryhmittäin

Aloittaneet

D01PUSH = Push-tekijät
D02PUSH = Pull-tekijät

Päätäneet

